

9 777333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

03 —

2018 ▶ 2,50 €

rozhovor: Martin Šulík téma: Audiovizuálny fond, SPP a otázka sponzoringu

recenzia: Daj mi tvoje meno — Lady Bird — Nikdy si tu nebol — Niť z prízrakov

Odnikial' / Bratříček Karel — The Disaster Artist — Ja, Tonya — Thelma

mffk^{25.}

BRATISLAVA Medzinárodný festival 15. – 21. 3. 2018 filmových klubov Febiofest

KINO LUMIÈRE | KINO MLADOSŤ
KINO KLAP VŠMU
ARTKINO ZA ZRKADLOM

Trnava 16. → 18. 3.	Kežmarok 19. → 22. 3.	Levice 21. → 24. 3.	Martin 21. → 26. 3.	Trenčín 22. → 26. 3.
Poprad 23. → 26. 3.	Košice 25. → 27. 3.	Prešov 25. → 27. 3.	Banská Bystrica 26. → 29. 3.	Prievidza 26. → 29. 3.

ORGANIZÁTOR: ASOCIÁCIA SLOVENSKEJ FILMOVÉHO KLUBOV

PODUJATIE FINANČNE PODPORILI: OF (AUŠTOVEZUÁLNY FOND), Česká republika (Krajina príbŕoz), Bratislavský samosprávny kraj, spps (FINANČNÝ PARTNER SÚŤAŽE V STREDE EURÓPY)

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNERI: stv, TA 3, Pravda, Zoznam.sk, RADIO_FM, RADIO DEVÍN

MEDIÁLNÍ PARTNERI: týždeň, kinema, film, KINEČKO, kapital, aktuality.sk, CITYLIFE.SK, Telkač.sk, bigmedia, medias media, euroawk, Webnoviny.sk, in.ba, kam, gregi.net, Kinoklub

PARTNERI: BRATISLAVA, FAMU, Bartinky, BAKUZ, Institut Français, tati, MTA, KING OF LUMIERE, AUSTRIA TREND, NFA

úvodník

— Tesne pred odoslaním marcového *Film.sk* do tlače prišla informácia o demisii ministra kultúry Mareka Maďariča. Dôvodom jeho rozhodnutia odísť z tohto postu bola podľa neho vražda novinára Jána Kuciaka a jeho partnerky Marty Kušnírovej. O ministerstve kultúry sa pritom zmieňujeme v aktuálnom vydaní rubriky Téma, a to v súvislosti s otázkou sponzoringu v slovenskom audiovizuálnom prostredí. Ktovie, ako sa bude táto vec vyvíjať po odchode ministra Maďariča. A, pravdaže, otázok tohto druhu sa ponúka viac.

— Po skúpych prvých dvoch mesiacoch roka prichádza do kín konečne dávka slovenských filmových noviniek. Jedna z nich je čerstvo „otestovaná“ prestížnym festivalom Berlinale. Ide o *Tlmočníka* v réžii Martina Šulíka, s ktorým vám v aktuálnom *Film.sk* prinášame aj rozhovor. Na svoj film si Šulík vybral naozaj vážnu tému, hoci o nej hovorí cez dvoch občas i komicky rozdielných starcov.

— Ak sa vrátíme k marcovým premiéram slovenských filmov, nájdeme medzi nimi ďalší titul, ktorý nedávno „otestoval“ významný festival. Tentoraz ide o MFF Rotterdam a o *Hmyz*. Alebo o „hmyz“ v réžii Jana Švankmajera. Rovnaký festival uviedol aj inú minoritnú slovenskú koprodukciu – *Kvetinárstvo* (r. Ruben Desiere). Okrem toho, že o oboch filmoch píšeme v samostatných článkoch, reflektujeme aj MFF Rotterdam (a takisto Berlinale). No a keď už sme pri tých zvučných festivaloch, vlni sa na ďalšom z nich – v Locarne – premietal nemecko-slovenský film *Sloboda* (r. Jan Speckenbach). A do päťice sa divákovi v marci predstaví (tentoraz majoritne) slovenská snímka *Backstage* režisérky Andrey Sedláčkovej, ktorá si trúfla na rozprávanie o tanci, hudbe a mladých ľuďoch.

— O nové slovenské filmy nebude núdza ani na 25. ročníku MFFK Febiofest, ktorý bude mať aj naozaj silnú zostavu hostí. Spätne zhodnotenie domácej kinematografie uplynulého roka zase prinesie aprílová prehliadka Týždeň slovenského filmu, s ktorou súvisí aj udeľovanie národných filmových cien Slnko v sieti – nominácie na ne zverejnili už koncom februára. Rozhoduje o nich Slovenská filmová a televízna akadémia a cez ňu sa vlastne môžeme vrátiť k Martinovi Šulíkovi, ktorý je jej prezidentom. Vo svojom *Tlmočníkovi* rozozvučí udalosti, ktoré sa viažu na obdobie vojny a z ktorých ide mráz po chrbte. Jeho film mal premiéru len pár dní po udalostiach, ktoré sa síce odohrali v celkom inom kontexte, ale v tej istej krajine a takisto z nich behá mráz po chrbte. ◀

— Daniel Bernát —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 19. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniël Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzávierka čísla 3/2018: 28. 2. 2018

Snímka na titulnej strane:

Hmyz – PubRes

Objednávanie Film.sk:

L.K. Perzemanent, Zuzana Žáková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: zakova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať

s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

18

3	myslím si
4 — 6	téma: Audiovizuálny fond, SPP a otázka sponzoringu
7	aktuálne: 25. MFFK Febiofest
8 — 9	aktuálne: Filmová distribúcia v roku 2017
10 — 11	novinky: Backstage podľa Andrey Sedláčkovej
12 — 13	novinky: Tlmočník podľa Martina Šulíka
14	novinky: Hmyz podľa Jana Švankmajera
15	novinky: Kvetinárstvo podľa Rubena Desiera
16	novinky: Sloboda podľa Jana Speckenbacha
17	Správy z filmového diania
18 — 22	rozhovor: Martin Šulík
23	zásadné filmy / moje obľúbené slovenské filmy
24 — 25	premiéry v kinách
26 — 35	recenzia: Daj mi tvoje meno / Lady Bird / Nikdy si tu nebol / Nič z príznakov / Odnikiaľ
36 — 37	recenzia: Bratříček Karel / Ja, Tonya / The Disaster Artist / Thelma
38 — 39	zažili sme
40 — 41	ohlasy: 68. Berlinale / 47. MFF Rotterdam
42 — 43	dvd nosiče / čo robia
44	filmové publikácie
45	tipy mesiaca
46 — 47	kalendárium špeciál
48	tv tip
49	svet spravodajského filmu: Týždeň vo filme
50	profil: Helena Slavíková-Rabarová
51	výročia / stalo sa za 30 dní
52	pohľad zvonka

myslím si

Viera Langerová,

filmová publicistka

— Delenie kultúry na vysokú a nízku, aristokratickú a plebejskú, elitnú a populárnu je už témou za zenitom. Jej zvyšková prítomnosť sa ešte hlási delením na filmy festivalové a divácke, ale čoraz viac sa presviedčame, že i tento posledný ostrov záchranu pre všetkých, ktorí neadresujú svoje filmy davom, sa postupne mení. Nestráca sa, len buduje svoje mosty s „pevninou“, hľadá úpenlivo a prácne model úspešného filmu, po ktorom žiadostivo skočia tak kiná, ako aj festivaly.

— Samozrejme, nie je to žiadne objavné tvrdenie – film si na rozdiel od divadla či literatúry nikdy dôraznejšie nepestoval takého „etážové“ delenie a výpočet filmových klasikov milovaných publikom je veľký. Pripomínam to len preto, že východná Európa sa na nejaký čas ponorila do temných sociálnych drám. Tento imidž, vedúci do chudobných a frustrovaných kútov Európy, sa postupne vizuálne kultivoval, v niektorých prípadoch prekonal publicistické apely a dokázal pomenovať aj čosi zo zložitejšieho existenciálneho registra. Dynamika ďalšieho vývoja však posunula stredo- a východoeurópske filmy k výraznejšej originalite, čerpajúcej z vlastných kultúrnych zdrojov i zo žánrovej pestrosti, a oprášila ambície vrátiť divácky kredit domácomu kinu. Tento pohyb neostal bez ohlasu ani na medzinárodných fórach.

— Aby sme sa príliš nevzdalovali z „rajónu“, stačí pohľad k susedom. Oscarový *Saulov syn* poctivo dvíhal v Maďarsku čísla návštevnosti a chvíľu trvalo, kým ho prekonal divácky hit *Kincsem* Gábora Herendiho. Pohľad na návštevnosť poľských filmov za rok 2017 je takisto zaujímavý. Tabuľku vedú hneď dva filmy – po *Listoch pre M3* režiséra Tomasa Koneckého nasleduje *Botox* Patryka Vegu, ale na piatom mieste je film *Umenie milovať* Marie Sadowskej, ktorý má za sebou cestu po svetových festivaloch. V rebríčku nechal za sebou nových *Pirátoch z Karibiku*, *Päťdesiat odtieňov temnoty* i *Krásku a zviera*.

— Posledné roky priniesli model, ktorý pracuje s renesanciou hneď niekoľkých žánrov. Obracia sa k nedávnej minulosti a ku kriminálnym kauzám, ktorým sa dostalo dostatočne širokej publicity na to, aby pritiahli pozornosť aj po rokoch. Východoeurópska detektívka sa tak úspešne spojila s psychologickou drámou, politickým trilerom a vlastne aj s historickým filmom. Obraz doby, osudy ľudí a nepoznané súvislosti života za železnou oponou sú festivalovou devízou a tešia sa aj domácej pozornosti.

— Tomuto trendu sme vyšli v ústrety filmom *Červený kapitán* (2016) Michala Kollára, koprodukčnou účasťou na poľskom filme *Červený pavúk* (2015) Martina Koszalku, do istej miery aj filmom *Ja, Olga Hepnarová* (2016) českých režisérov Tomáša Weinreba a Petra Kazdu. Minulý rok priniesol ďalší variant žánrovej alchymie – eastern *Čiara* a politický triler *Únos*. Z križovatky existuje okrem tejto sľubnej cesty aj cesta odpisovania hollywoodskych receptov na romantické komédie a ďalšie hľadanie temného a temnejšieho tam, kde slnko nesvieti... ◀

AUDIOVIZUÁLNY FOND, SPP A OTÁZKA SPONZORINGU

Už koncom minulého roka sa objavila informácia, že spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a. s. (SPP), plánuje poskytnúť finančný príspevok Audiovizuálnemu fondu (AVF) na rozvoj audiovizuálnej kultúry na Slovensku. Vláda návrh schválila, SPP uzavrel s fondom zmluvu o spolupráci a otázka znie, ako AVF s príspevkom 1,5 milióna eur naloží.

— So žiadosťou o spoluprácu sa na SPP obrátil priamo Audiovizuálny fond. Jeho riaditeľ Martin Šmatlák vysvetľuje, že ambíciou fondu nebolo osloviť viaceré spoločnosti a po konzultácii s ministerstvom kultúry padla voľba priamo na SPP, ktorý už má dlhoročnú skúsenosť zo spolupráce s rezortom kultúry prostredníctvom úspešného programu na záchranu pamiatok Obnovme si svoj dom. Žiadosť „odobrilo“ ministerstvo hospodárstva ako jediný akcionár SPP a návrh schválila vláda. „SPP neočakáva priamu finančnú návratnosť svojho príspevku, v zmysle zákona je to dobrovoľný príspevok do Audiovizuálneho fondu a finančné prostriedky sa tým, že boli prijaté, stali súčasťou rozpočtu fondu. SPP do projektu vstúpil najmä so zámerom prezentácie svojej značky prostredníctvom podpory produkcie a distribúcie audiovizuálnych diel,“ hovorí Martin Šmatlák.

— Príspevok 1,5 milióna má byť v tomto prípade určený na kinematografické diela v štádiu postprodukcie a distribúcie, ktoré už v AVF prešli selektívnym procesom. „Z administratívneho hľadiska by išlo o dofinancovanie aktivít súvisiacich s projektmi, ktoré sme už podporili, aby sme nemuseli odznova robiť celý selektívny proces,“ objasňuje Šmatlák. „Dominantným predmetom posudzovania by mala byť v tomto prípade reálna možnosť dokončiť dielo, jeho distribučná stratégia a komunikačná aj marketingová kampaň.“ Podľa Šmatláka nemusí ísť len o výber projektov, ktoré majú najväčší divácky potenciál, dôležité je, aby mali ich producenti a distribútori pripravenú efektívnu kampaň vzhľadom na cieľové skupiny projektu. Riaditeľ fondu v tejto súvislosti poznamenáva, že na vyhodnocovanie žiadostí uvažujú prizvať odborníka z reklamnej oblasti.

— Využitie príspevku nie je viazané na obdobie jedného roka a nie je ani striktné určené, medzi kol-

ko projektov sa má rozdeliť a aká suma môže byť vyhradená na jeden projekt. Zmluvné strany sa dohodli aj na tom, že nebudú obmedzovať udelenie podpory len na kategóriu hraných filmov. Presné podmienky, ako sa bude rozhodovať o výbere konkrétnych projektov, sa budú ešte doladovať v komunikácii fondu so zástupcami SPP. Výzvu na prihlasovanie žiadostí o tento druh podpory by chcel Audiovizuálny fond zverejniť už v prvom polroku 2018. Malo by ísť o žiadosti na projekty, ktoré majú reálnu šancu na dokončenie a uvedenie do distribúcie v dohľadnom čase.

— Fond si od roku 2018 uplatňuje aj zákonnú možnosť dostávať podiel z príjmov niektorých podporených projektov a toto pravidlo sa môže vzťahovať aj na projekty podporené z príspevku SPP. Takto získané finančné prostriedky zostanú vo fonde na jeho ďalšiu podpornú činnosť.

— Podľa Šmatláka je zatiaľ predčasné hovoriť o tom, či sa fond s podobnou žiadosťou o spoluprácu obráti v blízkej budúcnosti aj na iné spoločnosti. Dôležité bude vyhodnotenie efektov, ktoré priniesie aktuálna spolupráca s SPP. Tá má vzhľadom na zámer komunikovať a propagovať značku spoločnosti prostredníctvom audiovizuálnych diel charakter sponzoringu, respektíve reklamy, s čím sa nespája získanie priamych finančných benefitov.

— Riaditeľ Audiovizuálneho fondu hovorí, že diskusia o sponzoringu v slovenskom audiovizuálnom prostredí je aktuálna a témou sa zaoberá aj ministerstvo kultúry. Podľa neho by však malo ísť o hľadanie možností, ako prilákať neštátnych investorov pri istých zvýhodneniach, ktoré takúto investíciu urobia zaujímavou aj z finančného, nielen z komunikačného či spoločenského hľadiska. „Na jednej strane máme za sebou výnimočný rok, ktorý ukázal, že aj

slovenský film môže pritiahnúť divákov do kina, ale stále si myslím, že sme malý trh a že napriek úspechom slovenských filmov nedôjde k prílevu súkromných investorov ochotných investovať do filmovej produkcie. Na to im treba vytvoriť vhodné podmienky. Jedným z takýchto krokov bola nedávna zásadná úprava nášho programu 5 – podpora audiovizuálneho priemyslu. Ale to je v rámci platnej legislatívy zatiaľ všetko, čo môžeme urobiť,“ tvrdí Martin Šmatlák s tým, že investora by bolo vhodné motivovať aj prípadnými daňovými úľavami či inými zvýhodneniami. Filmové projekty sú totiž v súčasnosti priveľmi závislé práve od dotácií z Audiovizuálneho fondu. Podľa Šmatláka je teraz vhodný čas, aby sa táto diskusia opätovne nastolila. „Myslím si, že za tých necelých desať rokov, čo audiovizia funguje s účasťou nášho fondu, je už slovenské prostredie schopné takejto debaty. Už môže preukázať aj nejaké výsledky, nielen plány a prísluby. No potrebujeme si to prostredie zanalyzovať, zmapovať ho z hľadiska ekonomických koeficientov a reálnej výkonnosti. Aj preto sme ešte vlani podporili výskumný projekt, ktorý sa zameriava na mapovanie tunajšieho audiovizuálneho sektora predovšetkým z hľadiska ekonomických a kvantitatívnych kritérií,“ uvádza Martin Šmatlák a dodáva: „Tento výskum sa aktuálne realizuje a potom by sme mali mať na stole konkrétne ekonomické argumenty o počte pracovných miest, výške vygenerovanej DPH či iných daní a odvodov do rozpočtu verejných

financií a podobne.“ Na tému, ako pritiahnúť neštátne investície do filmovej produkcie na Slovensku, sa bude diskutovať aj na MFFK Febiofest v Bratislave (15. – 21. 3.).

— V oblasti sponzoringu, respektíve celkovo neštátnych investícií do produkcie slovenských filmov, môže zohrať úlohu aj aktuálne vznikajúca Slovenská filmová agentúra, ktorá začne so svojou činnosťou už tento rok. Mala by prispieť k prezentácii Slovenska ako filmovej krajiny a tým aj k rozvoju audiovizuálnej produkcie. Vzhľadom na to sa k projektom môžu pridružiť aj neštátni investori. V susednej Českej republike navyše fungujú okrem Českej filmovej komisie aj niektoré filmové fondy a kancelárie, ktoré sa tomuto segmentu venujú na regionálnej úrovni. Podľa Martina Šmatláka je logické očakávať, že Slovenská filmová agentúra bude mať pozitívny dosah aj na otázku neštátnych investícií do audiovizuálnej kultúry. Ako však dodáva: „Treba tomu dopriať nejaký čas. Najprv sa musí agentúra vyprofilovať na národnej úrovni a potom sa môžeme baviť o rozvoji spolupráce v rámci regiónov.“

Nikto poriadne nevníma význam kultúry pre ekonomiku

— text: Daniel Bernát —

Producentka Zuzana Mistríková bola v rokoch 2003 až 2006 generálnou riaditeľkou sekcie médií a audiovizie na ministerstve kultúry, pôsobila aj vo vedení Slovenskej filmovej a televíznej akadémie a je na čele Asociácie nezávislých producentov. Ako vníma otázku sponzoringu v slovenskom audiovizuálnom prostredí?

Debatovalo sa o možnostiach sponzoringu už v čase, keď ste pôsobili na ministerstve kultúry?

— Keď sme s kolegami Andrejom Zmečekom a Martinom Kováčom nastúpili na ministerstvo kultúry, riešili sme ako prvý systém dotácií, ktoré sa realizovali veľmi nesytemovo cez tri rôzne programy a dohromady išlo o veľmi málo peňazí. Minister Rudolf Chmel sa vtedy zaslúžil o to, aby objem peňazí do neštátnej kultúry narástol a úradníci prestávali spochybňovať podporovanie neštátnej kultúry

zo štátnych zdrojov. Druhým problémom, ktorý sme otvorili, bola otázka fungovania štátnych kultúrnych príspevkových inštitúcií. Tretím našim cieľom bolo, aby dotačný systém opustil ministerstvo a aby sa riešilo, ako sa do celej kultúry môžu dostávať súkromné zdroje nejakým normálnym spôsobom. Snažili sme sa vysvetliť, že keď nájdeme spôsob, ako motivovať súkromných investorov, veľmi sa tým ulaví verejným peniazom v dotačnej oblasti, na ktorú bol (a stále je) priveľký tlak.

Ako ste vnímali debaty na podobné témy po vašom odchode z ministerstva?

— A boli nejaké? Pozrite sa, v takýchto otázkach musia byť vaším partnerom politici. Aj keď pracujete na ministerstve. Bez nich sa nepohnete. Je veľmi ťažké vyvíjať nejaké tlaky, ak neexistuje žiadna politická strana, ktorú by aspoň trochu zaujímala kultúra. Ľudia z tohto sektora sa cyklicky snažia robiť z kultúry agendu, teraz aj v kontexte kreatívneho priemyslu. A pojem kreatívneho priemyslu bol hneď tak trochu znásilnený, pretože sa objavil v súvislosti s rozdeľovaním prostriedkov zo štrukturálnych fondov.

Nejaké diskusie azda prebiehali, keď sa v roku 2010 rozbehol projekt Partner slovenského filmu, iniciovaný Slovenskou filmovou a televíznou akadémiou. Spoločnosť Heineken Slovensko vtedy vstúpila do podpory distribúcie slovenských filmov a TV JOJ im poskytla mediálny priestor...

— Heineken mal so značkou Zlatý bažant dobré skúsenosti z projektu Bažant Kinematograf a spolupracovala som s nimi aj na jednom udelovaní cien Slnko v sieti. Pýtali sa, či by mohli vstúpiť do produkcie filmov, no objem peňazí, ktorý mali k dispozícii, na to nevytváral reálny priestor. Tak som prišla s nápadom podporiť viacero projektov v štádiu ich distribúcie. Vtedy totiž už producenti nemajú ani energiu, ani zdroje. Navyše sa vtedy ešte len rozbiehal Audiovizuálny fond a financie na distribúciu boli reálny problém. Pointou bolo, že každý slovenský film, ktorý splnil podmienky, dostal hotovosť 6 000 eur na distribúciu a zároveň mediálny priestor v TV JOJ; v titulkoch filmu bolo uvedené logo Partneri slovenského filmu, ktoré v sebe obsahovalo logá uvedených spoločností. Ročný objem bol nastavený na maximálne desať podporených filmov a myslím, že to fungovalo celkom dobre.

Do akej miery je dôležité a zmysluplné hovoriť na túto tému dnes?

— Rozhodne má zmysel hovoriť o podmienkach vstupu súkromných peňazí do kultúrneho sektora. Vďaka za prvú lastovičku v podobe príspevku SPP do Audiovizuálneho fondu, to je veľmi pozitívne. Tie peniaze sú však v AVF, teda stále v tom jedinom zdroji, a v otázke súkromných investícií nás to veľmi neposúva. Bolo by príjemné, keby skúsenosť s fondom motivovala SPP k nejakej dlhodobejšej spolupráci. Dlhodobejšie partnerstvá tu chýbajú, a ako sa dozvedám od kolegov z iných oblastí kultúry a umenia, ochota súkromných investorov podporovať tento sektor klesá pod vplyvom zákona o športe, ktorý v tomto smere odbúrava bariéry, takže pre investorov je jednoduchšie orientovať sa týmto smerom.

— Vrátim sa ešte k projektu SPP a AVF, ktorý smeruje k podpore filmov v štádiu postprodukcie a distribúcie. Možno sa týmto novým nástrojom vyvinie tlak na dôslednejšie hľadanie spôsobu, ako komunikovať filmy tak, aby to mohlo byť zaujímavé pre potenciálneho investora. Nemusí to byť nutne viazané na návštevnosť 300 000 divákov, stačí mať dobrú stratégiu a byť efektívny v oslovení svojej cieľovej skupiny, ako to bolo napríklad pri Špine.

Je už ten správny čas na zákon o sponzoringu? A odkiaľ by mal vychádzať tlak, aby taký zákon vznikol?

— Ja som už zaregistrovala, že zákon o sponzoringu je téma, ktorej sa ministerstvo kultúry chce venovať. A dúfam, že to tak aj bude. Veľmi dôležité je rokovanie s ministerstvom financií, nastavenie pravidiel tak, aby to nepovažovali za nejaký kanál, ktorým sa dajú odkláňať peniaze z daňového systému, ale aby to považovali za investíciu ako každú inú. Problémom je, že kreatívny priemysel sa veľmi ťažko kvantifikuje. A keď nemáte jasné čísla, ktorými poviete „pozrite sa, každé euro vložené do filmu prinieslo takýto multiplikačný efekt, takúto DPH a takúto zamestnanosť“, budú politické strany považovať kultúru stále za čiernu dieru a iba občas niečo z povinnosti odhlasujú. Nikto poriadne nevníma, čo znamená kultúrny sektor pre ekonomiku a pre koherentnosť tejto spoločnosti. ◀

Oslava 25. narodenín s filmovými osobnosťami

Carax, Mundruczó, Švankmajer... Jubilejný 25. ročník Medzinárodného festivalu filmových klubov Febiofest, ktorý sa v Bratislave uskutoční v dňoch 15. až 21. 3., bude hostiť osobnosti európskeho filmu.

— „Rozhodli sme sa tento rok pozvať nielen režisérov s ich novými filmami, ale vzhľadom na 25. výročie založenia festivalu a existencie Asociácie slovenských filmových klubov sme pozvali aj našich obľúbených tvorcov, s ktorých filmami sme pracovali v minulosti. Festival otvorí film Hmyz režiséra Jana Švankmajera, ktorý uvedie aj výstavu svojich prác v Galérii Michalský dvor,“ hovorí pre Film.sk umelecký riaditeľ festivalu Přemysl Martinek. Počas druhého dňa Febiofestu zavíta do Bratislavy francúzske režisérské duo Benoît Delepine a Gustave Kervern (Aaltra, Avida, Louise-Michel, Na Mamuta!, Blízko smrti), návštevu prisľúbili aj maďarskí režiséri Szabolcs Hajdu (Mirage, Rodinné šťastie) a Kornél Mundruczó (Delta, Biely boh, Mesiac Jupitera). Festival uzavru dve výrazné osobnosti francúzskeho filmu Leos Carax (Keď chlapec stretne dievča, Zlá krv, Milenci z Pont-Neuf, Holy Motors) a Arnaud Desplechin (Ester Kahn, Jimmy P., Ismaelove príznaky), ktorí uvedú aj svoje masterclassy.

— Programová skladba nadviaže na predošlý ročník, ale organizátori avizujú aj isté úpravy. „Tento rok kladieme veľký dôraz na to, aby sme divákovi ponúkli určitú pridanú hodnotu k čo najväčšiemu počtu predstavení. Režiséri budú uvádzať svoje filmy, ponúkneme živú hudbu k filmom a podobne,“ približuje umelecký riaditeľ a pokračuje: „Zásadnou zmenou je, že tento rok vznikne nová sekcia Bez limitov. Rozdelili sme sekciu Klubový film dnes, v ktorej sa stretávajú známe režisérské mená s dokumentaristami a so začínajúcimi autormi. Chceli sme tak divákovi trochu sprehľadniť našu ponuku a pripraviť ich na to, že práve v tejto sekcii sú snímky, ktoré im ponúknu nový pohľad na súčasný film. A do tejto sekcie sa prirodzene integrovala sekcia Experimental.“

— Popri nových filmoch osobností, ako sú Claire Denis (Vnútorné slnko), Wim Wenders (Až na dno) či Takeši Kitano (Outrage Coda), upozorňuje Přemysl Martinek napríklad aj na Hranice práce Apoleny Rychlíkovej či snímku Nic jako dřív dvojice Lukáš Kokeš a Klára Tasovská. „Určite by som upozornil aj na poľský film Tichá noc, ktorý prevalcoval konkurenciu tak na festivale v Gdyni, ako aj v nomináciách na poľské národné filmové ceny, hoci je to malá, komorná dráma. Z archívnych filmov som veľmi rád, že sprostredkujeme netypický

zážitok živej hudby k slovenskému animovanému filmu Krvavá pani. O hudobný sprievod sa postarajú Talent Transport. Zaujímavý bude aj mikroprofil antropológa a jednej z kľúčových osobností svetového dokumentu Jeana Roucha v sekcii Kino-Ikon+.“ Súťažná sekcia V strede Európy opäť spojí tvorcov z krajín V4 a Rakúska. Slovenská filmová krajina zase uvedie viacero domácich titulov v premiére, konkrétne filmy Sloboda (r. J. Speckenbach), Kvetinárstvo (r. R. Desiere), Svetlé miesto (r. D. Trančík), Inde (r. J. Nvota), Válek (r. P. Lančarič), Jmenuji se Hladový Bizon (r. P. Jurda), spomenutý Hmyz a dokument Zimný prístav z cyklu Budujeme Slovensko. Ako poctu filmovému architektovi a výtvarníkovi Ferovi Liptákovi premietne festival titul Cigán Martina Šulíka.

— „V programe kombinujeme rôzne žánre a typy filmov, takže kľúčovou témou je súčasný stav autorského či klubového filmu naprieč kinematografiou – je jedno, či v oblasti hraného filmu, alebo animácie. Je prirodzené, že je to práve autorský film, ktorý nejakým spôsobom odráža súčasný stav sveta, od politiky cez sociálne otázky až po estetiku filmového obrazu,“ vysvetľuje Martinek. Zmena v smerovaní festivalu, ktorá nastala pred tromi rokmi, sa prejavuje aj v sprievodnom programe, ktorý sa postupne rozširuje. Okrem filmových projekcií so živou hudbou si návštevníci môžu užiť filmový kvíz, detské dielne (Filmový kabinet deťom), pre odbornú verejnosť a filmových profesionálov je určená platforma Industry Days. „V rámci nej budú prezentované pripravované slovenské projekty, diskutovať sa bude o krátkom filme, čakajú nás masterclassy aj okrúhly stôl o financovaní slovenských filmov v režii Asociácie nezávislých producentov. Prepojili sme sa aj s odborom kreatívneho priemyslu na ministerstve kultúry, ktorý sa zapojí do programu,“ uzatvára Martinek.

— MFFK Febiofest sa po bratislavskej časti presunie do regiónov, konkrétne do Banskej Bystrice, Kežmarku, Košíc, Levíc, Martina, Popradu, Prešova, Prievidze, Trenčína a Trnavy. ◀

— text: Miro Ulman —
foto: Continental film, Itafilm —

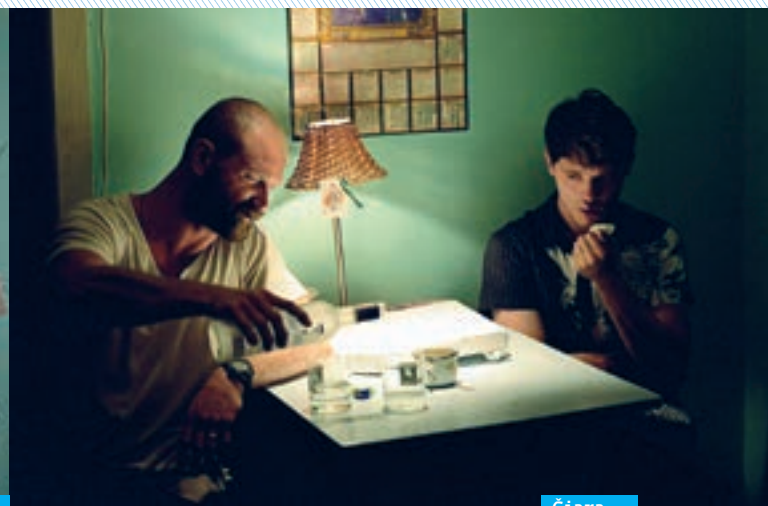
Slovenská distribúcia
v roku 2017:

ROK REKORDOV

Viete, ako sa volá krajina, ktorá mala vlani najväčší medziročný percentuálny nárast počtu divákov a hrubých tržieb v kinách v Európskej únii (EÚ), štyri domáce filmy v TOP 10, z toho dva na samom vrchole rebríčka, a podiel domácich filmov na celkovej návštevnosti 21,37 percenta? Slovensko.

Všetko alebo nič —

Čiara —

Únos —

Cuky Luky film —

Návštevnosť slovenských kín má od roku 2012 stúpajúcu tendenciu. Vlani prišlo do tunajších kín 6 692 871 divákov, čo bolo o 18,10 percenta viac než v roku 2016 a najviac od roku 1994. Rekordné boli aj vlaňajšie hrubé tržby – 34 513 049 eur znamená medziročný nárast 18,91 percenta a najvyššie hrubé tržby v ére samostatnej Slovenskej republiky. V porovnaní s rokom 2012 prišlo vlani do slovenských kín takmer dvakrát viac divákov.

Návštevnosť kín v rámci EÚ medziročne vzrástla nielen na Slovensku, ale i v ďalších dvanástich krajinách a napriek tomu v sumári medziročne mierne klesla (o 0,7 percenta). No 985 miliónov divákov je druhá najvyššia návštevnosť v kinách EÚ od roku 2004. A keď k tomu pripočítame divákov z nečlenských krajín EÚ, dosiahol ich počet podľa informácií Európskeho audiovizuálneho observatória (EAO) rekordných 1,29 miliardy, čo je najviac od roku 2004.

Najväčší medziročný nárast počtu divákov v EÚ bol zaznamenaný na Slovensku (18,1 percenta); z celej Európy bol väčší už len v Turecku (22,1 percenta). Najväčší

pokles bol v Taliansku (12,9 percenta).

Rekordný bol vlani na Slovensku aj počet filmových predstavení. Bolo ich 191 773, čo predstavuje medziročný nárast 2,54 percenta a najvyšší počet predstavení v ére samostatnosti. O 15,17 percenta vrástla priemerná návštevnosť na predstavenie – z 30,30 diváka v roku 2016 na 34,90. O štyri centy vzrástla priemerná cena vstupenky z 5,12 eura v roku 2016 na 5,16 eura a priemerná návštevnosť na predstavenie 100-percentne slovenského filmu alebo majoritnej koprodukcie sa takmer zdvojnásobila, keďže vzrástla z 31,83 diváka v roku 2016 na 61,67 diváka v roku 2017.

Vlani sa dostalo do našich kín rekordných 31 dlhometrážnych slovenských a koprodukčných filmov a v distribúcii boli aj dva stredometrážne a dva krátkometrážne domáce filmy. (Prehľad premiérových slovenských a koprodukčných filmov s ich distribučnými výsledkami sme uverejnili vo Film.sk 2/2018.)

Divácky najúspešnejším filmom roku 2017 sa stala romantická komédia **Všetko alebo nič** s 340 535 divákmi

a komerčne najúspešnejší bol kriminálny triler **Čiara** s hrubými tržbami 1 749 425 eur. **Čiara** patrí s 329 349 divákmi druhá priečka v návštevnosti. Až na treťom mieste skončil prvý zahraničný film **Ja, zloduch 3**. Navyše, **Všetko alebo nič**, **Čiara** a ďalšie dve vlaňajšie domáce premiéry **Únos** a **Cuky Luky film** sa dostali medzi desať divácky najúspešnejších domácich filmov v ére slovenskej samostatnosti. (Aktuálny rebríček TOP 10 Slovensko 1993 – 2017 sme uverejnili vo Film.sk 2/2018.)

Zaujímavé je, že v ére samostatnosti malo hrubé tržby prevyšujúce jeden milión eur len šesť filmov, z toho až štvrtinu tvorili domáce tituly.

Všetky slovenské filmy vrátane minoritných koprodukcii videlo vlani 1 430 504 divákov, čo je 21,37-percentný podiel na celkovej návštevnosti. Po prvý raz v ére samostatnosti tak návštevnosť domácich titulov prekročila hranicu milión divákov a v porovnaní s rokom 2016, keď na ne prišlo do kín 377 086 divákov, stúpala takmer štvornásobne. V tomto ukazovateli patrí Slovensku v rámci EÚ siedma priečka. Najvyšší podiel domácich filmov na celkovej návštevnosti v EÚ mali zhodne Francúzsko

Matky rebelky: Šťastné a veselé skončil až na 21. priečke rebríčka.

Po prvý raz od roku 2012 nepatrí prvá priečka v rebríčku návštevnosti animovanému filmu. Vlani bola najnavštevovanejším titulom domáca romantická komédia **Všetko alebo nič**. Navyše, v minuloročnom TOP 10 nájdete aj ďalšie tri slovenské filmy, čo sa už asi tak skoro nezopakuje.

V uvedených číslach sú opäť započítané len výsledky z Únie filmových distribútorov. V údajoch za rok 2017 nie je zahrnutá návštevnosť projektu Bažant Kinematograf, bratislavskej Magio pláže, výsledky festivalových projekcií nedistribučných titulov (s výnimkou Febiofestu) ani návštevnosť čoraz populárnejšieho alternatívneho obsahu (záznamy divadelných, operných či baletných predstavení, koncertov, športové prenosy...).

Ako sa bude dariť domácim filmom roku 2018, môžeme zatiaľ len hádať, pretože prvá domáca premiéra sa uskutočňuje 1. marca. Vtedy sa divákovi predstaví novinka Martina Šulíka **Tlmočník**. ◀

a Spojené kráľovstvo (37,4 percenta). Mimo EÚ naďalej dominuje Turecko, ktoré malo vlani podiel domácich filmov na celkovej návštevnosti 56,5 percenta.

Z hľadiska počtu divákov bol podľa Únie filmových distribútorov (ÚFD) najúspešnejšou distribučnou spoločnosťou roku 2017 CinemArt SK: 1 838 964 divákov na ich filmoch tvorí 27,5-percentný podiel na celkovej návštevnosti. V kinách distribuoval najmä snímky spoločností 20th Century Fox International, DreamWorks Animation, Paramount a Universal a v TOP 10 mal vlani štyri filmy – **Ja, zloduch 3**, **Baby šéf**, **Päťdesiat odtieňov temnoty** a **Rýchlo a zbesilo 8**.

Podľa hrubých tržieb patrí prvenstvo distribučnej spoločnosti Continental film (28,4 percenta), ktorá distribuovala tituly spoločnosti Warner Bros. i nezávislých spoločností a v TOP 10 mala snímky **Všetko alebo nič**, **Čiara**, **Únos** a **To**.

Na tretej priečke podľa oboch ukazovateľov skončila vlani spoločnosť Forum Film (13,4 percenta divákov/13 percent hrubých tržieb), hoci jej najúspešnejší titul

TOP 10 SLOVENSKO

(1.1. – 31.12. 2017)

	POČET DIVÁKOV
1. Všetko alebo nič	340 535
2. Čiara	329 349
3. Ja, zloduch 3	296 178
4. Únos	278 763
5. Baby šéf	195 362
6. Päťdesiat odtieňov temnoty	189 138
7. Šmolkovia: Zabudnutá dedinka	134 238
8. Rýchlo a zbesilo 8	130 640
9. To	117 046
10. Cuky Luky film	116 139

zdroj: Únia filmových distribútorov SR

Ako sa „tancuje“ v zákulisí šoubiznisu

O mladých, s mladými a pre mladých. Po náročnej výrobe prichádza do kín **Backstage** (r. Andrea Sedláčková), ktorý obohacuje domácu kinematografiu o žáner tanečno-hudobného filmu.

Spája ich tanec a túžba preraziť. Mladí tanečníci z malomestského zapadákov sa prekliessia cestu až do veľkého šoubiznisu, aby vzápätí zistili, že na slávu niekedy nestačí iba talent. Rozbehnutá crew zo Svitu s húževnatým Buddym (Tony Porucha) a jeho priateľkou Mary (Mária Havranová) na čele sa dostane až do finále televíznej tanečnej súťaže v Prahe, no musí čeliť tlakom zo strany producenta, ktoré postupne našturbujú ich kamarátske vzťahy. Film, v ktorom hrá hlavnú úlohu tanec, nevznikal podľa producentky Silvie Panákovovej zo spoločnosti ARINA ľahko. „Film mal mať pôvodne premiéru už pred dvomi rokmi, ale peniaze sa nám zháňali veľmi ťažko a brzdila nás najmä počiatočná nedôvera v takýto žánrový film,“ hovorí Panáková pre *Film.sk*. „Každá fáza výroby bola špecifická a odlišná od iných filmov. Už príprava bola v rámci celého procesu dlhá a náročná, scenár sa neustále menil. Potrebovali sme dostať tanec, špeciálne street dance, do príbehu tak, aby to diváka nerušilo a aby bolo prirodzené, že herci vo filme tancujú. Asi najdôležitejšie bolo, aby choreografia nebola samoučelná. S viacerými tanečnými tvorcami sme nikdy predtým nepracovali. Oni nemali žiadnu skúsenosť s filmom, my s tancom. Navzájom sme však hľadali riešenia a robili kompromisy.“

Backstage obsahuje celkovo devätnásť choreografií, zasadených do rozličných prostredí, ako je vlak,

továreň, ulica či pódium. „Veľkou výzvou bolo spojenie televízie a filmu. Zhruba od polovice filmu ide celá partia tanečníkov tancovať do súťaže, ktorú snímalo deväť televíznych kamier a to všetko snímali naše dve filmové kamery. Celé sme to nakrúcali ako naozajstnú televíznu šou, so všetkými porotcami, tanečníkmi, technikou a prenosovým zozom. Následná postprodukcia nám trvala omnoho dlhšie, než sme zvyknutí. Najmä strih bol vzhľadom na množstvo choreografií špecifický,“ prezrádza zákulisie vzniku snímky Silvia Panáková. Na scéne s kulisami postavenými v pražskom divadle Archa sa počas nakrúcania podieľalo približne 450 ľudí, na čo režisérka Andrea Sedláčková spomína ako na tri najnapínavejšie dni nakrúcania vo svojom živote. Backstage je po filme *Fair Play* (2014), ktorý sa odohrával v socialistickom Československu v prostredí vrcholovej atletiky, už druhou vzájomnou spoluprácou Panákovovej a Sedláčkovovej. „Fair Play je postavený na faktografii, takže spracovanie sa muselo držať praxe, ktorá existovala v našom bývalom režime. Výroba filmu bola skôr komorná a pokojná, postavená na kvalitných hereckých výkonoch a presnej príprave. Naproti tomu snímke Backstage predchádzala spontánna myšlienka vyrobiť aktuálny film pre mladých, príprava bola rôznorodá, postavená na jasnom príbehu, ale výroba súvisela so špecifickou improvizáciou vzhľadom na tanec,“ hovorí Panáková.

Podľa producentky i podľa režisérky je pre príbeh Backstage dôležité to, že poodhaľuje zákulisie tanečnej súťaže a jej marasmus, manipuláciu s emóciami aj neférový prístup. „Preto aj ten názov filmu. I keď žiadne praktiky a správanie nekritizujeme, pretože je to asi nutná súčasť takejto šou, pomenúvame a ukazujeme to, čo sa bežne deje a že nie je všetko zlato, čo sa blyští,“ vysvetľuje Panáková, ktorú dopĺňa Sedláčková: „To prostredie, ktoré každý divák pozná zvonku, sa mi okrem tanca zdalo ako veľký triumf projektu: všetci sledujeme televízne šou, ale nevieme presne, čo sa odohráva v backstagei, aké nekompromisné pravidlá sa tam uplatňujú, ako sa zneužíva súkromie ľudí, ktoré sa v prípade potreby nemilosrdne predhadzuje bulvárnej tlači. Pritahovalo ma na tom to, že scenár bol úplne odlišný od všetkého, čo som doposiaľ nakrúcala, že som mohla využiť pre mňa nové originálne výrazové prostriedky a opísať úplne iný svet.“

Scenár filmu napísala podľa dávnejšieho námietu Dušana Rapoša autorka Naďa Clontz, neskôr ho na pláči dotvárala samotná režisérka. „Vytvoriť scenár, ktorý využíva jazyk mladých ľudí z hip-hopového prostredia, bolo náročné, pretože som o tomto svete absolútne nič ne-

vedela. Strávila som celé dni na YouTube pozeraním stoviek videí bratislavských hipopových tanečných škôl a skupín. Samozrejme, pozrela som si celú súťaž skupiny The Pastels Move up. Ale finálnu verziu dialógov sme upravovali už so samotnými tanečníkmi,“ priblížila v preskrite Naďa Clontz. Okrem spomenutých tanečníkov z The Pastels sa vo filme predstavujú aj herci Ondrej Hraška, Judit Bárdos, Ivana Chýlková či Roman Luknár. Choreografie vytvoril Miňo Kereš, o kameru sa postarali Tomáš Juríček a Tomáš Stanek, architektmi filmu boli Michal Skrak a Jaroslav Holota a hudbu zložili Viktor Hazard a Jan P. Muchow. ◀

Backstage (r. Andrea Sedláčková, Slovensko/Česko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 350 000 eur (podpora Audiovizuálneho fondu: 520 000 eur, podpora RTVS: 200 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Pozrieť sa na život očami toho druhého

Spojil dve výrazné filmové osobnosti – Petra Simonischeka a Jiřího Menzela – a vyslal ich na neľahkú cestu spoznávania minulosti. Film *Tlmočník* režiséra Martina Šulíka, ktorý mal pred pár dňami svetovú premiéru na Berlinale v nesúťažnej sekcii Special, už vstúpil do slovenských kín.

— Minulosť ich spája a zároveň polarizuje ich životné skúsenosti. Jeden žije s vedomím, že jeho rodičov popravili nacisti, druhý s tým, že jeho otec, dôstojník SS, vraždil nevinných ľudí. Ich stretnutie vzbudí vzájomnú zvedavosť, ktorá vyústi do cesty po stopách osudov ich najbližších. „Fascinovali ma dva výrazné, protichodné charaktery, ktoré spojí tajomstvo z minulosti. Zároveň to bola možnosť, aby sa dvaja ľudia, ktorí prežili rôzne životy v dvoch odlišných politických systémoch, konfrontovali v takmer každej situácii, ktorú zažijú. Postupne tak rozpletajú udalosti, ktoré ich formovali. Išlo nám o to, aby sa na svoje životy dokázali pozrieť očami toho druhého, približuje pre Film.sk Marek Leščák, ktorý sa spolu s Martinom Šulíkom podpísal pod scenár filmu. Ten bol voľne inšpirovaný okrem iného knihou *Smrť v bunkri* rakúskeho reportéra a spisovateľa Martina

Pollacka. Píše v nej o nacistickej minulosti svojej rodiny, najmä o svojom biologickom otcovi, ktorý ako veliteľ zvláštnych oddielov SS pôsobil koncom roku 1944 v okolí Ružomberka a dal tam zabiť desiatky civilistov. Práve v Ružomberku sa končí cesta dvoch hlavných postáv filmového príbehu – židovského tlmočníka Aliho (Menzel) a rakúskeho bývalého učiteľa Georga (Simonischek).

— „Motiváciou pre rozprávanie filmu bola už samotná zápleтка, ktorú sme vymysleli a poskytovala dostatočný dramatický potenciál na rozprávanie o minulej dobe, ktorá však stále núti premýšľať aj o súčasnosti. To všetko v čase, keď politici v snahe získať politické body čoraz častejšie rozdeľujú spoločnosť. Hľadajú domnelých nepriateľov v ľuďoch iného politického presvedčenia, vierovyznania či farby pleti a v takzvanej snahe ochrániť krajinu vytvárajú pocit

neistoty a strachu. Práve strach a neistota však môžu byť spúšťačom konfliktu, v ktorom sa jedna časť rozdelenej spoločnosti bude snažiť ventilovať svoj hnev,“ vysvetľuje Marek Leščák. Práve scenár bol tým, čo presvedčilo Simonischeka, aby sa ujal postavy Georga. „Je to výborný scenár. Vynára sa otázka, či to syn vraha môže mať ľahšie ako syn obetí, a hneď je aj zodpovedaná. Deti obetí stratili rodinu a to sa nedá porovnať. Ale ťarchu si z toho nesú po celý život obaja. Georg narába s vinou svojho otca pozornejšie. Aj keď to veľmi dlho potláčal a v živote sa radšej kĺzal po povrchu, aby sa s tým nejakovo vyrovnal. Teraz ho však pravda dohnala a napokon sa chce dozvedieť o otcových klamstvách,“ uviedol rakúsky herec v rozhovore do presskitu k filmu. Jiří Menzel, ktorý s Martinom Šulíkom už v minulosti spolupracoval, vstúpil do projektu na poslednú chvíľu. Jeho postavu tlmočníka mal najprv stvárniť Juraj Herz. „Dostal som sa k tomu ako slepé kura k zrnú. Čas na rozmýšľanie mi ešte skrátila manželka. Keďže som nemal čo na práci, tak som podľa nej začal „blbnúť“. Pri nečinnosti sa mozog opúšťa. A ja sám od seba si prácu nehľadám, pretože som lenivý. A som rozmazaný, pretože už od svojho prvého filmu som robil len prácu, ktorú mi niekto ponúkol. Takže *Tlmočník* bol pre mňa svojim spô-

sobom spása. Spočiatku som bol milo-nemilo prekvapený, pretože to je veľká rola. Ale ako som si prečítal scenár, tak som veľmi rád, že to na mňa takto spadlo,“ vyjadril sa do presskitu Jiří Menzel.

— Hoci *Tlmočník* otvára ťaživú minulosť, nesie v sebe aj istú formu humoru. „Ten vychádza z charakterov a zo situácií, ktoré zažívajú hlavní hrdinovia. A hlavne z toho, že na začiatku ešte nevedia, čo si o sebe majú myslieť. Je to viac humor absurdný a vo filme je dávkovaný veľmi jemne,“ hovorí Marek Leščák. Odľahčenie vo filme prinášajú vtipné momenty, ktoré sa ústrednej dvojici pritrafia na ceste naprieč Slovenskom – napríklad stretnutie s dvojicou dievčat, ktoré hrajú Anna Rakovská a Eva Kramerová. Okrem nich sa v *Tlmočníkovi* zo slovenských hercov predstavia Zuzana Mauréry, Attila Mokos, Karol Šimon či Igor Hrabinský.

— Hlavným kameramanom filmu, ktorý sa nacrúcal dovedna 37 dní, je Martin Štrba, hudbu skomponoval Vladimír Godár, kostýmy vytvorila Katarína Hollá a architektom filmu je František Lipták. ◀

Tlmočník (r. Martin Šulík, Slovensko/Česko/Rakúsko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 828 780 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 600 000 eur,

podpora RTVS: 200 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

Švankmajerova zbierka hmyzu

— text: Daniel Bernát —

foto: PubRes —

Český surrealista so svetovým renomé Jan Švankmajer mal v kinách celovečerný film naposledy v roku 2010.

Volal sa *Prežiť svoj život* a vznikol v koprodukcii so Slovenskom. Rovnako ako autorova novinka *Hmyz*, ktorú vo svetovej premiére uviedli na MFF Rotterdam.

Keď sme už spomenuli tie koprodukcie, pred titulom *Prežiť svoj život* nakrútil Švankmajer takisto v česko-slovenskej koprodukcii snímku *Šílení* (2005). Niežeby to bolo to najpodstatnejšie, no určite stojí za to, keď sa Slovensko podieľa na filmoch tvorcu Švankmajerovho formátu. O tom, aká je to uznávaná osobnosť, svedčí aj jeho prijatie v Rotterdame. Na jeho *Hmyze* sa za Slovensko podieľala produkčná spoločnosť PubRes. „Na jednej strane je to mimoriadna umelecká osobnosť Jana Švankmajera a na druhej strane nesmierne precízny, skúsený a otvorený producent Jaromír Kallista. Bola to pre nás veľká škola a snažili sme sa sekundovať im vo veciach, v ktorých sme vedeli byť užitočné, napríklad vo vzťahu k fondu Rady Európy EURIMAGES,“ uviedla v presskite k filmu Zuzana Mistríková z PubResu. *Hmyz* získal nielen podporu z EURIMAGES, podprogramu Kreatívnej Európy MEDIA, českého Štátneho fondu kinematografie i zo slovenského Audiovizuálneho fondu, ale uspel aj v crowdfundingovej kampani, keď sa na produkciu snímky podarilo vyzbierať viac než 300 000 dolárov.

Samozrejme, aj Švankmajerova novinka je imaginatívny film, ako on rád nazýva svoju tvorbu. Tentoraz sleduje ťažkopádnych ochotníkov z malého mesta, ako skúšajú hru bratov Čapkovcov *Zo života hmyzu* a ich životy sa prelínajú s osudmi postáv. Ale tak ako Švankmajer kombinuje prejav živých hercov s animáciou, nie je ani spomenutá dejová línia jedinou rovinou rozprávania. Napokon, vo filme vystupuje aj sám režisér. „Hra bratov Čapkovcov *Zo života hmyzu* je mizantropická hra. Môj scenár len túto mizantropiu prehľbuje, tak ako sa prehľbuje podobnosť človeka s hmyzom a tejto civilizácie s mraveniskom. V našom filme však táto hra tvorí len pozadie vlastného príbehu, ktorý má vo svojom vyznení bližšie ku Kafkovej *Premene* než k Čapkovcom. Nejde nám o „politický“ film, ale o imaginatívny film, ktorý ponúka celý rad interpretácií,“ uvádza Švankmajerove slová presskit.

Úlohu Růženy v príbehu stvárnila slovenská herečka Kamila Magálová, ktorá na margo výsledného tvaru snímky poznamenáva, že sa v ňom použili aj zábery zo zákulisia natáčania a prípravy animácie. Celkovo si Magálová myslí, že *Hmyz* je pre filmových fajnšmekrov, náročných divákov.

V pozícii druhého kameramana sa na vzniku filmu podieľal Adam Olha, ktorý zároveň pracoval a pracuje na dokumente o Švankmajerovi *Alchymická pec*. „Spolupráca s Janom Švankmajerom je pre mňa neoceniteľná skúsenosť. Veľmi ma potešilo, že sa rozhodol vo svojom filme uplatniť dokumentárny prístup, ktorý dopĺňal exaktný scenár inak hraného filmu. Nenazval by som ho animovano-hraným filmom, aj keď šťastie je animovaný, pretože ide skôr o hraný film, v ktorom je podľa Švankmajerových slov „objektívny humor“. Práve ten vzniká v nenaplánovaných scénach, zachytených dokumentárnou kamerou. Zámerom bolo pozorovať, ako sa film rodí, s vedomím toho, že neskôr doň vstúpi dokument a ovplyvní hrané scény,“ vyjadril sa Olha.

Ak si *Hmyz* nedokážete predstaviť, nečudo. Pozrieť si ho môžete od 15. 3. A Jan Švankmajer v súvislosti s ním konštatuje: „Jedinou adekvátnou a zmysluplnou odpoveďou na surovosť života je cynizmus fantázie, ako by povedal jeden český prekliaty básnik.“

Hmyz (r. Jan Švankmajer, Česko/Slovensko, 2018)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 682 286 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 100 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray, DVD

— text: Zuzana Sotáková —

foto: Filmtopia —

O túžbach a obavách slovenských Rómov

Odišli do zahraničia s vídinou lepšieho života, no čakal ich tam opak. Osudy slovenských Rómov zaujali mladého belgického režiséra Rubena Desiera, ktorý o nich najprv nakrútil dokument *Kosmos* (2014).

Táto téma ho oslovila natoľko, že s protagonistami nakrútil hraný film *Kvetinárstvo*, ktorý tento mesiac vstupuje do tunajších kín.

„Rasto, Tomáš a Mižu sú slovenskí Rómovia, ktorí odišli ‚do lepšieho‘ – do Bruselu. Tam sa pokúšajú prežiť v anonymite okrajových mestských štvrtí, stratení medzi množstvom ďalších prisťahovalcov z rôznych kútov sveta,“ približuje pre *Film.sk* príbeh belgicko-slovenského filmu *Kvetinárstvo* jeho koproducent Tomáš Kaminský zo spoločnosti Mandala Pictures. Celovečerný hraný debut belgického režiséra Rubena Desiera, ktorý mal svetovú premiéru na MFF Rotterdam v sekcii Bright Future, opisuje skutočné osudy a sny rómskych protagonistov aj ich každodenné hľadanie cesty k lepšiemu životu. „Tie ich sny dostávajú rámeč fiktívneho príbehu o bláznivom nápade prekopať sa k trezorom belgickej národnej banky cez tunel, ktorý sa začína v zadnej miestnosti kvetinárstva,“ pokračuje Kaminský. Po prudkom ležaku však voda zaplaví labyrint podzemných kanálov a oni sú nútení prácu prerušiť. Uviaznutí mladí muži sa začnú rozprávať, spievať si a piť, aby zabili čas. V šepkaných rozhovoroch vyjadrujú svoje túžby, obavy aj svoje videnie sveta.

Ústredným motívom drámy sú podľa Kaminského otázky, aká je identita týchto mužov, aký je ich vnútorný svet aj ich pozícia v tom vonkajšom svete a predovšetkým či sa z nej dá uniknúť. „Režisér Ruben Desiere využíva prelínanie dokumentu a hraného filmu, aby vytvoril špecifický filmový jazyk, ktorý nám odkrýva svet prisťahovalcov v európskom veľkomeste v novom svetle. Fiktívny rámeč vylúpenia banky je len pomocným plánom

na nahliadnutie do autentického sveta. Do rozhovorov vybraných hercov, stvárňujúcich ‚lupičov‘, no v zásade komunikujúcich o svojom prežívaní bežných okamihov v ich bruselskom živote,“ vysvetľuje Kaminský.

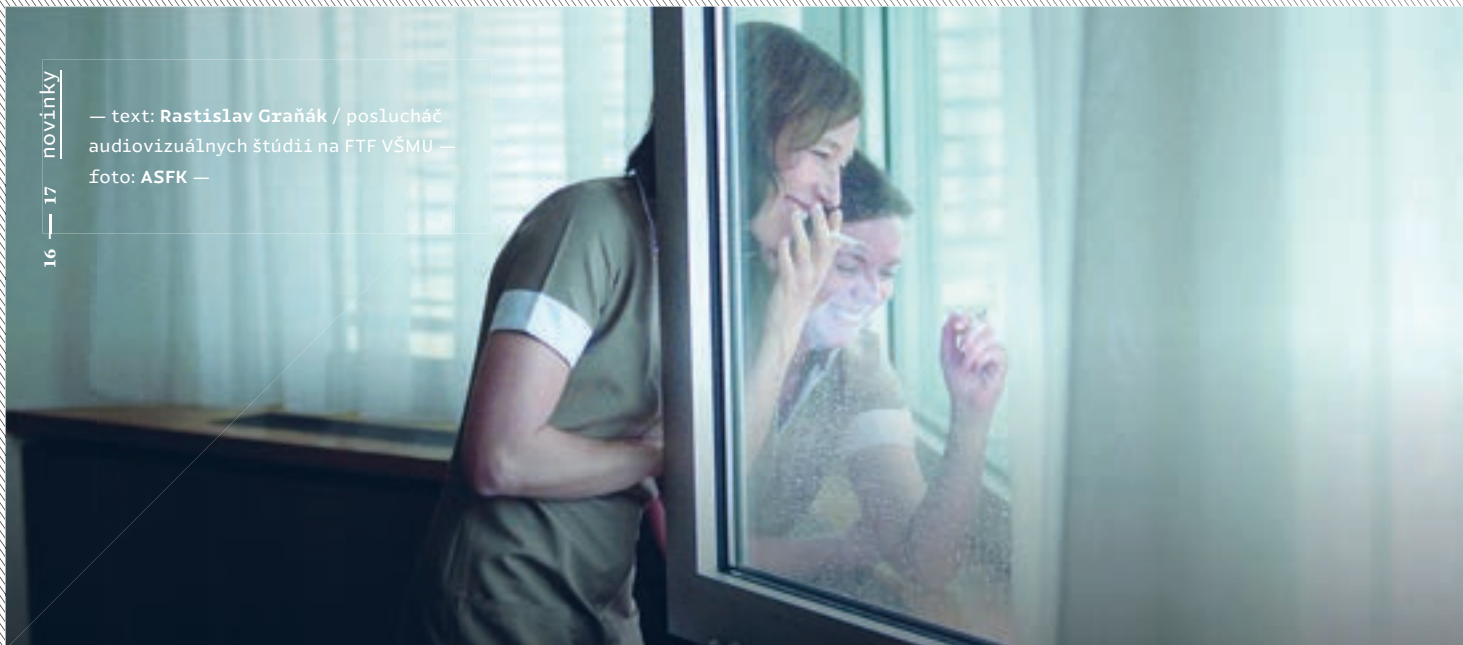
V hlavných úlohách *Kvetinárstva* sa predstavia Tomáš Balog, Rastislav Vaňo, Vladimír Balázs a Bartolomej Mroč, s ktorými sa Desiere stretol už pri svojom dokumente *Kosmos*. Vo svojom absolventskom filme približoval život slovenských Rómov po tom, čo sa presťahovali do Belgicka za lepším životom, no nakoniec sa museli pasovať s tristnou realitou života v bývalom kláštore Il Gesú v Bruseli, ktorý slúži ako útočisko pre prisťahovalcov. „S hrdinami tohto filmu pokračoval v spolupráci, pretože ho ako ľudia zaujali a častí ich prežívania mu ostala na umelecké spracovanie v *Kvetinárstve*,“ hovorí Kaminský. Pri tvorbe filmu bolo pre režiséra „dôležité neredukovať hlavných hrdinov na ich etnicitu a pôvod, to považuje za veľmi problematické. Napriek tomu jeho film odkazuje na zmenu sociálneho statusu reálne chudobných ľudí takmer výhradne za cenu ‚veľkej krádeže‘.“

Okrem Rotterdamu sa *Kvetinárstvo* predstavilo aj v súťaži Ingmar Bergman Competition na 41. ročníku Göteborgského filmového festivalu. Slovenská premiéra čaká snímku na marcovom MFFK Febiofest. „Po tomto uvedení budú nasledovať projekcie spojené s diskusiou s režisérom v Bratislave, Košiciach, Žiline či Piešťanoch,“ dodáva Tomáš Kaminský.

Kvetinárstvo (La fleurière, r. Ruben Desiere, Belgicko/Slovensko, 2017)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 161 000 eur (vklad Audiovizuálneho fondu: 15 000 eur, podpora RTVS: 15 000 eur bez DPH)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, mov, blu-ray

O hľadání slobody

Vyššie pol roka po svetovej premiére na filmovom festivale v Locarne uvedie MFFK Febiofest v Bratislave po prvýkrát na Slovensku koprodukčný film *Sloboda* nemeckého režiséra Jana Speckenbacha.

Koncom marca bude titul nasadený do kín po celom Slovensku.

„Fascinuje ma niečo na miznutí. Môj hraný debut bol o nezvestnej dcére. Tentoraz je to matka, kto opustí svoju rodinu,“ hovorí na úvod Jan Speckenbach v presskíte k filmu. Nora je štyridsaťročná protagonistka príbehu, ktorá sa bez vysvetlenia rozhodne opustiť svojho manžela a dve deti. Hľadá slobodu, aj keď nevie, kde a ako ju hľadať. Stopom sa dostane do Bratislavy, kde začína nový život.

Čo je to však sloboda? Režisér má na vec takýto názor: „Sloboda, ktorú hľadá napríklad utečenec z Blízkeho východu, je značne odlišná od tej, ktorú hľadá Nora. Ved' má všetko – peniaze, manžela, deti, prácu. Čo viac si môže priať? No a napriek tomu hľadá niečo viac, niečo za týmto všetkým. Má na to právo? A tu sa veci komplikujú. Ak povie nie, zasahujete do jej vlastnej slobody. A ak povie áno, pridáte sa na jej cestu.“

Speckenbachov film nerozpráva len príbeh Nory, ale aj jej manžela Philipa, ktorý zostal sám s deťmi v Berlíne. Komplikovanosť jeho príbehu nespočíva len v starostlivosti o rodinu, ale aj v jeho kariére právnik a v nevere. Prečo sa režisér rozhodol venovať obom dejovým líniám? „To bolo na tom to zložité. Bol som presvedčený, že vo filme chcem obidve strany. Bolo by jednoduchšie zostať len pri jednej, ale to som zavrhol už na samom začiatku. Chcel som protikladnosť. A chcel som aj ukázať paradoxnú prepojenosť obidvoch postáv, pretože obe sa musia zmeniť, pokiaľ sa chcú posunúť. A musia aj zabudnúť.“

Nora je aj meno hlavnej hrdinky známej divadelnej hry *Dom bábi* od Henrika Ibsena, ktorá takisto

opúšťa svojho manžela a deti. „Výberom mena Nora, samozrejme, vzdávam hold Ibsenovi. V jeho ponímaní tkvie pôvod hrdinkinho hľadania v otázke, kým vlastne je. To je aj dnes provokujúce – uprednostnenie potreby nájsť samého seba pred zodpovednosťou za druhých vrátane detí. Moja Nora je v tomto istým spôsobom ešte radikálnejšia, pretože nič nevysvetľuje, prsto koná. Až jej cesta ukáže, prečo to podstúpila. Preto som sa vo filme viac zaujímal o to, čo príde po tomto rozhodnutí, a nie o to, čo mu predchádzalo.“

Slovenský koproducent *Slobody* Peter Badač objasňuje, že nakrúcanie bolo komplikované a rozdelené na niekoľko etáp, čo je zjavné aj z filmu. „V lete 2014 sa nakrútili zábery šťastnej rodiny v Berlíne, na jeseň 2015 sme nakrúcali na Slovensku Norinu časť príbehu a v lete 2016 sa nakrúcala jeho berlínska časť. Postprodukcia prebiehala v Nemecku.“

Skoro polovica filmu bola natočená v Bratislave. Ako sa vlastne Slováci k tomuto projektu dostali? „Nemeckí producenti hľadali koproducenta v krajine, kam by odišla hlavná predstaviteľka príbehu, a myslím, že na trhu v Sofii oslovili Slovenský filmový ústav, či by im nevedel odporučiť slovenského producenta, ktorého by projekt zaujímal. Tak sme sa stretli na festivale v Cannes. Zhodou okolností som poznal Janove filmy, ktoré boli uvedené na Berlinale, jeho nový námet sa mi veľmi páčil, a tak nebolo veľmi o čom premýšľať,“ prezrádza Peter Badač.

Pred filmom *Sloboda* sa bude premietať krátky animovaný film Márie Kralovič *Fifi Fatale*. ◀

Sloboda (Freiheit, r. Jan Speckenbach, Nemecko/Slovensko, 2017)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 578 000 eur (podpora Audiovizuálneho fondu: 65 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, DVD

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Rok 2017 bol pre slovenských žiadateľov v programe Kreativna Európa druhým najúspešnejším od roku 2014. Získali podporu v celkovej výške 1 221 524 eur.

V rámci podprogramu Kultúra bolo podporených šesť projektov sumou 336 615 eur. Úspešnosť slovenských žiadateľov v kategórii Projekty väčšieho rozsahu bola 15,38 % (celková úspešnosť 12,71 %) a v kategórii Projekty menšieho rozsahu 16,67 % (celková úspešnosť 17,04 %). Vybrané projekty sa venujú širokému spektru tém a umeleckých žánrov, vo veľkej miere s presahom ku kreatívnemu priemyslu. Ako spoluorganizátori sa budú na európskych projektoch podieľať slovenské subjekty Záhrada – Centrum nezávislej kultúry, Creative Industry Košice, A4 – Asociácia združení pre súčasnú kultúru, Haliganda, Machaon International, Annogallery. V priebehu minulého roka pristúpila k už prebiehajúcejmu projektu Fakulta architektúry STU.

V rámci podprogramu MEDIA boli v roku 2017 znovu mimoriadne úspešné produkčné spoločnosti, ktoré v schéme Podpora vývoja jednotlivých projektov získali celkovú podporu vo výške 208 000 eur, z toho 183 000 eur získalo päť projektov hraných filmov (z toho jeden ako koprodukčný partner nemeckého žiadateľa) a 25 000 eur jeden projekt dokumentárneho filmu. Tradične najväčšiu podporu získali distribútori – 74 000 eur v rámci Výberovej podpory kinodistribúcie a 376 061 eur v rámci Automatickej podpory kinodistribúcie. Dve slovenské spoločnosti boli súčasťou konzorcií, ktoré získali podporu v schéme Podpora tréningových programov (suma podpory pre slovenskú časť programov bola 61 424 eur). Znovu sme zaznamenali úspech slovenského subjektu aj v rámci Podpory filmových festivalov, a to vo výške 25 000 eur.

Celková podpora pre slovenské subjekty dosiahla 744 485 eur v podprograme MEDIA a spolu s nepriamou podporou v sieti kín Europa Cinemas (140 424 eur) bola celková suma 884 909 eur. Pomer predkladaných a podporených projektov bol 67,05 %, pomer celkovej žiadanej a pridanej

sumy podpory bol 55,21 %. Všetkým úspešným žiadateľom gratulujeme. – V marci je jediná uzávierka podprogramu MEDIA: výzva EACEA/24/2017, Podpora vývoja európskych videohier s uzávierkou 8. 3. 2018.

— Vladimír Štric —

Slovak Film Harvest 2018 v New Yorku a vo Washingtone

V dňoch 24. až 28. 1. sa v amerických mestách New York a Washington uskutočnil 1. ročník prezentácie slovenskej kinematografie Slovak Film Harvest 2018. Išlo o najväčšiu prehliadku slovenského filmu v USA v moderných dejinách Slovenska. Podujatie zabezpečovala organizačne spoločnosť Filmpark production v zastúpení producenta Petra Nevedála a dramaturgicky Ústav divadelnej a filmovej vedy SAV.

Program prehliadky sa opiera o výber medzinárodne najúspešnejších titulov, ktoré v súčasnosti a v nedávnej minulosti reprezentovali alebo reprezentujú slovenský film na prestížnych zahraničných i domácich festivaloch (Cannes, Toronto, Karlove Vary, Tampere, Art Film Fest, MFFK Febiofest a iné), aj o výber národne najnavštevovanejších filmov. Podujatie Slovak Film Harvest sa začalo 24. 1. v New Yorku v Astoria Soundworks Studios sprievodným podujatím Filming in Slovakia, určeným profesionálom z audiovizuálneho priemyslu. O deň neskôr sa v Bohemian National Hall uskutočnil otvárací ceremoniál, kde mohli pozvaní hostia vidieť celovečerné filmy *Červený kapitán* (r. Michal Kollár, 2016) a *Eva Nová* (r. Marko Škop, 2015) a ako predfilmy krátkometrážne snímky z produkcie VŠMU – *V kocke* (r. Michal Struss, 1998) a *Krokodíl sa neserie* (r. Matej Kladek, 1996). Obe projekcie boli zaplnené do posledného miesta, medzi divákmi boli aj významní hostia z diplomatických kruhov. Nasledujúci deň, 26. 1., sa na Veľvyslanectve SR vo Washingtone konala pri príležitosti 25. výročia samostatnosti SR špeciálna projekcia filmov *Posledný autobus* (r. Ivana Laučíková, Martin Snopek, 2011) a *Čiara* (r. Peter Bebjak, 2017), rovnako za účasti diplomatov a stovky ďalších hostí. – Celkovo sa počas piatich dní pre-

hliadky uskutočnilo šesťnásť samostatných projekcií, program tvorilo pätnásť celovečerných a šesťnásť krátkometrážnych filmov. Na projekciách sa zúčastnilo šesťsto divákov a pozvaných hostí. Prehliadka Slovak Film Harvest prebiehala v spolupráci s Veľvyslanectvom SR v USA a Generálnym konzulátom SR v New Yorku.

— Martin Palúch —

Akuálne uzávierky:

Art Film Fest Košice

Uzávierka: 15. 3. 2018 (krátkometrážne filmy) / 31. 3. 2018 (dlhometrážne filmy)

Festival sa bude konať v dňoch 15. až 23. 6. Prihlášku filmu nájdete na www.artfilmfest.sk.

MFF Locarno

Uzávierka: 26. 3. 2018 (early bird) / 14. 5. 2018 (regular) / 1. 6. 2018 (last minute)

Festival prijíma hrané filmy do svojho 71. ročníka, ktorý sa bude konať 1. až 11. 8. v Locarne. Viac informácií je na <https://pardo.ch/pardo/festival-del-film-locarno>.

Anima Mundi

Uzávierka: 30. 3. 2018

Festival prijíma animované filmy do svojho 26. ročníka, ktorý sa bude konať 20. až 29. 7. v Riu de Janeiro a 1. až 5. 8. v Sao Paole. Viac informácií je na www.animamundi.com.br.

East Silver Market

Uzávierka: 31. 3. 2018 (filmy dokončené v roku 2017) / 31. 5. 2018 (filmy dokončené v roku 2018) / 30. 6. 2018 (filmy v hrubom zostrihu)

Hlavným účelom trhu East Silver, ktorý sa uskutoční počas MFDF Ji.hlava (25. – 30. 10.), je propagácia autorských dokumentárnych filmov zo strednej a z východnej Európy a zvyšovanie ich šance na medzinárodné distribučné uvedenie. Trh je určený pre profesionálov. Viac informácií je na www.dokweb.net.

Pod hladinou príbehu

— text: Simona Nôtová —

foto: Miro Nôta —

Do kín vstupuje nový film Martina Šulíka *Tlmočník*. Prostredníctvom hlavných hrdinov sa vracia do minulosti, aby ukázal obraz našej spoločnosti dnes. Židovský tlmočník a rakúsky učiteľ predstavujú dva odlišné pohľady na udalosti z obdobia slovenského štátu. Túto tému nosil Martin Šulík v hlave niekoľko rokov. Vo februári sa film vo svetovej premiére predstavil divákovi prestížneho filmového festivalu Berlinale.

Film mal premiéru na berlínskom festivale v sekcii Berlinale Special, ktorá predstavuje mimoriadne kinematografické počiny alebo diela svetových filmárskych osobností.

Je to dobrý štart pre film, ale čo to znamená pre teba?

— Mám z toho radosť. Berlínsky festival patrí medzi najprestížnejšie prehliadky vo svete. Môže nášmu filmu otvoriť cestu k zahraničným divákovi. Vďaka uvedeniu v Berlíne sa možno predá aj do krajín, do ktorých by sa zo Slovenska nedostal. A zaujímajú ma aj reakcie nemeckej hovoriaceho publika, lebo film je z veľkej časti v nemčine.

Film je o dvoch protikladných mužoch, ktorí cestujú po Slovensku, aby spoznali pravdu o vlastnej minulosti. Priznal si, že inšpiráciou sa pre teba stala kniha Martina Pollacka *Smrť v bunkri*, ktorej príbeh ťa zasiahol. Čo sa ťa dotklo tak, že si sa rozhodol nakrútiť takýto príbeh?

— Pri práci na filme sa vždy zbehnú viacero inšpiračných zdrojov a podnetov. Aj tu to bolo tak. *Tlmočník* bol pôvodne súčasťou desaťdielného televízneho cyklu *Tváre* o rôznych povolaniach. Napísali sme ho s Marekom Leščákom a sľubovali sme si od neho, že cez portréty ľudí, ktorí majú rôzne povolania, vznikne obraz spoločnosti, akým je napríklad Balzacova *Ľudská komédia*. Každú profesiu sme sa snažili zachytiť v nejakom etickom rozpore, cez ktorý sme chceli pochopiť nielen jednotlivých ľudí, ale i spoločnosť, v ktorej žijeme. Televízie o náš projekt neprejavili záujem, zdalo sa im to nákladné, a preto sme sa s Marekom a producentom Rudom Biermannom rozhodli, že filmy, ktoré už máme napísané, začneme postupne nakrúcať. Ako prvý sme si vybrali príbeh tlmočníka.

Znamená to, že Pollackova kniha vstúpila do procesu vzniku filmu až vtedy, keď ste už mali vymyslený príbeh o tlmočníkovi?

— Keď sme písali *Tváre*, náhodou som počul v aute krátky úryvok z Pollackovej knihy, v ktorej opisoval svoju cestu po stopách otca, veliteľa zvláštnych oddielov SS v Ružomberku. Bolo to len pár strán, ale dotklo sa ma to, pretože v Ružomberku som vyrastal a dobre som poznal konkrétne miesta, o ktorých sa v texte hovorilo. Uvedomil som si, že ma nikdy nezaujímala ich minulosť, aj keď zabudnuté vojnové udalosti dodnes formujú život v celom kraji. Okrem toho sa mi páčil takmer biblický príbeh o synovi, ktorý je poznačený dedičnou vinou a snaží sa pochopiť temnú minulosť svojho otca. Zhodou okolností ma v tom istom čase Marek Leščák upozornil aj na film režiséra Malteho Ludina *Dve alebo tri veci, ktoré o ňom viem*. Režisér v ňom rozpráva o svojom otcovi, blízkom spolupracovníkovi Hitlera. Na oboch príbehoch nás zaujala konfrontácia minulosti s prítomnosťou. Uvedomili sme si, že je to zaujímavý materiál, ktorý nám umožňuje analyzovať historické udalosti z dvoch strán a porovnávať našu skúsenosť so skúsenosťou spoza železnej opony. *Tlmočník* však nie je adaptáciou Pollackovej knihy. Tá len spustila našu imagináciu.

Obaja hrdinovia filmu sa konfrontujú s udalosťami z obdobia slovenského štátu. Jiří Menzel ako tlmočník Ali Ungár je sirota, ktorej rodičia boli zavraždení počas slovenského štátu, Peter Simonischek ako rakúsky učiteľ Georg Graubner je syn veliteľa špeciálnych oddielov SS, ktorý v čase vojny pôsobil na Slovensku. Táto téma je dnes veľmi aktuálna, pretože hlas ultrapravicových strán silnie u nás aj v celej Európe a ľudia nepoučení minulosťou majú tendenciu mu podlahnúť. Má byť *Tlmočník* aj príspevkom do diskusie o tejto téme?

— S Marekom sledujeme, čo sa deje na Slovensku aj v Európe, ako sa na rôznych úrovniach mení myslenie ľudí. Názory veľmi blízke k fašizmu dnes už neprezentujú len rôzne militantné organizácie, ale aj politici na najvyšších miestach. Akoby si neuvedomovali dosah svojich slov. S Marekom sme prešli kus stredného Slovenska, miesta, kde sa náš príbeh odohráva, a bez problémov sme narazili na ľudí, ktorí by chceli poslať niekoho do plynu alebo vystrieľať celé etnikum. Mnoho Slovákov však minulosť nezaujíma, sú pohltení sociálnymi problémami dneška, strácajú vedomie súvislostí a bez mihnutia oka sú schopní akceptovať akúkoľvek politickú demagógiu, ktorá manipuluje históriou a ponúka radikálne riešenia. Naši hrdinovia, podobne ako my, stretávajú na svojej ceste rôznych ľudí, ktorí predstavujú rozličné pohľady na našu minulosť, a z týchto náhodných stretnutí si vytvárajú obraz o svete, v ktorom žijú, o jeho hodnotách.

Z množstva inšpiračných zdrojov, ktoré stoja za filmom, je zrejmé, že si túto tému nosil v sebe dlhšie.

— Je to živá téma, dnes možno viac ako pred dvadsiatimi rokmi. Napriek všetkému, čo o slovenskom štáte vieme, sa nám dodnes nepodarilo odstrániť nánosy falošnej mytológie, ktorá je s ním spojená. Je pravda, že sme cez vojnu mali prvýkrát v dejinách samostatný štát, ale za akú cenu? Obetovali sme 60 000 ľudí. Zbavili sme ich občianskych práv, okradli sme ich a vyviezli do plynových komôr. Prijali sme na to v parlamente zákony. Ak sme nevedeli, že idú na smrť – ako sa často tvrdí –, nie je to poľahčujúca okolnosť, práve naopak. Okrem toho, v historických dokumentoch existuje mnoho príkladov, že Slováci robili „nadprácu“, nielen v Kremničke a v Nemeckej. Na mnohých miestach gardisti vystrieľali židovské a rómske rodiny a podieľali sa na tom, čo pripisujeme len Nemcom. Všetky tieto zločiny – ako inak to nazvať – sa permanentne relativizujú. V Múzeu SNP v Banskej Bystrici nám povedali, že archívne materiály zo slovenského štátu usilovne študujú mladí neofašisti. Nie sú to teda neinformovaní prostáčikovia. Celkom vedome vytrhávajú fakty zo súvislostí, menia proporcie udalostí a deformujú históriu. Preto by sme mali premýšľať o tom, ako to s tým našim prvým štátom skutočne bolo.

Má postava tlmočníka, ktorého ste si vybrali z pôvodného cyklu *Tváre*, nejaký reálny predobraz?

— Keď sme s Marekom písali postavu Aliho, chceli sme, aby to bol obraz povojnového ľavicového intelektuála na Slovensku. Rodičov stratil vo vojne a v snahe vyrovnat' sa s ľudákmi vstúpil v 50. rokoch do strany. Chcel zúčtovať s gardistami a jediná možnosť, ktorá sa mu zdala reálna, boli komunisti – tí to robili radikálne. Živil sa tlmočením a prekladmi, agitoval novinovými článkami. V 60. rokoch zrazu precitol a zistil, že robí to isté, čo robili ľudáci – ako nekompromisný novinár likviduje z ideologických pozícií ľudí. V postave tlmočníka sme spojili niekoľko reálnych osudov. Podobne sme vybudovali aj charakter rakúskeho učiteľa Georga. Keď som chcel obe hlavné postavy priblížiť Jirkovi Menzelovi a Petrovi Simonischekovi, napísal som im paralelné životopisy, kto kedy čo robil, kde pôsobil, s kým sa oženil a tak ďalej. Chcel som, aby vedeli, čo sa ukrýva pod hladinou príbehu.

Sú to úplne odlišné charaktery. Bolo pre Menzela a Simonischeka jednoduché dostať sa do nich? Prinášali aj vlastné pohľady alebo návrhy, ako by tie postavy mohli konať?

— Keď si Peter prečítal scenár, povedal, že mu veľmi dobre rozumie a že Georgov charakter sa mu zdá veľmi blízky. Jeho otec bol zubár v tyle nemeckej armády, čiže istú skúsenosť s touto témou mal. Zaujímal ho konfrontácia životov, ktoré naši hrdinovia prežili na opačných stranách železnej opony. Páčilo sa mu, ako sa spoznávajú a zblížujú. Svoje texty

„Mnoho Slovákov však minulosť nezaujíma, sú pohltení sociálnymi problémami dneška...“

vedel už na prvých čítačkách a na niektorých miestach si text upravil. Bavilo ho improvizovať. Jirka prijal scenár pár dní pred nakrúcaním a so svojou postavou sa zžíval za pochodu. Postupne sa pred našimi očami menil na trochu zatrpknutého Aliho. Myslím, že do konečnej podoby filmu sa odtlačila aj ich vlastná ľudská skúsenosť. Ani oni dvaja sa pred nakrúcaním nepoznali, ale postupne k sebe hľadali cestu, až sa nakoniec spriatelili. Všade chodili v kostýmoch, vytvorili nerozlučnú dvojicu. Na ich postavy som si tak zvykol, že mi vadilo, keď sa večer prezliekli do civilu.

Peter Simoniscek a Jiří Menzel sú výrazné osobnosti. Jeden je skúsený herec, druhý skúsený herec aj režisér. Ako sa to prejavilo pri práci na pláci?

———— Peter a Jirka sú dva protichodné herecké typy. Peter je významný divadelný herec s veľkou filmovou skúsenosťou. Je zvyknutý skúšať a svoju postavu budoval postupne. Jirka o sebe hovorí, že napriek množstvu filmov, v ktorých hral, je iba výrazný typ a dokáže zahrať len samého seba. Na rozdiel od Petra o svojej postave nerád rozprával. Jeho zásada bola: „Nerozprávaj, hraj!“ Zábavné bolo, že oni nielenže hrali protikladné charaktery, ale aj pracovali rozličnými metódami. Peter rád kontroloval svoju prácu na videu a podľa toho, čo videl, dokázal s kritickým odstupom ponúknuť variácie jednotlivých scén. Jirka sa na seba pri nakrúcaní z princípu nepozeral a tvrdil, že dôveruje režisérovi. Zaujímavé bolo, akým spôsobom jeden druhého ovplyvňovali. Keď Jirka rozprával o svojej postave, tvrdil, že ju nechce hrať tragicky, že ju chce hrať s nadhľadom, pretože Ali je už s minulosťou vyrovnaný. Ale keď sme začali nakrúcať, pod vplyvom Petra všetko zmenil. Začal hrať človeka, pre ktorého je minulosť živá a ktorý sa s ňou vyrovnáva až vďaka ich spoločnej ceste.

Netradične rozprávaš príbeh cez roadmovie. Rozhodli ste sa pre tento žáner vzhľadom na motív cesty, ktorý v sebe nesie poznanie?

———— S Marekom sa nám páčil nápad natočiť roadmovie s dvoma starými chlapmi. Obaja majú zabehnuté zvyky, nechcú sa prispôbiť jeden druhému, neustále to medzi nimi iskrí. Vyplývala z toho aj koncepcia snímania. Tešilo ma pozorovať tváre oboch starcov, ako spomínajú na minulosť. Chcel som vidieť, čo pri tom prežívajú, zaujímalo ma, či sa hanbia, smejú, alebo sú dojatí. S kameramanom Martinom Štrbom sme nakrútili mnoho materiálu, ktorým sme chceli rozhovory prekrývať, vytvárať k nim obrazový kontrast, ale napokon sme to so strihačkou Olinou Kaufmanovou všetko vyhodili. Zdá sa mi, že to bolo dobré riešenie. Rád sa pozerám na Jirku a Petra, ako sa postupne spoznávajú.

Spočiatku sa voči sebe vymedzujú, často sa konfrontujú, no dostávajú sa aj do situácií, keď sú od seba navzájom závislí? K akému poznaniu prichádzajú?

———— Pred rokmi som v Trenčianskych Tepliciach strávil príjemné popoludnie s Jurajom Špitzerom. Aj on bol jedným z ľavicových intelektuálov, ktorí prežili

veľmi podobný život ako náš tlmočník. A vtedy rozvíjal teóriu, že keby národy poznali jazyk svojich susedov, viac by sa medzi sebou rozprávali, zaujímali by sa o svoju kultúru a históriu, bolo by v Európe oveľa menej konfliktov. Ale tým, že sa stále nepoznáme, že o minulosti mlčíme a pritom máme na ňu rôzne pohľady, že sa nesnažíme navzájom pochopiť, zostáva medzi nami stále veľká bariéra. Náš film je o tom, že hlavní hrdinovia sa snažia jeden druhého pochopiť.

Okrem toho, že uvádzaš do kín svoj nový film, si už druhý rok prezidentom Slovenskej filmovej a televíznej akadémie. Aké sú teraz hlavné priority akadémie?

———— V súčasnosti sa celý slovenský audiovizuálny priestor podarilo stabilizovať. Audiovizuálny fond a RTVS sú dôležité finančné zdroje, ktoré podporujú väčšinu slovenskej produkcie, a veľmi dobre funguje aj spolupráca medzi českými a slovenskými produkciami. Dôležité je, aby sa táto stabilita nenarušila neodbornými zásahmi. Prezídium akadémie pozorne sleduje diskusie o zrušení koncesionárskych poplatkov, ktoré presadzuje SNS. Sme presvedčení, že by to bol hrubý zásah do jemne nastavenej štruktúry financovania slovenských filmov. Myslíme si, že poplatky by sa nemali zrušiť, ale zvýšiť, pretože televízna tvorba je podfinancovaná. A okrem toho sa obávam, že financovanie televízie prostredníctvom priamych štátnych dotácií by ohrozilo jej nezávislosť. Skúsenosť máme z neďalekého Poľska.

Pre slovenskú kinematografiu je dôležité aj to, aký má filmárske združenie rešpekt alebo postavenie v spoločnosti. Ako dnes vidíš akadémiu z tohto pohľadu?

———— Akadémia sa snaží posilniť postavenie filmárov v spoločnosti a zvýšiť záujem divákov o slovenský film. Už štvrtý rok organizujeme v apríli Týždeň slovenského filmu, počas ktorého sa vo vybraných kinách po celom Slovensku, ale aj v RTVS venuje väčšia pozornosť slovenskej pôvodnej tvorbe. Chceli by sme, aby diváci nevnímali našu kinematografiu len ako zdroj zábavy, ale aj ako niečo, čo kultivuje život celej spoločnosti a rozširuje naše poznanie. Slávnostným úvodom do Týždňa slovenského filmu bude 6. apríla odovzdávanie národných filmových cien Slnko v sieti. Myslím, že v minulom roku bol slovenský film úspešný. Nakrútilo sa viacero diváckych titulov, publikum prejavilo záujem aj o dokumenty. Naše filmy sa premietali a boli ocenené na áčkových festivaloch. Po dlhom čase už slovenskí filmári nemusia vzdychať a vyplakávať. Teraz ide o to, aby sa záujem divákov o slovenské filmy udržal a aby sa zvyšovala ich kvalita.

Na záver: jeden film si dokončil, ale ďalší pripravuješ. Bude to opäť príbeh z cyklu *Tváre*?

———— Áno. Chceli by sme nakrútiť príbeh spisovateľa, ktorý sa volá *Muž so zajačimi ušami*. Dúfam, že sa nám ho podarí vyfinancovať. ◀

Rozšírenú verziu rozhovoru čítajte na www.filmsk.sk.

moje obľúbené slovenské filmy

Ivana Šáteková

[výtvarníčka]

Som dlhodobo obdivovateľkou pokleslých žánrov. A viem klesnúť veľmi nízko. Existuje hrstka ľudí, ktorí si dokážu pozrieť nepozerateľné a mať z toho plezír, ba priam zimomriavky vzrušenia. Takí ľudia sa k sebe priťahujú. Čím pokleslejší žáner, tým vyššia sila zasahuje a spája ich. Takto vznikla aj naša tradícia silvestrovského kina, kde sa snažíme odsledovať to najbizarnejšie, čo kinematografia ponúka. Baví nás vyberať si zo slovenských titulov, lebo vždy sa nájde nejaký kamarát, ktorý si v danom filme zahral. Dva roky po sebe sme však ostali verní filmu *Immortalitas*. Je to dokonale nedokonálny film. Ide o prvé slovenské 3D sci-fi. Pôvodne to mal byť len študentský experiment, ale produkcia v ňom videla potenciál a zohnala financie na celovečerné sci-fi. Pre niekoho je to plytvanie času, pre iného dokonalý zážitok. Pre nás hľadanie odpovede na otázku: „Čoho sa tak veľmi bojí hlavná postava, keď je nesmrteľná?“ Pevne verím, že aj film *Immortalitas* sa dočká kultového statusu, ako to je v prípade amerického dokonale nedokonaleho filmu *The Room*, o ktorom natočil James Franco film *The Disaster Artist*. Nech ōda na prvé slovenské sci-fi nevyznie ako výsmech. Svojich fanúšikov si tento film našiel. ◀

zásadné filmy

Laco Kraus [kameraman]

Na môj vzťah k profesii malo zásadný vplyv vzdelanie, ktoré som získal na FAMU pod vedením špičkových pedagógov. Naše štúdium bolo aj o tom, že sme vďaka vtedajšiemu rektorovi A. M. Brousilovi mohli vidieť vynikajúce diela svetovej kinematografie už krátko po ich svetovej premiére. Ale dobré zároveň bolo, že nás na fakulte naučili vnímať aj ruskú kinematografiu. Ejzenštejnove filmy, ktoré robil s kameramanom Eduardom Tissem. Alebo film *Žeriavy tiahnu*, na svoju dobu nesmierne dynamický. Skvelý kameraman Sergej Urusevskij v ňom predviedol pamätnú jazdu, keď snímал utekajúcu postavu cez plot.

———— Výrazne ma ovplyvnila aj klasická americká kinematografia so silnými sociálnymi drámami a predovšetkým westerny. To boli príbehy, ktoré rezonovali s americkou históriou, mentalitou, s témou koexistencie sociálnych vrstiev. A prinášali so sebou aj režisérsku a hereckú osobnosť. Z Ameriky prišli aj nové technologické postupy, ako bol Cinemascope, laboratórne triky a podobne. Nasledoval inšpiratívny Nový Hollywood so Spielbergom, Scorsesem, s Coppolom a ďalšími.

———— Nesmiem zabudnúť ani na fenomén japonského filmu, zvlášť Kurosawu. Jeho *Rašómon* bol charakteristický veľkou expresívnou obrazu, ale pri autentickom hereckom prejave.

———— Generácia Bergmana, Felliniho, Antonioniho, neskôr aj Tarkovskij, priniesla inovácie nielen v obsahovej rovine filmov, ale najmä vo výtvarnej štylizácii obrazu, svetla, farby a priestoru. V *Červenej pustatine* si dal Antonioni nafarbiť celú ulicu, aby splňala jeho predstavu obrazovej poetiky. Milostnú scénu medzi Monicou Vitti a Richardom Harrisom robil tak, že ich zobral na pole, dal ich niekoľko metrov od seba a tak si mali vyznávať lásku. Harris protestoval, že potrebuje mať herečku pri sebe, cítiť ju, počuť. No Antonioni ho presvedčil o svojom zámere: chcel použiť veľký teleobjektív, vytvoriť dominantnú kompozíciu dvoch postáv a za nimi rozostrené priemyselné pozadie, ktoré predznamenáva úpadok vzťahov. Vo filme *8½* zase Fellini s kameramanom Giannim Di Venanzom zaujímavovo riešili scény retrospektívnych vízií, keď ich ladili do bielej farby s preexponovaným obrazom.

———— No a vo vnímaní modernej kinematografie a vizuality nás zásadne ovplyvnili nové vlny v Európe z konca 50., respektíve zo 60. rokov, keď si filmári povedali, že treba vyjsť zo štúdií do ulíc s ručnými kamerami.

———— Rád by som na záver spomenul ešte zopár kameramanov, ktorých diela vnímam vždy s veľkou pokorou a rešpektom. Patrí medzi nich Gabriel Figueroa, ktorý vo westernoch ako prvý využil dramatický výrazový potenciál oblakov. Ďalej sú to spomenutí Urusevskij a Di Venanzo, ale aj Raoul Coutard, Chris Menges s vynikajúcim využitím moderných technológií vo filme *Vražedné polia*, Sven Nykvist a Conrad L. Hall, ktorých nazývali Rembrandtmi Hollywoodu, Gregg Toland s *Občanom Kanom*, ale takisto Emmanuel Lubezki, ktorý spolupracuje napríklad s Iñárrituom. ◀

› **1. 3. 2018**

Bratříček Karel

‹ Česko/PoÍsko, 2016, r. Krystyna Krauze ›
účinkujú: Karel Kryl (a. z.), Jan Kryl, Miroslav Kovařík, Jaroslav Hutka, Agnieszka Holland – dokumentárny film, 79 min., MP 12, ASFK

Červená volavka

‹ **Red Sparrow**, USA, 2018, r. Francis Lawrence ›
hrajú: Jennifer Lawrence, Joel Edgerton, Matthias Schoenaerts, Jeremy Irons, Mary-Louise Parker, Charlotte Rampling – triler, 136 min., MN 15, CinemArt SK

Lady Bird

‹ USA, 2017, r. Greta Gerwig ›
hrajú: Saoirse Ronan, Laurie Metcalf, Beanie Feldstein, Tracy Letts, Lucas Hedges – dráma, 94 min., MP 12, CinemArt SK

Nikdy si tu nebol

‹ **You Were Never Really Here**, Spojené kráľovstvo/Francúzsko/USA, 2017, r. Lynne Ramsay ›
hrajú: Joaquin Phoenix, Ekaterina Samsonov, Alessandro Nivola, Alex Manette – triler, 95 min., MN 15, Film Europe Media Company

Tlmočník

‹ Slovensko/Česko/Rakúsko, 2018, r. Martin Šulík ›
hrajú: Jiří Menzel, Peter Simonischek, Zuzana Mauréry, Réka Derzsi, Anna Rakovská, Eva Kramerová – tragikomédia, 113 min., MP 12, Garfield film

Včielka Maja 2: Sladké hry

‹ **Maya the Bee: The Honey Games**, Nemecko/Austrália, 2018, r. Noel Cleary, Alexs Stadermann ›
v slovenskom znení: Martina Kapráliková, Lukáš Frlajs, Táňa Kulišková, Eva Matejková, Juraj Predmerský – animovaný, 84 min., MP, Forum Film

Winchester: Sídlo démonov

‹ **Winchester**, Austrália/USA, 2018, r. Michael Spierig, Peter Spierig ›
hrajú: Helen Mirren, Jason Clarke, Sarah Snook, Angus Sampson, Laura Brent – horor, 99 min., MN 15, Bontonfilm

› **8. 3. 2018**

Backstage

‹ Slovensko/Česko, 2018, r. Andrea Sedláčková ›
hrajú: Ben Cristovao, Mária Havranová, Tony Porucha, The Pastels, Ondrej Hraška, Judit Bárdos, Roman Luknár – tanečno-hudobný/romantický film, 90 min., MP 12, Bontonfilm

Leo da Vinci: Misia Mona Liza

‹ **Leo da Vinci: Missione Monna Lisa**, Taliansko, 2017, r. Sergio Manfio ›
v slovenskom znení: Tomáš Mašťalir, David Hartl, Andrea Sabová, Roman Ferienčík, Majo Labuda – animovaný/dobrodružný, 82 min., MP, Continental film

Otcova volga

‹ **Tátova volha**, Česko, 2018, r. Jiří Vejdělek ›
hrajú: Eliška Balzerová, Tatiana Vilhelmová, Martin Myšička, Boleslav Polívka, Emilia Vášáryová, Vilma Cibulková – komédia/dráma, 90 min., MP 12, CinemArt SK

Prianie smrti

‹ **Death Wish**, USA, 2018, r. Eli Roth ›
hrajú: Bruce Willis, Elisabeth Shue, Vincent D'Onofrio, Dean Norris, Jack Kesy, Len Cariou – akčný, 103 min., MN 15, Forum Film

› 15. 3. 2018

Cesta za kráľom trollov

‹ **Askeladden – I Dovregubbens hall**, Nórsko, 2017, r. Mikkel Brænne Sandemose ›
hrajú: Vebjørn Enger, Mads Sjøgård Pettersen, Elias Holmen Sørensen, Eili Harboe, Allan Hyde, Thorbjørn Harr, Synnøve Macody Lund – fantasy rozprávka, 104 min., MP 12, CinemArt SK

Hmyz

‹ Česko/Slovensko, 2018, r. Jan Švankmajer ›
hrajú: Jaromír Dulava, Kamila Magálová, Jan Budař, Jiří Lábus, Ivana Uhlířová, Norbert Lichý – čierna komédia, 98 min., MN 15, PubRes

Chloe a trpaslíci

‹ **Gnome Alone**, USA/Kanada, 2017, r. Peter Lepeniotis, Shelly Shenoy ›
v slovenskom znení: Dominika Žiaranová,

Ondrej Kaprálik, Juraj Predmerský, Peter Rúfus, Dagmar Sanitrová, Martin Kaprálik – animovaný, 89 min., MP 7, Magic Box Slovakia

Prezident Blaník

‹ Česko, 2018, r. Marek Najbrt ›
hrajú: Marek Daniel, Michal Dalecký, Halka Třešňáková, Jakub Železný, Tomáš Sedláček, Ladislav Špaček, Tomáš Klus, Miloš Zeman – komédia, 95 min., MN 15, ASFK

Thelma

‹ Nórsko/Francúzsko/Dánsko/Švédsko, 2017, r. Joachim Trier ›
hrajú: Eili Harboe, Kaya Wilkins, Ellen Dorrit Petersen, Henrik Rafaelsen, Grethe Eltervåg – dráma, 116 min., MN 15, ASFK

Tomb Rider

‹ USA, 2018, r. Roar Uthaug ›
hrajú: Alicia Vikander, Dominic West, Walton Goggins, Daniel Wu – akčný/dobrodružný, 122 min., MP 12, Forum Film

› 18. 3. 2018

Kvetinárstvo

‹ **La fleurière**, Belgicko/Slovensko, 2017, r. Ruben Desiere ›
hrajú: Tomáš Balog, Rastislav Vaňo, Vladimír Balázs – dráma, 78 min., MP 12, Filmtopia

› 22. 3. 2018

Darebák a pretekárka

‹ **Le Fidèle**, Belgicko/Holandsko/Francúzsko, 2016, r. Michaël R. Roskam ›
hrajú: Matthias Schoenaerts, Adèle Exarchopoulos, Igor van Dessel, Jean-Benoît Ugeux, Sam Louwyck – love story/dráma/krimi, 130 min., MN 15, Film Europe Media Comopany

Králik Peter

‹ **Peter Rabbit**, USA, 2018, r. Will Gluck ›
v slovenskom znení: Juraj Kemka, Táňa Pauhofová, Barbora Švidraňová, Petra Polnišová, Vladimír Kobielsky, Ego – rozprávková komédia, 94 min., MP, Itafilm

Mária Magdaléna

‹ **Mary Magdalene**, USA, 2018, r. Garth Davis ›

hrajú: Rooney Mara, Joaquin Phoenix, Chiwetel Ejiofor, Tahar Rahim – historický/dráma, 130 min., MP 12, CinemArt SK

Oni 2: Nočná korisť

‹ **The Strangers: Prey at Night**, USA, 2018, r. Johannes Roberts ›
hrajú: Christina Hendricks, Bailee Madison, Martin Henderson, Lewis Pulmann – akčný, 85 min., MN 15, Forum Film

Pacific Rim: Povstanie

‹ **Pacific Rim Uprising**, USA, 2018, r. Steven S. DeKnight ›
hrajú: John Boyega, Scott Eastwood, Jing Tian, Cailee Spaeny, Rinko Kikuchi, Burn Gorman, Charlie Day – akčné sci-fi, 111 min., MN 12, CinemArt SK

Rodin

‹ Francúzsko/Belgicko, 2017, r. Jacques Doillon ›
hrajú: Vincent Lindon, Izia Higelin, Séverine Caneele, Patricia Mazuy, Pascal-Casanova – biografický/dráma, 120 min., MN 15, Film Europe Media Company

Sloboda

‹ **Freiheit**, Nemecko/Slovensko, 2017, r. Jan Speckenbach ›
hrajú: Johanna Wokalek, Hans-Jochen Wagner, Inga Birkenfeld, Andrea Sabová, Ondrej Kovaľ, Rubina Labusch – dráma, 103 min., MN 15, ASFK
+ **predfilm Fifi Fatale** ‹ SK, 2018, r. Mária Kralovič › – animovaný, 14 min., MP 12, ASFK

› 29. 3. 2018

Dancer

‹ Spojené kráľovstvo/USA/Rusko/Ukrajina, 2016, r. Steven Cantor ›
hrajú: Sergej Polunin, Jade Hale-Christofi – tanečný/životopisný, 85 min., MP 12, Continental film

Ismaelove prízraky

‹ **Les Fantômes d'Ismaël**, Francúzsko, 2017, r. Arnaud Desplechin ›
hrajú: Marion Cotillard, Charlotte Gainsbourg, Louis Garrel, Mathieu Amalric, Alba Rohrwacher, Hippolyte Girardot – dráma, 114 min., MN 15, Film Europe Media Company

Lumière

‹ **Lumière! L'Aventure commence**,

Francúzsko, 2016, r. Thierry Frémaux ›
– dokumentárny, 90 min., MP 12, Film Europe Media Company

Odnikial'

‹ **Aus dem Nichts**, Nemecko/Francúzsko, 2017, r. Fatih Akin ›
hrajú: Diane Kruger, Numan Acar, Siir Eloglu, Johannes Krisch, Samia Muriel Chancrin, Denis Moschitto – dráma, 106 min., MN 15, ASFK

Operácia Entebbe

‹ **Entebbe**, USA/Spojené kráľovstvo, 2018, r. José Padilha ›
hrajú: Rosamund Pike, Daniel Brühl, Eddie Marsan – triler/krimi, 107 min., MN 15, Magic Box Slovakia

Ready Player One: Hra sa začína

‹ **Ready Player One**, USA, 2018, r. Steven Spielberg ›
hrajú: Tye Sheridan, Olivia Cooke, Vin Diesel, Simon Pegg, Ben Mendelsohn, Mark Rylance – akčný/sci-fi/triler, 140 min., MN 15, Continental film

Sherlock Koumes

‹ **Sherlock Gnomes**, USA/Spojené kráľovstvo, 2018, r. John Stevenson ›
v českom znení: David Novotný, Pavel Liška, Tatiana Vilhelmová, Eliška Balzerová, Tomáš Matonoha – animovaná komédia, MP 12, CinemArt SK

› 30. 3. 2018

Eric Clapton

‹ **Eric Clapton: Life in 12 Bars**, Spojené kráľovstvo, 2017, r. Lili Fini Zanuck ›
účinkujú: Eric Clapton, Sylvia Clapton, Ben Palmer, John Mayall, Mike Vernon, Roger Waters, Hughie Flint, Pattie Boyd, Steve Winwood, Cathy James, Steve Turner – dokument, 135 min., MP 12, CinemArt SK

— Miro Ulman —

Prvá, letná, broskyňová

— text: Petra Sedláková / poslucháčka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: Itafilm —

Ktosi mi povedal, že *Daj mi tvoje meno* je film, ktorý svoj romantický motív zbytočne umocňuje množstvom patetických tónov. Isteže, práca s tichom väčšmi súznie s kinematografickým trendom minimalizmu, akého sú v súčasnosti plné festivaly. Ale prečo nejst proti prúdu? Mne sa zdanlivo presycujúca hudba páčila natoľko, že som túto recenziu nedokázala napísať bez nej.

— V ušiach mi znie magická *Mystery of Love*, a preto už nemám pochyb o naladení sa na správnu vlnu. Vo chvíli, keď som ňou už celkom pohltená, vypláva na povrch ono „magické“. Na novinke režiséra Luca Guadagnina ma zaujalo to, že nejde o obyčajný gay príbeh, adresovaný výlučne homosexuálnej cieľovke. Prežívanie postáv, ktoré vzišli z rovnomennej literárnej predlohy Andrého Acimana z roku 2007, je totiž blízke nám všetkým a pre inakosť zostáva v titule *Daj mi tvoje meno* oveľa menej priestoru, ako by sa mohlo zdať. Ani nahliadnuť do niekoľkých bezprostredných asociácií s queer cinema by však nebolo na škodu...

— O tom, aké je mať sedemnást a odhaľovať doposiaľ neprebádané zákutia vlastnej identity, nám povedal už Kenneth Anger v *Ohňostroji* (*Fireworks*, 1947). Šokujúce zábery plné násilia sú výpoveďou o chladnom sexuálnom zneužití hraničiacom so sadomasochizmom, no súčasne sú aj snom, predstavou, odrazom podvedomia hlavného hrdinu, stvárneného samotným Angelom. Inak na tom nie je ani Elio Perlman (Timothée Chalamet), chlapec, ktorého omámila prítomnosť o niečo staršieho (vo filmovej verzii azda aj viac ako o „literárnych“ sedem rokov) židovsko-amerického študenta. Ten prichádza do malebnej vily Perlmanovcov v severnom Taliansku, aby uprostred ovocných sádov ohúril svojím nevšedným intelektom pohostinnú rodinu multinárodnostného pôvodu. Ani miestna kráska Marzia (Esther Garrel) nedokáže prekročiť hranicu Eliovej intimity tak radikálne ako charizmatičký Oliver (Armie Hammer). Smutné je, že na konci zostáva miesto v posteli na rozdiel od miesta v srdci nadaného klaviristu s tradicionalisticko-liberálnou výchovou prázdne.

— Spôčiatku rozporuplné emócie k atraktívnemu cudzincovi prebiehajú v ľahko dynamickom tempe a podobne ako v *Piesni lásky* (*Un chant d'amour*, 1950) Jeana Geneta oddeľuje dvojicu stena, symbol napätia rozvíjajúceho sa vzťahu. Genet hovorí prostredníctvom trestancov vo väznici Fresnes o samote, sexuálnej frustrácii a vratkosti ľudských pudov. Guadagnino rovnako pomenúva nedosiahnuteľnosť vytúženého splnutia, i keď sa s izoláciou pohráva len čiastočne.

Hrdinovia zriedka vynechajú spoločné potulky na bicykloch, plávanie či rozhovory v žiare slnečných lúčov. Poetika obrazu snímaného na 35 mm filmový materiál plne zodpovedá poetike obsahu.

— Oliver miestami pôsobí ako Joe Dallesandro vo filme *Flesh* (1968) Paula Morrisseyho, kde sa ním stvárnený hrdina živí ako prostitút, aby zohnal peniaze na potrat pre manželkinu kamarátku. Joeova obscénnosť však mení svoju podobu, keď ho postarší umelec štylizuje do tradičných polôh gréckych sóch. Kult mužského tela zohráva kľúčovú rolu aj v Guadagninovom filme a podstatne menej dekadentný Armie Hammer v ňom figuruje ako dokonalý reprezentant. Jeho atletický zjav je navyše ustavične kombinovaný s poznatkami profesora archeológie Perlmana (Michael Stuhlbarg) o antickej kultúre.

— Film *Daj mi tvoje meno* uzatvára trilógiu o túžbe, ktorú tvoria ešte úspešné snímky s Tildou Swinton *Moje meno je láska* (2009) a *Oslnení slnkom* (2015). Aj v nich postavy prežívajú horúce talianske leto s potláčanými vášňami a Guadagninovo rozprávanie sprevádza cit pre gradáciu plynúceho času. To vrcholí v jeho novinke práve tým, čo je mnohým z nás blízke: postupným spoznávaním toho druhého, neznámeho a záhadného, ale najmä samého seba, vlastného tela.

— Mnohé zo súčasných filmov s touto tematikou venujú pozornosť stále aktuálnemu problému komunity LGBT ako diskriminovanej menšiny. Tak Aciman, ako aj Guadagnino v spolupráci so scenáristom Jamesom Ivorym sa vyhýbajú konfrontácii na úrovni postavy a homofóbneho okolia, uprednostňujú skôr konflikt odohrávajúc sa vnútri dospelujúceho človeka. Sexuálnu orientáciu Elia a Olivera vnímajú ako čosi prirodzené a bežné, čosi, čo by malo byť nielen od 80. rokov 20. storočia, na začiatku ktorých sa dej odohráva, prirodzenou súčasťou našich životov. A ako sa z dôvodu pre mňa nepochopiteľného možno dočítať v mnohých recenziách, koniec so sebou prináša neočakávané posolstvo. Dovtedy si však radšej vymeňte mená, nebráňte sa vskutku decentnej homoerotike a vychutnajte si sladkú vôňu broskýň. ◀

Daj mi tvoje meno (Call Me by Your Name, USA/Brazília/Taliansko/Francúzsko, 2017) RÉŽIA Luca Guadagnino

SCÉNÁR James Ivory KAMERA Sayombhu Mukdeeprom HRAJÚ Armie Hammer, Timothée Chalamet, Michael Stuhlbarg,

Amira Casar, Esther Garrel, Victorie Du Bois MINUTÁŽ 132 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 2. 2018

Lady Bird (USA, 2017) SCENÁR A RÉŽIA Greta Gerwig KAMERA Sam Levy

HUDBA Jon Brion HRAJÚ Saoirse Ronan, Laurie Metcalf, Tracy Letts, Lucas Hedges

MINUTÁŽ 94 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 3. 2018

— text: Marcel Šedo / poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU

— foto: CinemArt —

Autobiografická bodka za mumblecorom

Do kín prichádza oceňovaný film v réžii Greta Gerwig a so Saoirse Ronan v hlavnej úlohe. Volá sa *Lady Bird*.

„Mumblecore sa definitívne skončil!“ mohli by hlásať titulky, keby to dnes ešte niekoho zaujímalo. Jedno z prekvapujúco vplyvných amerických nezávislých hnutí prešlo do ďalšej, poslednej etapy svojho vývoja. Jeho kľúčoví účastníci, ako boli bratia Duplassovi, Joe Swanberg či Andrew Bujalski, sa s konečnou platnosťou stali súčasťou väčších produkcií, či už filmových, alebo televíznych, a svoju radikálnu estetiku vymenili za postupy o niečo diváckejšie. Nečudo, „časy sa zmenili“, ako spieva aj držiteľ nobelovky Bob Dylan. Digitálne kamery či mikrofóny prešli výraznou technologickou zmenou, takže nezrozumiteľné „mumľavé“ dialógy a nekvalitný obraz ako vyjadrenie neporozumenia vo vzťahoch digitálnych detičiek už definitívne „odvial vietor“ (a zase ten Dylan). Za akési potvrdenie tohto konca môžeme považovať *Lady Bird*, film múzy mumblecorového hnutia Greta Gerwig, ktorý získal päť oscarových nominácií, Zlaté glóbusy a nejaké ďalšie ocenenia, pri ktorých snobi výskajú od radosti a pripravujú prehliadky. Týmto však nechcem znevažovať film *Lady Bird*, skôr som chcel v úvode vyjadriť zármutok nad definitívnym koncom jednej, podľa mňa podnetnej etapy kinematografie, s ktorou nás naši kinodistribútori odmietli oboznámiť. Pes nešteká.

Skúsím teda šteknuť aspoň ja. Hoci *Lady Bird* prichádza už po definitívnom konci tohto hnutia, ešte stále sa v nej odrážajú niektoré mumblecorové prvky a postupy. Aj v tomto prípade ide o vzťahovú dramédiu zo života človeka na hranici dospelosti, Gerwig tu opäť pracuje s rozvoľnenou, elipsami rozriedenou naráciou, sleduje každodenné problémy tápajúceho človeka a predovšetkým vkladá do snímky silnú porciu trápnoty a autobiografickosti.

Začnem od konca. Je zaujímavé sledovať, ako veľmi sa vo filme odráža život Greta Gerwig, jej tvorba i osobnosť. Objavujú sa tu explicitné narážky na jej dospievanie v Sacramente, v katolíckej škole a v New Yorku. Je teda veľmi pravdepodobné – priam to hraničí s istotou –, že Christine je Gretou. Tento dojem ešte posilňuje gestikulácia a pohyby herečky Saoirse Ronan, napríklad jej prejav spontánnej radosti po jednom rande. Výrazne totiž pripomína Gerwig-herečku. Fascinujúce na hereckom ume Greta Gerwig je najmä výborné navodzovanie pocitu, že postavy, či už historické, alebo súčasné, vyvierajú z nej samotnej, z jej tela, mimiky a povahy. Predovšetkým vo *Frances Ha*,

ale aj v 20th *Century Woman* sa jej kreácie vyznačovali akousi zvláštnou telesnou i rečovou ťarbavosťou, čo možno prameni z jej dispozícií, ale určite aj z psychologickej stopy postáv, ktoré stvárňuje – naivných, milých a trochu divných životných stroskotancov. Spätne mi čímsi pripomínajú tuláka Charlieho. Nuž a toto všetko preniesla aj do svojho filmu, hoci Ronan nie je ani zďaleka taká osobitá ako ona.

Hoci je film popretkávaný elipsami, obvykle na ne rozprávanie upozorní, napríklad prostredníctvom reálnych historických udalostí v televízii. Nikdy teda nie je neprehľadné a tým ani špeciálne ozvlášťujúce – motivácia na využitie elíps má skôr kompozičný ráz. Na druhej strane však elipsy dôsledne budujú zdanie „nedramatickej“ každodennosti. To nedramatické by sa asi hodilo dať do viacerých úvodzoviek, pretože vo filme je takých tých malých osobných a vzťahových drám za priehrdie. Vzhľadom na povahu samotnej Christine, ako aj pubertálneho obdobia (i toho spomínaného mumblecoru) je azda každému zjavné, že obvykle sa tieto drámy dotýkajú aj nejakých tých trápnych udalostí, ako je nevydarený prvý sex, okatá snaha votrieť sa niekomu do priazne alebo odhalené zapieranie vlastného domova. Gerwig ich však nerozvíja do extrémov, pristupuje k nim ľudsky a pomáha jej v tom moralizujúca figúra matky.

Práve tú považujem za kľúčovú, pretože témou filmu *Lady Bird* je pre mňa najmä vzťah nevďačnej pubertálnej dcéry k matke a k všetkému, čo reprezentuje – k menu, domovu a svojej identite. Pre Christine nie je nič dosť dobré, všetko je nezaujímavé a trápne. Ostentatívne presadzovaný pozérsky pseudonym *Lady Bird* je toho výstižným symbolom. Našťastie, má pri sebe veľmi prísny a presný morálny kompas – matku, ktorá dcéru patrične uzemňuje. Ich vzťah pripomína sínusoidu a od láskavých slov je len kúsok k hádke. Christine sa postupne učí mať rada seba, svojich naozajstných blízkych i svoje mesto a priznáva pred svetom svoju identitu. Dospieva.

Rezultát je teda jasný. *Lady Bird* je aspoň v porovnaní s mumblecorovou minulosťou Greta Gerwig film s obrúsenými hranami a menej osobitý. Stále je však radikálne odlišný od väčšiny toho, čo divák od Oscarov očakáva – je skutočnejší, hlbší a nedáva toľko návodov. ◀

— text: Martin Adam Pavlík

/ poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU

— foto: Film Europe Media Company —

Bez zbytočných rečí

Jazvy, kladivo, krik, plač, strelba, chaos, realita, spomienky, halucinácie, sny, temnota, zúfalstvo, bezmocnosť, strach, bolesť. To všetko zmixované dokopy spolu s disharmonickými, až kakofonickými tónmi hudby Jonnyho Greenwooda. Psycho, čo beží nielen v televízii pred očami hlavných postáv, ale v ich podaní aj pred tými našimi. Film **Nikdy si tu nebol** nie je zďaleka jednoduchým a príjemným pozeraním.

— Ak ste milovníkmi tradičných filmov o pomste, je dosť možné, že vás tento film trochu sklame. Nie však preto, že by bol zlý, ale preto, že vám veľmi neukáže to, čo v tých tradičných, priamočiarych tak radi vidíte. Nečakajte žiadne potoky krvi, množstvo explicitného násillia a takmer nezraniteľného hláškujúceho „sympatáka“ v hlavnej úlohe. Režisérka Lynne Ramsay má rada veci trochu inak. Už v jej predošlej tvorbe cítiť veľmi osobitý, autorský štýl. Ak ste si pri filme *Musíme si pohovoriť o Kevinovi* (2011) všimli jej citlivú a zároveň odťažitú réžiu, vo svojej novinke to len umocňuje.

— Film rozpráva príbeh vojnového veterána s ťažkým detstvom, snažiaceho sa najskôr kvôli peniazom, neskôr pre svedomie a hrdosť oslobodiť mladé dievča z rúk pedofilov, ktorí sa nachádzajú až vo vysokých politických kruhoch. Film sa už cez trailer prezentoval ako „Taxikár 21. storočia“. Scorseseho *Taxikára* (1976) naozaj miestami pripomína, či už témou, alebo konkrétnymi scénami, no na to, aby tomuto kultovému dielu aj seriózne konkuroval, mu chýba dôslednejšia dramaturgia. Na druhej strane je však experimentálnejší, odvážnejší a drsnejší. Podobnosti by sme našli aj s Refnovým filmom *Drive* (2011).

— Naratív, ktorý Ramsay zvolila, je rovnako rýchly (skvele to všetko odsýpa) ako pomalý (pomalšie sa zoznamujeme s hlavnou postavou a jej minulosťou) a rovnako pracuje i s doslovnosťou a zamlčivanim. Dáva nám jasné indície, no aj zahmlené, nešpecifikované útržky. Občas sú mätúce, občas do seba zapadnú ako skladačka. Režisérka sa veľmi umne pohráva s divákom a jeho očakávaniami, darí sa jej nenudiť ho, a to aj vďaka veľmi triezvej minutáži. Ramsay zároveň diváka rada provokuje, keď volí strih takmer vždy, ako má nastať nejaká explicitná scéna, alebo ho na druhej strane vylaká či šokuje ostrým strihom. Práve strih a experimentovanie so zvukovou zložkou sú formálne najzaujímavejšie, vytvárajú napätie a budujú dusnú, miestami naozaj neprijemnú atmosféru. Chvilami však rozbíjajú dej na fragmenty a film tak pôsobí

až príliš rozhádzane, chaoticky. Hoci má tento chaos zobrazovať vnútorný stav hlavnej postavy, jej existenciálny a vnútorný boj samej so sebou, žiadalo by si to dôslednejšie a citlivejšie uchopenie. No ako som už spomenul, Ramsay ide proti konvenciám a snaží sa oživiť – občas možno až silene – daný žáner, a to nielen formálnymi inováciami, ale i silnými témami, vytvárajúcimi poväčšine až z druhého plánu. Film obohacuje aj hlboká psychologizácia hlavnej postavy. Jej ambivalentnosť je výborne motivovaná, vieme sa s ňou stotožniť, pochopiť ju a zároveň nevieme, čo v nasledujúcej scéne spraví a čoho všetkého je schopná. Pri jej obsadení stavila režisérka viac-menej na istotu, keďže talent Joaquina Phoenixa je naozaj mimoriadny, čo po *Majstrovi* (r. P. Th. Anderson, 2012) opäť naplno dokazuje. Rozhodne patrí medzi najlepších hercov svojej generácie. Jeho zžitie s postavou je až neuveriteľné a je to práve on, kto posúva film za hranicu priemeru. Úlohy čudákov mu vždy sedeli najviac a ani tentoraz nejde o výnimku, o čom svedčí aj ocenenie z Cannes. Rozhodne však treba vyzdvihnúť aj výkon iba pätnásťročnej Ekateriny Samsonov. Tieto dve hlavné postavy sú výborne napísané a ich vzťah je z celého filmu najsilnejší. Dve spriaznené duše, ktoré si nemusia nič hovoriť a vedia, čo cítia, prežívajú a čím si prešli. Stačí im na to jeden pohľad. Ich vzájomná empatia je neobyčajne krásna a dáva pomerne nihilistickému vyzneniu filmu trochu optimistickejšie nádych. Ich zahmlená budúcnosť je síce cestou plnou strachu, no rovnako aj akýmsi svetlom na konci tunela.

— Film *Nikdy si tu nebol* ponúka netradičný, no veľmi intenzívny zážitok, ktorý vás nechá pri záverečných titulkoch len ticho kontemplovat. Ponúka aj vela zapamätateľných momentov. Jednoducho, napriek niektorým nedostatkom ide stále o to najlepšie, čo vám súčasný nezávislý film môže ponúknuť. ◀

Nikdy si tu nebol (You Were Never Really Here, Spojené kráľovstvo/Francúzsko/USA, 2017)

RÉŽIA Lynne Ramsay SCENÁR Jonathan Ames, L. Ramsay KAMERA Thomas Townend

STRIH Joe Bini HUDBA Jonny Greenwood HRAJÚ Joaquin Phoenix, Ekaterina Samsonov, Alessandro Nivola, Alex Manette

MINUTÁŽ 95 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 3. 2018

— text: Michal Michalovič

— foto: CinemArt —

Fantómová niť

VAROVANIE: V texte prezrádzame podstatné okamihy zápletky filmu.

Príbeh Nite z prízrakov je – tak ako to v prípade veľkolepých filmov býva často – v podstate veľmi jednoduchý. Starnúci módný návrhár Reynolds Jeremiah Woodcock, zaprisahaný starý mládenec, sa zoznami s mladučkou, trochu neobratnou a píriacou sa čašníčkou Almou.

— Toto stretnutie prevráti Reynoldsovi naruby život, odvíjajúci sa po presne narysovaných líniiach a v rámci železne nemenných pravidiel. Alma rýchlo pochopí, že Reynolds je k nej milý a nežný iba vtedy, keď je chorý a ona sa oňho stará. Od toho momentu sa neštíti využívať jeho danosť ako svoju zbraň. Tretím vrcholom vzťahového trojuholníka je Reynoldsova sestra Cyril.

— Na filme môžeme obdivovať sofistikované odvíjanie zápletky: derie sa tu na jazyk metafora „tkania siete príbehu z jednotlivých vlákien zápletky“. Paul Thomas Anderson obdivuhodným spôsobom organizuje a spája jednotlivé komponenty filmu a stavia z nich majestátny celok. Je to režisér, ktorý si uvedomuje nerozlučnú spätosť obsahu a formy diela a vyjadruje sa prostredníctvom svojho média suverénne a sebavedome. Doposiaľ je verný filmovej surovine a nakrúcal na ňu aj *Niť z prízrakov*. V tomto prípade bol dokonca sám kameramanom, ale nie je uvedený v titulkoch. Voľba nakrúcať na filmový materiál výrazne ovplyvňuje estetiku filmu. Napriek tomu, že sa v našich kinách premieta z digitálnych nosičov, je aspoň do určitej miery viditeľná textúra obrazu. Ten je zrnitý, čo vynikne napríklad v záberoch, kde sa stretajú dve rôznofarebné plochy (napríklad svetloružová pokožka tváre na pozadí denného svetla). Vďaka tomu je aj v obraze neustále prítomné isté chvenie. Aj tu sa ukazujú spätosť obsahu a formy: napätie tvorí podložie všetkých Reynoldsových vzťahov. Je to vlastne muž, ktorý žije v neustálom kŕči, v obave z toho, že by čo len na chvíľu spustil pred druhými svoje ochranné bariéry. Jemné, nepatrné chvenie obrazu podporuje a zvýrazňuje dojem napätia u diváka.

— Daniel Day-Lewis predvádza v *Niti z prízrakov* herecký výkon, ktorým opäť potvrdzuje, že je o úroveň ďalej pred drvivou väčšinou súčasných (nielen) anglofónnych hercov. Anderson ho oslovil, už keď mal napísaných niekoľko desiatok strán poznámok k motívom či scénam filmu, a odvtedy na postave (a v podstate aj na scenári filmu) pracovali spoločne. Day-Lewis vraj okrem iného sprostredkoval vedomosti o britských spôsoboch a spôsobe reči. Napokon, bol to on, kto vymyslel zmyslom zatažené meno protago-

nistu filmu („woodcock“ znamená v angličtine „sluka“ či „hlucháň“). Monumentálnosť hereckého umenia Daya-Lewisa vynikne v scénach, ako je napríklad prvá výraznejšia konfrontácia Reynoldsa a Almy po tom, čo im Alma chcela pripraviť príjemný večer. Tam, kde sa jeho protihráčka Vicky Krieps opiera o zvýšený či preskakujúci hlas, slzy v očiach, kde musí akože hľadať slová, aby vyjadrila Almino emocionálne vypätie a rozrušenie, tam sa Day-Lewis spolieha výlučne na mimiku tváre a intonáciu hlasu. S týmito prostriedkami dokáže narábať maximálne fotogenicky, teda tak, že to nepôsobí ani prehnane, ale ani umelo tlmene. Emocionálna smršť, ktorá sa v ňom odohráva, je viditeľná v záchvevoch nervov v jeho tvári či v navretej žile na čele (tá je svojím spôsobom leitmotívom celého filmu).

— Kým pri jeho predošlých filmoch označovali Andersona za dediča Roberta Altmana, tu sa natíska porovnanie s Orsonom Wellesom. V jeho filme je badateľné sebavedomie zrelého tvorcu, ktorý dokáže do romancie v podstate komornej zasadiť scénu excesívneho silvestrovského karnevalu bez toho, aby pôsobila šokujúco či nepatrične. Dokonca ani scéna, v ktorej halucinujúci Reynolds vidí svoju zosnulú matku, nepôsobí gýčovo, práve naopak, Anderson v nej servíruje najkrajší monológ celého filmu. Pokiaľ by to bol naozaj posledný film, v ktorom hral Daniel Day-Lewis, môžeme už dnes konštatovať, že vďaka jeho spolupráci s Paulom Thomasom Andersonom sa do dejín kinematografie zapísali dva kolosy, monumenty akoby vytesané do mramoru, vážne filmy, v ktorých sa riešia závažné témy bez toho, aby boli zbytočne ťažkopádne.

P. S. Originálny názov filmu *Phantom Thread* odkazuje na fenomén, s ktorým sa stretávali šičky v krajčírskych a módných dielňach. Po návrate domov ich ruky ešte stále vykonávali mimovoľné pohyby, akoby šili neviditeľnou niťou. Natíska sa tu vzrušujúca otázka, čo je takouto fantómovou niťou pre Reynoldsa. ◀

Rozšírenú verziu textu čítajte na www.filmsk.sk.

Niť z prízrakov (Phantom Thread, USA, 2017)

RÉŽIA, SCENÁR A KAMERA Paul Thomas Anderson HUDBA Jonny Greenwood

HRAJÚ Daniel Day-Lewis, Vicky Krieps, Lesley Manville MINUTÁŽ 130 min.

HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 2. 2018

— text: Matej Sotník / poslucháč
 audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
 — foto: ASFK —

Vzostup militantného neonacizmu vo filme Odnikial'

V rokoch 2000 až 2007 sa nemecký neonacistický underground, sústredený v teroristickej frakcii Nationalsozialistischer Untergrund, zviditeľnil vraždou desiatky prevažne nemeckých občanov, no pôvodne imigrantov z Blízkeho východu. Dvadsaťpäťročného Mehmeta Turguta zastrelili v Hamburgu za bieleho dňa, keď čakal na kebab. Do Hamburgu je situovaný aj príbeh politicky angažovaného filmu **Odnikial'** nemeckého režiséra Fatíha Akin.

Sám Akin pochádza z rodiny tureckých prisťahovalcov. Vo svojom filme odkazuje na spomenuté vraždy, ktoré boli impulzom na spracovanie témy.

Hoci ide o fikciu, príbeh Katje Sekerci, ktorá príde pri bombovom útoku o malého syna aj manžela, evokuje rekonštrukciu psychologických konzekvencií u ovdovenej matky, keď nie je spravodlivosti (v rukách štátu) učinené zadost'. Katju stvárnila Diane Kruger a jej herecká exhibícia je precízna, každé gesto je silné a presné. Za herecký výkon ocenili Kruger na festivale v Cannes, kde mal film premiéru a bol zaradený do súťaže o Zlatú palmu. Na tohtoročnom udeľovaní Zlatých glóbusov titul zvíťazil v kategórii cudzojazyčných filmov.

Akin reflektuje cez portrét trpiacej ženy nielen sériu vrážd, ale aj podložie znovuzrodeného nacizmu. Okolnosti, do ktorých sa dostane hlavná postava, reprezentujú alarmujúce vytrhnutie z európskej každodennosti – v podtexte implicitne figurujú motívy strachu z nebezpečenstva vo verejnom priestore. Emocionálnu rozorvanosť rieši Katja drogami a polícia sa snaží vyvrátiť prvotné podozrenie, že za vraždou jej muža stojí niektorá z tamojších moslimských mafii. Nuriho Sekerciho (Numan Acar) totiž predtým odsúdili a väznili za prechovávanie a predaj drog. V druhom pláne je však film *Odnikial'* aj príbehom úspešnej integrácie moslimského utečenca a súčasne bývalého trestanca. Tu sa opäť vyjavuje režisérov príklon k marginalizovaným členom spoločnosti. Katja a Nuri pritom predstavujú vyššiu strednú triedu, dokázali, že sa im môže dať.

Film je rozdelený na tri kapitoly. Kľúčová je tá centrálna, ktorej je v sujete venovaný najväčší priestor. Po expozícii a konflikte detektívneho razenia prichádza súdny proces, zinscenovaný s naturalistickou prísnosťou, keď sa divák dozvedá najmenej detaily príprav na vraždu. Akin, ktorý je aj autorom scenára,

mrazivo kombinuje lakonické podávanie faktov a skutkovej podstaty činu – napríklad návod na domácu výrobu bomby je až zarážajúco jednoduchý, súdna znalkyňa zase vecne, no dopodrobna opisuje, čo bomba narobila s telami obetí – s optikou človeka v úzkosti, ktorý stratil všetko, pre čo sa mu chcelo žiť. Humanistické poslanstvo a apelatívne výpovede sú budované vedno (a zámerne) s cieľom vykresliť hrozivý stav, mizériu, no Akin to zároveň robí s akousi odlúštenou taktikou, aby sa divákovi vryla do vedomia hrozba neočakávateľnosti tragédie a aby vnímal aj surovosť spojenú s priam hmatateľnou fyzickou devastáciou. Napokon je Katjin život po katastrofe redukovaný na túžbu po pomste, tá však nie je ničím iným ako túžbou po spravodlivosti, ktorú neposkytne „objektívne“ vykreslený súdny proces. Tento priam westernový fatalizmus funguje vo filme enunciačne.

Film je rozprávaný realisticky, nechýba mu však ani umelecké gesto. Po často až deskriptívnej štúdiu utrpenia jednej ženy sa vo finále vynorí v istom zmysle symbolická kapitola, v ktorej Katja pomstí svoju rodinu, pretože nemá na výber. Keby Fatih Akin rozprával marketingovo atraktívnejší takzvaný skutočný príbeh, priestor na globálnu metaforu by mal určite menší.

Záverčné titulky nás prepájajú k reálnemu pozadiu a konštatujú uvedený stav z počiatku milénia. Nemecká situácia je špecifická, žiadna krajina totiž nepodstúpila takú silnú sebareflexiu vo vzťahu k holokaustu a zároveň neprijímala tak veľkoryso moslimských imigrantov. Mladý pár, ktorý spáchal vraždu Katjinej rodiny, pôsobí nenápadne, normálne, nevykazuje žiadne podozrivé znaky. A to nie je náhoda. Akin poukazuje na fakt, že nacisti schopní zabíjať sú medzi nami aj bez toho, aby sa k tomu priznávali. Teda žiadny Klusákov Daliborko, ale vražedné skryté zlo.

Odnikial' (*Aus dem Nichts*, Nemecko/Francúzsko, 2017) RÉŽIA Fatih Akin SCENÁR F. Akin, Hark Bohm

KAMERA Rainer Klausmann STRIH Andrew Bird HRAJÚ Diane Kruger, Denis Moschitto, Numan Acar, Johannes Krisch

MINUTÁŽ 106 min. HODNOTENIE ●●●● ¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 29. 3. 2018

Prenikavý pohľad susedov

— text: **Viera Langerová**
/ filmová publicistka —

Okrem toho, že Karel Kryl sa stal ešte počas svojho života legendou, symbolom protikomunistickej opozície a jeho piesne zľudovali, poľská režisérka Krystyna Krauze nám odhaľuje aj ďalšiu vrstvu tejto búrlivej osobnosti. Týka sa jeho vzťahu k Poliakom, ktorí boli vždy pripravení za svoju slobodu bojovať, kým Česi sa snažili prežiť. To ho oslovilo a podnecovalo. Dokonca sa naučil poľsky a dva týždne pred novembrom 1989 spieval Poliakom vo Vroclave v ich rodnom jazyku.

Krystyne Krauze, ktorá žila nejaký čas v Československu, požíal peniaze na dokončenie štúdií s tým, že mu ich vráti, keď začne zarábať. Dlh splatiť nestihla, ale vznikol tento film. Sledujeme, ako sa dejiny valili cez jeden ľudský život, ich vlna vyniesla na vrchol a vzápätí umlčala „chlapíka s detskou a zároveň plebejskou tvárou“. Kryl, plný nedýchateľného vzduchu v okupovanom Československu, odchádza krátko pred zatvorením hraníc do západného Nemecka. Film je primárne určený poľskému divákovi, a tak si pri jeho sledovaní pripomíname časť

— foto: ASFK —

známych okolností 60. a 70. rokov, prechod od nádeje k depresii. Kryl sa vracia po prvý raz na jednodňové vízum, aby pochoval matku. Neskôr zase koncertuje a cíti potrebu povedať viac než len ako spevák a básnik. Za Havlom na hrad ide s potrebou angažovať sa i politicky. Jeho nekompromisné postoje sa však nehodia do žiadnej priehradky. Po chvíli, keď sa rozostrené dvadsaťročnou neprítomnosťou stáva ostrým, začína byť nepohodlný. Spoločnosť, do ktorej sa vrátil a ktorá sa zdala odkliata, nebola iná. Karlov brat na záver hovorí, že nemeckí lekári ho mohli zachrániť, ale jemu sa už nechcelo žiť.

— Nikdy nie je na škodu vypočuť si susedov. Často nás poznajú lepšie a vidia do nás hlbšie. ◀

Bratříček Karel (Česko/Poľsko, 2016) RÉŽIA A SCENÁR Krystyna Krauze KAMERA Jacek Petrycki, Daniel Šperl, Braňo Pažitka HUDBA Petr Haas ÚČINKUJÚ Jan Kryl, Miroslav Kovařík, Jaroslav Hutka, Agnieszka Holland a iní MINUTÁŽ 79 min. HODNOTENIE ●●●●½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 3. 2018

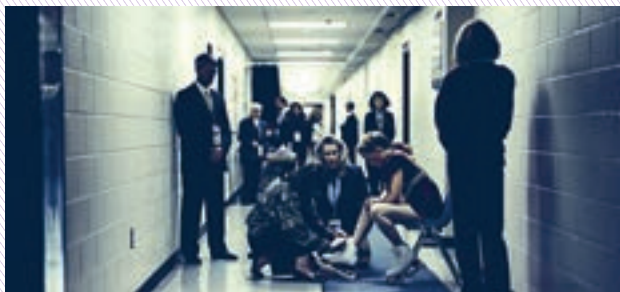
Zahráli sa na pravdu a lož

— text: **Roberta Tóthová**
/ filmová publicistka —

Scenárista Steven Rogers a režisér Craig Gillespie hneď v úvode varujú, že životopisný film *Ja, Tonya* o bývalej americkej krasokorčuliarke, olympijskej reprezentantke Tonyi Harding je založený na „neironických, veľmi rozporuplných a úplne pravdivých“ rozhovoroch s ňou a jej bývalým manželom Jeffom Gillolym.

Ja, Tonya nie je klasický filmový životopis, ale priznane špekulatívna hra na pravdu a klamstvo. Filmári realitu deformujú, zdôrazňujú naráciu, keď protagonisti v skreslených retrospektívach kontrastne konštruujú výklad udalostí či zamlčujú pravdu. Príbeh mladej ženy, ktorá zažije päť minút celkom inej slávy, než by si zaslúžila, a priamo z „Olympu“ spadne do blata, je podaný ironicky drsne, so sympatickým nadhľadom.

Jediné, čo Tonya v dvadsiatich troch rokoch vie, je krasokorčuľovanie, o živote nemá ani potuchy a, prirodzene, dopláca na to. Navyše, vo svojom okolí nenachádza oporu. *Ja, Tonya* mohla byť sladko-smutná, patetická životopisná dráma o nedocenennej hviezde,

— foto: Bontonfilm —

no filmári sa proti tomuto stereotypu divácky atraktívne vyhraňujú.

Dominantou rozprávania sú vzťahy a preexponované, v živote stratené postavičky, no ich chaotické kĺzanie po zľadovatej ploche sa už v úvode zacyklí a príbeh je aj napriek jednému solídному žolíkovi vytiahnutému z rukáva monotónny. Rovnako ako hlavná hrdinka, nevychovaná drsniačka, zaujímavá nanajvýš tým, že ani zďaleka nespĺňa predpoklady ľadovej baletky. Aby dosiahla uznanie zaujatých porotcov, ide za reálnymi maximami a my sa s presvedčivou postavou s poriadnym balíkom nedostatkov ochotne stotožníme. Navyše, príjemne prekvapí herecký výkon Margot Robbie. ◀

Ja, Tonya (*I, Tonya*, USA, 2017) RÉŽIA Craig Gillespie SCENÁR Steven Rogers KAMERA Nicolas Karakatsanis STRIH Tatiana S. Riegel HUDBA Peter Nashel HRAJÚ Margot Robbie, Allison Janney, Sebastian Stan MINUTÁŽ 120 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 2. 2018

Ako vzniká najhorší film

— text: **Alexandra Gabrižová**
/ filmová publicistka —

Odkedy James Franco deklaroval, že natáča film o najhoršom filme všetkých čias a bude to niečo medzi *Boogie Nights* a *The Master*, viacerí z nás si poznačili dátum premiéry ako jeden z kinematografických indie bodov, na ktoré sa možno tešiť. A odkedy vyhral cenu za najlepší film na festivale v San Sebastiáne a následne Zlatý glóbus za herecký výkon, očakávania ešte stúpili. *The Disaster Artist* už je v slovenských kinách.

Biografická komédia o neúspešnom filmárovi Tommym Wiseauovi obsahuje všetky ingrediencie divácky úspešného titulu. Je tu humor, dvaja sympatickí outsiderskí hrdinovia, ktorým sa nedá ndržať palce, ideálna dávka patetických momentov a citových výlevov a v neposlednom rade aj bojový duch v zmysle „keď naozaj chceš, nič nie je nemožné“.

Snímka *The Room* (2003) Tommyho Wiseaua sa do dejín zapísala ako „Občan Kane zlých filmov“. Vďaka svojim (ne)kvalitám sa stala virálnou senzáciou a hitom polnočných projekcií, hraničiac s prívlastkom kultová.

— foto: Continental film —

James Franco zachytáva vo filme *The Disaster Artist* trnistú cestu mysteriózneho hrdinu bez veku, ktorý má cieľ zrežirovať film podľa vlastného scenára so sebou samým v hlavnej úlohe. Procesom namotivovania, vývojom predlohy, fázou produkcie a postprodukcie Wiseaua verne sprevádza priateľ a začínajúci herec Greg Sestero.

Francov príbeh sa pohybuje v normatívoch hollywoodskej dramatickej výstavby, vrcholíac pri galapremiére dokončenej drámy, ktorú publikum prijme ako úžasnú komédiu. Pomerne konvenčne ladená snímka obsahuje množstvo úsmevných situácií. Poteší, rozosmeje, no zvlášť neobohatí. Do dejín sa tak na rozdiel od svojej vzorovej predlohy zrejme nezapíše. ◀

The Disaster Artist (USA, 2017) RÉŽIA James Franco SCENÁR Scott Neustadter, Michael H. Weber, Greg Sestero KAMERA Brandon Trost HRAJÚ Dave Franco, James Franco, Seth Rogen, Ari Graynor, Alison Brie, Jacki Weaver MINUTÁŽ 106 min. HODNOTENIE ●●●●½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 2. 2018

Keď na seba dýchajú hriech a čistota

— text: **Zuzana Sotáková** —

Dánsky režisér Joachim Trier pracuje vo filme *Thelma* opäť s motívom zlomového obdobia mladého človeka, ktorý sa snaží nájsť si svoje miesto v živote a spoločnosti. Príbeh Thelmy prestupujú prvky nadprirodzena, ktoré vytvárajú pocit tichej hrôzy. Neprestajné budovanie napätia, podčiarkované záchvevmi v pokojnej a chladnej prírode i hudbou, autenticky vykresľuje psychický rozklad hlavnej hrdinky v subtilnom hereckom podaní Eili Harboe.

Mladá študentka biológie Thelma je po prvýkrát odstrihnutá od rodičov. Neustále kontrolné telefonáty, asketické večery nad učebnicami a krížik na krku naznačujú prísnu kresťanskú výchovu. Žiadne spochybňovanie rodičov, alkohol či iné neresti, pre túto generáciu priam symptomatické. Lenže napriek svojej oddanosti otcovi, mame a Bohu vkročila krehká Thelma do nového, vzrušujúceho sveta. A v ňom nechce byť sama. Keď stretne skúsenejšiu spolužiačku Anju, zamiluje sa do nej. Vtedy sa okolo nej začnú diať nevyzvetiteľné udalosti

— foto: ASFK —

a na povrch sa pomaly vyplavujú tajomstvá minulosti. Flashbacky vnášajú do filmu prvky hororu a efektne vnikajú do relatívne pomalého tempa rozprávania. No viac než horor, ktorý by sa v istých podobnostiach príbehu so snímkom *Carrie* dal očakávať, je *Thelma* psychologický triler, kde sa triešti krehké dospievanie.

Okrem hereckého výkonu Eili Harboe zapôsobí aj kameramanská práca so svetlom. Joachim Trier narába v príbehu s kresťanskou symbolikou (had ako pokúšenie, voda ako zrod i očista...) v kombinácii s motívmi honu na čarodejnice. Jeho *Thelma* nastoľuje situáciu, keď na seba dýchajú hriech a čistota. A medzi nimi stojí túžba „stratenej“ ľudskej bytosti po šťastí. ◀

Thelma (Nórsko/Francúzsko/Dánsko/Švédsko, 2017) RÉŽIA Joachim Trier SCENÁR Eskil Vogt KAMERA Jakob Ihre STRIH Olivier Bugge Coutté HRAJÚ Eili Harboe, Kaya Wilkins, Henrik Rafelsen, Ellen Dorrit Petersen MINUTÁŽ 116 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 3. 2018

WHEN EAST MEETS WEST

Filmoví profesionáli z viac ako 35 krajín sveta sa zišli v Taliansku na koprodukčnom fóre When East Meets West, ktoré sa konalo od 21. do 23. 1. v rámci Filmového festivalu Terst. V pozícii pozorovateľov sa na ňom zúčastnili aj niekoľkí študenti z Filmovej a televíznej fakulty VŠMU v Bratislave.

Mária Pinčíková, študentka ateliéru dokumentárnej tvorby:

Na tomto fóre sa predstavilo 21 pripravovaných projektov – hraných i dokumentárnych – zo 16 krajín. Každý z nich obhajoval väčšinou jeho režisér a producent a mali na to 10 minút.

Z pohľadu začínajúceho režiséra bolo fascinujúce, akou formou autori prezentujú filmy. Nebola to žiadna hlbavá filozofická debata, boli sme na filmovom trhu, kde potrebujete osloviť koproducentov, sales agentov, predstaviteľov fondov. Niektorí autori mali krátky trailer, iní zopár fotografií či teaser.

Je veľmi dôležité dbať pri každom kroku na to, čo je hlavnou myšlienkou projektu, aký má presah, akou formou bude film natočený a prečo, pre akého diváka, aký je celkový rozpočet, s kým idete do koprodukcie atď. Niektoré projekty boli prepracované do detailov, iné o niečo menej – dôležité je, aby ste vytvorili čo najlepší film, ktorý si nájde diváka a na koprodukčnom fóre osloví potenciálneho partnera na zabezpečenie chýbajúcich financií. Je úžasné, ako je filmová komunita prepojená. V dnešnej dobe sa dá bezhranične spolupracovať, oslovovať partnerov – či už finančných, alebo kreatívnych – bez ohľadu na to, odkiaľ pochádzate. Každého zaujíma len jediné – dobrý film.

Niektoré projekty prezentované v Terste ma oslovili viac, iné menej. Spätne uvažujem, či to bolo pre tému a jej spracovanie, alebo pre prezentáciu projektu. Musím však spomenúť poľského režiséra Marcina Bortkiewicza, ktorý mal takú silnú prezentáciu, že by som chcela jeho film vidieť. A to ani nemal trailer, iba zopár fotografií a slovami opísal námet a rozpracovaný scenár. Netreba preto zabúdať, že spôsob prezentácie pripravovaného projektu je rovnako dôležitý ako jeho realizácia.

Dorota Vlnová, študentka ateliéru dokumentárnej tvorby:

Pitchingové fóra sú miesta, kde stretnete ľudí, ktorí majú istú víziu a neboja sa za ňou ísť. Uvedomíte si tam, že v dnešnej dobe môže film veľmi jednoducho prekračovať hranice. Nemyslím len témou, narážam aj na financovanie, ktoré nemusí byť limitované iba slovenským či českým prostredím. Na takýchto podujatiach sa veľmi jasne ukazuje, že film je v konečnom dôsledku priemysel a vy ako tvorca sa v ňom chtiac-nechtiac musíte naučiť pohybovať.

Zároveň si myslím, že každý mladý filmár pride skôr či neskôr do bodu, keď o sebe a svojej profesii po-

chybuje: či je to ten správny smer, či to má budúcnosť a aká asi bude vzhľadom na jeho možnosti a schopnosti. Práve stretávanie sa s väčším okruhom ľudí, ktorí sú dôkazom, že sa to dá (napriek prekážkam), je v týchto životných fázach veľmi prospešné. Aj na fóre v Terste som sa ako pozorovateľ opäť utvrdila, že kde je vôľa, tam je cesta. Prezentované boli buď slubne vyzerajúce projekty v štádiu postprodukcie, alebo len námety na budúce filmy. Našlo sa však aj niekoľko projektov, ktoré podľa mňa nedosahovali výraznejšiu úroveň inovácie, prieniku do témy či kvality. Prirôdzené, vidieť na takom vážnom medzinárodnom podujatí filmové projekty, pri ktorých výška rozpočtu akoby kompenzovala ich obsahové či formálne nedostatky, nám študentom v istom zmysle dodáva sebavedomie a zároveň nás to nabáda k väčšej snahe pohnúť sa ďalej.

Peter Baran, študent katedry produkcie a distribúcie:

Film je produkt. Avšak kvalitný produkt nevznikne z jedného dňa na druhý. Podujatie v Terste bolo veľmi inšpiratívnym pohľadom na proces vzniku takýchto produktov. Prvá vec, ktorú si ihneď uvedomíte, je sloboda, ktorá existuje v európskom filmovom priemysle. Je úplne jedno, odkiaľ pochádzate, ak máte dobrý námet a projekt zaujme komisiu, ocitnete sa medzi vybranými a prezentujete sa. Námety a projekty sa navzájom veľmi líšia, podľa mňa nešlo pri žiadnom z nich o vyslovene zlý námet, no aj tak je kľúčové spracovanie. Z pohľadu financií sa však dostávame aj k tienistejšej stránke slovného spojenia When East Meets West (Keď sa Východ stretne so Západom): väčšina projektov zo „západného bloku“ mala rozpočty 500 000 až 900 000 eur, niektoré aj vyše milióna. Za „východ“ sme sa bavili o sumách 80 000 až 250 000. Je fascinujúce, ako môže na rôznych miestach sveta vzniknúť rovnako kvalitný film, no pri úplne odlišných rozpočtoch. Kde je potom v dražšom projekte hodnota 800 000 eur, ak vie tím východoeurópskych tvorcov spracovať ten istý námet za násobne nižšiu sumu? V tomto bode si uvedomíte, že financie sú pri filmoch iba čísla v tabuľkách a priplatiť sa oplatí len za overené mená. To značne zvyhodňuje všetky „východné“ projekty z pohľadu rozpočtov aj tvorcov. Aby som to zhrnul: treba zamakať, peňazi a možnosti je, zdá sa, veľa. ◀

CEE ANIMATION WORKSHOP

— text: Erika Paulínská / producentka zo spoločnosti Super film —

V decembri minulého roka sa stretli stredo- a východoeurópski producenti a profesionáli z oblasti animovanej tvorby v Ľubláne na podujatí CEE Animation Workshop. Konfrontovali svoje skúsenosti, pomenovali problémy a hľadali spôsob, ako dospieť k efektívnejším podmienkam vzájomnej spolupráce a k zviditeľňaniu animovanej tvorby daného regiónu v medzinárodnom kontexte.

Prvý deň workshopu sa niesol v duchu krátkych prezentácií producentov, ich štúdií a projektov. V nasledujúcich dňoch sa dopoludnia konali väčšinou prednášky alebo panelové diskusie, popoludní sa diskutovalo v rámci networkingových skupín a večer prišli na rad pätnásťminútové mítingy vo dvojiciach, keď ste si mohli vybrať buď odborníka z oblasti, na ktorú ste sa chceli zamerať, alebo účastníka z radu producentov, s ktorým ste chceli prediskutovať možnosti spolupráce. Program bol nabitý, no myslím, že dramaturgia podujatia a jeho harmonogram boli nastavené dobre a zmysluplne.

CEE (Central and Eastern European) Animation Workshop spoluorganizovali kancelárie Media Desk viacerých krajín. Ich zástupcovia nám predstavili, ako ich kancelárie fungujú a aké sú konkrétne podmienky v rámci podporných programov, a zároveň sa dozvedeli, aké sú potreby a problémy nás producentov. To isté platí aj o zástupcoch kinematografického fondu EURIMAGES. Na podujatí sa zúčastnili aj vysielatelia, distribútori, sales agenti, odborníci z oblasti marketingu či financovania filmov. A najčastejšie sa tam skloňovalo slovo stratégia. Zdôrazňovala sa nutnosť ujasniť si hneď na začiatku projektu ciele, to, ako a kde chcete plánované dielo uplatniť. Ono je to totiž zložitá. Ak sme spomínali napríklad vysielateľov, v každej krajine majú pravidlá na spoluprácu nastavené trochu inak a povedať si, že chcete preniknúť na zahraničný trh globálne, nestačí. Pri takom prístupe sa môže stať, že budete v istom momente vytvárať niekoľko verzií svojho projektu. Vzhľadom na to, že naša spoločnosť Super film v súčasnosti pripravuje seriál *Tresky plesky*, stretla som sa s vysielateľmi aj ja. Kým chorvátska televízia si nekládla žiadne podmienky na úpravu jazykovej verzie nášho projektu, poľská chcela prinajmenšom anglické titulky a Írsko, samozrejme, všetko v angličtine – vrátane pôvodných piesní.

Super film je malé, začínajúce štúdio, no na workshope boli aj zástupcovia zabehnutých spoločností, ktoré v oblasti animovanej tvorby pôsobia už roky. Pri nich sa pekne ukázalo, že vyprofilovať sa v tomto odvetví znamená dlhý a náročný proces, no nie je to nemožné. Za príklad nám dávali práve Írsko, nevelkú, no v oblasti animovanej tvorby živú a konkurencieschopnú krajinu. Kým sa však vypracovalo na súčasnú

pozíciu, prechádzalo zložitým šesťdesiatročným vývojom. My v menších stredo- a východoeurópskych krajinách sme zvyknutí sťažovať sa, čo všetko nemáme a čo všetko sa nedá, ale skúsená írsko producentka Siun Ní Raghallaigh, generálna riaditeľka Ardmore Studios a jedna zo zakladateľiek Troy Studios, nás prerušila s tým, že sme predsa všetci na podobnej úrovni, treba sa názorovo zjednotiť, vytvoriť celok, ujasniť si spoločné smerovanie, prestať sa sťažovať a konať. A to vlastne bolo základnou ambíciou novej iniciatívy CEE Animation Workshop – zjednotiť zástupcov animovanej tvorby strednej a východnej Európy, ktorí by hájili svoje a spoločné záujmy na združujúcej platforme.

V týchto krajinách je najvypuklejším problémom nedostatok kvalifikovaných ľudí, čo súvisí so vzdelávacím systémom, ktorý produkuje málo kvalitných animátorov. Druhá vec je nesúlad v národných zdrojoch financovania animovaných projektov. Niektoré krajiny nemajú v rámci fondov vyčlenené samostatné programy na podporu animovanej tvorby, niekde neexistuje kategória na podporu animovaných seriálov, inde na celovečernú animovanú tvorbu... Všade je nejaké špecifikum, odchýlka a v konečnom dôsledku to všetko značne komplikuje medzinárodnú spoluprácu. Ďalším rozšíreným javom je, že menšie štúdiá musia brať veľa servisných zákaziek komerčného charakteru, aby mohli financovať chod štúdiá a výrobu vlastných projektov. A výrobné lehoty filmov sa vzhľadom na nedostatok ľudí a nutnosť zákazkovej výroby predlžujú.

Na záver päťdňového workshopu sme podpísali dokument, ktorý odráža naše spoločné stanovisko, návrhy a požiadavky vo vzťahu k viacerým dôležitým bodom animovanej tvorby, priemyslu a vzájomnej spolupráce v krajinách strednej a východnej Európy. Prínosom tejto novej iniciatívy by mohlo byť napríklad zjednotenie národných pravidiel na koprodukovanie projektov, lepšie možnosti medzinárodnej prezentácie projektov regiónu pod jednotiacou značkou CEE Animation alebo zastúpenie na kľúčových trhoch animovanej tvorby. ◀

Berlinale bolo hlasom hnutia #MeToo

— text: Adam Straka / poslucháč
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

„Hlavným cieľom musí byť nájdenie výnimočnej kurátorskej osobnosti, ktorá má vášeň pre filmy, celosvetovo akceptovanej a schopnej viesť festival do budúcnosti, aby bol na rovnakej úrovni ako festival v Cannes či Benátkach.“

Otvorený list 79 nemeckých filmárov, odkazujúci na avizované voľby riaditeľa festivalu, už v novembri minulého roku predznamenal atmosféru 68. ročníka berlínskeho filmového festivalu (15. – 25. 2. 2018).

Riaditeľ Berlinale Dieter Kosslick sa ocitol pod nepriamou paľbou kritiky zo strany nemeckých tvorcov (boli medzi nimi aj Maren Ade, Fatih Akin, Robert Schwentke) v čase, keď mu do vypršania zmluvy ostávali dva ročníky. Skladba hlavnej súťaže tohto ročného festivalu bola pod väčším drobnohľadom, čo mohlo prispieť k napraveniu reputácie po nepodarenom 67. ročníku.

Svetovú premiéru mali na aktuálnom Berlinale filmy známych tvorcov, ako sú Gus Van Sant, Lav Diaz, Steven Soderbergh, Kim Ki-Duk či Wes Anderson. Andersonova animovaná novinka *Psí ostrov* festival otvárala. Film opäť nesie charakteristický rukopis režiséra, ktorý vzdáva hold japonskej kinematografii, predovšetkým tvorcom, ako sú Hajao Miyazaki a Akira Kurosawa. Rozprávanie o izolácii psov na ostrove plnom odpadkov je zároveň prvým Andersonovým filmom s čitateľnou spoločenskou angažovanosťou. Režisérova fascinácia formou však niekedy odsúva dej na vedľajšiu koľaj; príbeh o boji slabšieho so silnejším a o záchrane slabšieho neprináša nič nové a v rámci Andersonovej tvorby ide v tomto smere o podpriemer. *Psí ostrov* napokon získal cenu za réžiu.

Spomedzi ostatných spomenutých tvorcov výraznejšie zaujal iba Lav Diaz s filmom *Sezóna diabla*, označeným ako „rocková opera“. Kto pozná Diazovu tvorbu, vie, že sa nedočká konvenčnosti, ľahko strávitelného deja a dĺžky pod 200 minút. V konkurencii ostatných súťažných filmov patrilo ten jeho k najlepším.

Vysoké očakávania postupne naplňali filmy *Transit* (Ch. Petzold), *Dovlatov* (A. German ml.), *Múzeum* (A. Ruizpalacios) či *Utøya* (Erik Poppe). Posledný menovaný film sa stal hlavnou udalosťou festivalu a rozdelil divákov na dva tábory (na projekcii sa pískalo i tliekalo). Zobrazenie citlivej a stále čerstvej témy masakra na nórskom ostrove Utøya vyvolávalo otázky o potrebe takého filmu. Jednozábberová snímka sleduje dievča, ktoré uniká pred Andersom Breivikom. Hororovú atmosféru filmu umocňuje neviditeľné zlo, keďže strelec sa v obraze neobjavuje, počuť len jeho neutíchajúcu strelbu.

O zaujímavú aktualizáciu migrácie Židov v súvislosti s nacistami sa pokúsil Christian Petzold. Príbeh utekajúceho Žida nesie viaceré charakteristické prvky Petzoldovej tvorby – stratu identity, predstieranie ako istú formu hry a vyrovnávanie sa s odkazom druhej svetovej vojny. *Transit* vznikol na základe rov-

nomenného románu Anny Seghers a pripomína osudy Remarqueových hrdinov. Vďaka situovaniu do súčasnosti je film v porovnaní s predlohou či so súdobou literatúrou mrazivejší.

Najväčšie prekvapenie nastalo po vyhlásení hlavnej ceny. Berlinale je známe svojím politickým nábojom, no už druhý rok po sebe nezvíťazilo politicky angažované dielo, hoci v tomto desaťročí vyhrali filmy ako *Oheň na mori*, *Taxi Teherán*, *Pozícia dieťaťa* či *Rozchod Nadera a Simin*. Tentoraz udelila porota pod vedením Toma Tykwera Zlatého medveďa filmu *Touch Me Not*, v ktorom rumunská režisérka Adina Pintilie skúma nevedné podoby intimity a konfrontuje zaužívané ideály krásy. Dôvody ocenenia by sme mohli hľadať v agende hnutia #MeToo, ktorá ovplyvňuje súčasný filmový priestor najvýraznejšie. Na festivale sa konali diskusie na danú tému, organizátori vylúčili z programu niekoľko filmov, ktorých tvorcovia boli spájaní s problémom sexuálneho obťažovania, a na otváracom ceremoniáli sa objavili dámy v čiernych róbach. Narušenie mužskej dominancie medzi ocenenými bolo zjavné: osem cien sa rozdelilo rovným dielom medzi filmárky a filmárov.

Slovenská kinematografia sa na Berlinale neustratila ani tento rok. Najočakávanejšia bola svetová premiéra filmu *Tlmočník* Martina Šulíka, spojená s odovzdaním ceny Kamera pre Jiřího Menzela. Okrem Menzela hrá vo filme aj Peter Simonischek (svetoznámy vďaka filmu *Toni Erdmann*), a tak bol záujem o *Tlmočníka* veľký. Na film reagovali aj prestížne časopisy: zahraniční novinári oceňovali citlivosť, s akou Šulík vykreslil komplikované vzťahy medzi dvoma protagonistami, no poukazovali aj na nefunkčnosť viacerých humorných scén či zvrátov.

O Slovensku sa diskutovalo aj po projekcii českého filmu dokumentaristu Jana Geberta *Až príjde válka* z produkcie HBO Europe. Observačný dokument, ktorý uviedli v sekcii Panorama, sleduje paramilitantnú skupinu Slovenskí branci. Výskyt domobrán nie je výlučne slovenskou záležitosťou, film však poukazuje na viaceré problémy našej krajiny, ktorých existencia bola pre berlínske publikum nepríjemným prekvapením.

Poslednou slovenskou stopou bol minoritný koprodukčný podiel v krátkom animovanom filme *Untravel* (r. A. Nedeljković, N. Majdak ml.), ktorý bol súčasťou sekcie Generation 14plus. ◀

Rotterdam pre všetkých

— text: Martin Kudláč
/ filmový publicista —

Najväčšia holandská kultúrna udalosť MFF Rotterdam (24. 1. – 4. 2. 2018) prechádza od nástupu umeleckého a generálneho riaditeľa Bera Beyera transformačným procesom. Beyerova vízia odráža prispôbitosť, aká v súčasnosti definuje filmový priemysel. Riaditeľ chce, aby festival pružne reagoval na dopyt zo strany profesionálov a rovnako aj publika.

Beyer sa už od prvého ročníka festivalu pod svojou taktovkou venoval vyladovaniu platformy IFFR Live – „minifestivalu“, ktorý sa koná naprieč Európou počas veľkého festivalu a zároveň funguje ako predĺžená distribučná ruka MFF Rotterdam. Riaditeľ túto platformu často označoval aj ako kanál na „export“ rotterdamskej skúsenosti a nešlo len o filmy, ale aj o diskusie a interaktívnu komunikáciu cez sociálne siete.

Napriek tomu, že rotterdamský festival sa nevyhraňoval politicky tak ostro, ako to robí Berlinale, tematické sekcie reflektujúce svetové dianie sa nutne venovali aj takýmto témam. Podobnú úlohu prevzala i platforma IFFR Live, v rámci ktorej sa festivaloví dramaturgovia rozhodli predstaviť šesť talentovaných režisérov: Olgu Chajdas (*Nina*), Susannu Nicchirelli (*Nico*, 1988), Lisu Brühlmann (*Blue My Mind*), Gabrielu Pichler (*Amateurs*), Marleen Jonkman (*La Holandesa*) a Deborah Haywood (*Pin Cushion*).

Konštantou festivalu zostáva programové zameranie na vychádzajúce filmárske talenty a tvorcov s vyhraneným štýlom alebo víziou. Mladé nádeje sa predstavujú vo výstižne pomenovanej sekcii Bright Future (Svetlá budúcnosť). Svoj celovečerný hraný debut *Kvetinárstvo* tam uviedol aj Belgičan Ruben Desiere, ktorý ho natočil netradične v koprodukcii Belgicka a Slovenska. Za slovenskú stranu ho koprodukoval nezávislý producent Tomáš Kaminský z Mandala Pictures. „Mysleli sme, že by bolo dobré mať spojenie s krajinou, z ktorej pochádzajú postavy. A tak sme začali hľadať koprodukčné možnosti a narazili sme na Tomáša Kaminského, ktorý bol veľmi entuziastický a nápomocný,“ vysvetľuje Desiere produkčnú genézu *Kvetinárstva*, priamo nadväzujúceho na jeho dokumentárny debut *Kosmos*, pričom oba filmy majú rovnakých protagonistov – skupinu Slovákov, ktorá prišla do Belgicka za prácou.

Kvetinárstvo obsahuje mnohé prvky dokumentárneho filmu, ale aj estetiky a štýlu „slow cinema“, ako sú dejová vyprázdnenosť alebo dlhé zábery. Režisér však akúkoľvek afiliáciu k tomuto prúdu popiera a tvrdí, že ho fascinovali diskusie slovenských eko-

nomických migrantov s leitmotívom peňazí. „Jadrom filmu boli pre mňa vždy peniaze. Snažili sme sa k nim pristupovať komiksovým spôsobom. Peniaze sú neviditeľná vec, niečo, čo sa ťažko natáča, ale zároveň ony definujú, čo môžete robiť a čo nie,“ hovorí Desiere.

Kvetinárstvo však nebolo jedinou slovenskou koprodukciami v Rotterdame. Legenda českého surrealizmu Jan Švankmajer na festivale uviedla svoj údajne posledný film *Hmyz*, koprodukovaný Zuzanou Mistríkovou a Lubicou Orechovskou zo spoločnosti PubRes. Režisér sa na rozdiel od predchádzajúceho projektu, psychoanalytickej komédie *Prežiť svoj život*, rozhodol viac experimentovať s formou. V jeho novinke sa okrem hraných častí o príprave inscenácie hry bratov Čapkovcov *Zo života hmyzu* objavujú surrealistické animované pasáže a zábery zo zákulisia natáčania snímky *Hmyz*, teda akýsi metafilm. „Napokon, aj samotný scenár vznikol tak, ako to zo mňa liezlo. Ako sa píšú automatické texty, bez akejkoľvek racionálnej alebo morálnej kontroly. Jedine tak sa vyhneme mesianistickému pokúšaniu veľkých umelcov naprávať, varovať, vylepšovať, zušľachťovať ľudstvo. Nejde to. Prečítajte si Freuda,“ vysvetľuje Švankmajer pozadie filmu, ktorý sa do výroby dostal aj vďaka úspešnej crowdfundingovej kampani. Oba menované tituly – *Hmyz* i *Kvetinárstvo* – sa už v marci dostávajú do slovenskej kinodistribúcie.

Dominantnou témou MFF Rotterdam pod vedením Bera Beyera je pozícia a úloha festivalov v neustále sa meniacom filmovom priemysle. Filmové festivaly už dlhší čas predstavujú alternatívnu formu distribúcie, ktorú sa organizátori MFF Rotterdam rozhodli posilniť revitalizáciou streamingovej platformy Unleashed. Napriek ambíciám sa vlni z tohto projektu stal skôr tutoringový program pre začínajúcich tvorcov v oblasti marketingu filmov a ich uplatnenia na filmovom trhu. Potenciál platformy bol naplno využitý až tento rok, po jej opätovnom spustení, tentoraz už v podobe celoročného exportu festivalovej skúsenosti smerom ku globálnemu publiku. ◀

Stanko

(AH Production)

Tragikomické roadmovie *Stanko* so sloganom *Krátka cesta za veľkým snom* vzniklo v rámci podpornej činnosti Audiovizuálneho fondu s názvom Minimal, ktorej cieľom bolo podnietiť prípravu, realizáciu a distribúciu žánrovo vyprofilovaných nízkorozpočtových kinematografických diel. Tento film o putovaní zo Slovenska do Talianska, inšpirovaný životom reálnych ľudí, je dlhometrážnym režijným debutom Rastislava Boroša. Na pozadí témy obchodovania s dievčatami rozpráva príbeh o sebaklamoch a snoch nepotrebných ľudí z periférie, o hodnote človeka a priateľstva, ako aj o cene, ktorá sa platí za jeho zradu. *Stanko* je príjemný film s uveriteľnými outsidermi, ktorých stvárnil neopozeraný herec Peter Kočan a neherečka Ivana Kanalošová, s podmanivou hudbou Davida Kollara a vďaka kame- re Ivana Miku má silnú vizuálnu atmosféru. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD5.1 a DD2.0 a s anglickými a talianskymi titulkami. Medzi bonusmi nájdete trailer, vystrihnuté scény, zábery z nakrúcania, zaujímavosti z nakrúcania, slovo režiséra, slovo producentky i profily tvorcov.

Ťažká duša

(Ústav hudobnej vedy SAV/Žudro)

Cigarety a pesničky (2010), *Zvonky šťastia* (2012) a teraz *Ťažká duša* (2017). Tri dokumentárne filmy, ktoré spája režisér Marek Šulík, Rómovia a ich hudba. *Ťažká duša* je jeden z výstupov etnomuzikologického projektu *Šilalo paňori/Studená vodička* (ďalšími sú knižná zbierka piesní, 3-DVD a cestopis Zuzany Mojžišovej *Za rómskym ľudom*). Na námete filmu spolupracoval Šulík s Janou Belišovou a so Zuzanou Mojžišovou. Dokument obsahuje tri príbehy s tromi rozdielnymi osobnosťami a jeho autori sa rozhodli pre rozprávanie bez jasného rozuzlenia. Poviedky sú doplnené autentickými spevmi z etnomuzikologického výskumu starodávnych rómskych žalostných piesní. Film *Ťažká duša* je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD5.1 a so slovenskými a anglickými titulkami. Disky z 3-DVD *Šilalo paňori/Studená vodička* obsahujú ďalší materiál, ktorý vznikol v rámci etnomuzikologického výskumu z rokov 2014 až 2017, konkrétne 25 videí s rozhovormi a spevmi z 23 lokalít. Tím spolupracovníkov počas výskumu navštevoval rómske rodiny na východnom Slovensku a skúmal, ako sa piesne, ich emocionalita a textový obsah prepájajú so životmi interpretov.

Websterovci

(Fool Moon, RTVS)

Dlhé roky sa písalo o zániku kedysi tradičných televíznych večerníkov v Slovenskej televízii a tradíciu „zachraňovali“ len dlhodobé projekty *Jurošík* (1991 – 2011) Jara Barana a *Mať tak o koliesko viac!* (2002 – 2015) Ivana a Dávida Popovičovcov. V posledných rokoch sa však začalo blýskať na lepšie časy. V spolupráci s nezávislými produkčnými spoločnosťami vznikli *Mimi & Liza* Kataríny Kerekesovej, *Drobci* Vandy Raýmanovej a vo výrobe sú *Tresky plesky* Veroniky Kocourkovej. Počas uplynulých Vianoc malo televíznu premiéru a teraz vychádza na DVD šesť epizód prvého slovenského 3D animovaného seriálu *Websterovci* z dielne Kataríny Kerekesovej. *Websterovci* sú trojgeneračná pavúčia rodina, ktorá žije v útulných kokónoch zavesených vo výťahovej strojovni. Hlavná hrdinka, šesťročná pavúčica Lili sa toho musí veľa naučiť. A zažije pri tom zá- bavu, ale i dobrodružstvo. V šiestich príbehoch – *Vlastná izba*, *Horor v škole*, *Domáce zvieratko*, *Nákupná mánia*, *Ocko hrdina* a *Kabriolet* – objavíme nielen pevnosť pavúčieho vlákna, ale najmä skutočnú silu rodiny, ktorú spája. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so slovenskými titulkami pre nepočujúcich a s anglickými titulkami a audio komentárom.

— Miro Ulman —

To

(Magic Box)

Odborník na hrôzu Stephen King má to šťastie/tú smolu, že jeho texty vždy patrili k filmársky príťažlivým látkam. Po čisto hororových a komerčne najvdačnejších filmových adaptáciách prišli postupne na rad aj jeho menej fantastické alebo na prvý pohľad dokonca žánrovo indiferentné tituly. Ku Kingovým najlepším dielam patrí aj vyše tisícstranový román *To*. Obsahovo i časovo rozsiahle dielo sa svojho filmového spracovania dočkalo už v roku 1990, keď vznikla zhruba trojhodinová televízna verzia. V aktuálnom dvojdielnom remaku príbehu detí konfrontovaných s tajuplným a nebezpečným zlom dokázali tvorcovia popri určitých zmenách (daň súčasnému divákovi v podobe explicitnejšie zobrazeného násilia a štvavnatejšieho slovníka hrdinov) a nevyhnutnej dramaturgicko-časovej redukcii literárnej predlohy preniesť atmosféru knihy do značnej miery aj na veľké plátno. Platí to minimálne o prvej časti filmu, ktorá na DVD prichádza v štandardnej obrazovej podobe (anamorfný prepis 2,35 : 1), v pôvodnom znení s českými titulkami alebo s českým dabingom. V sekcii bonusov nájdú záujemcovia niekoľko vystrihnutých scén a nepoužitých vtipných záberov. Kino-premiéra druhého filmu je naplánovaná na rok 2019.

— Jaroslav Procházka —

čo robia

Vladislava Sárkány

[dokumentaristka]

Momentálne mám rozbehnutých niekoľko filmových projektov. Napríklad dokument *Ta monarchia* o úspešnej dedinke Spišský Hrhov a jej osvietenom despotovi – pardon, starostovi Vladimírovi Ledeckom a spol. Zároveň pripravujem k aktuálnemu osmičkovému roku dokument *Andrej Hlinka – otec národa?* Takže ako obyčajne trávim veľa času študovaním histórie a čudovaním nad povahou človeka, rezistentnou voči evolúcii.

Radoslav Dubravský

[strihač]

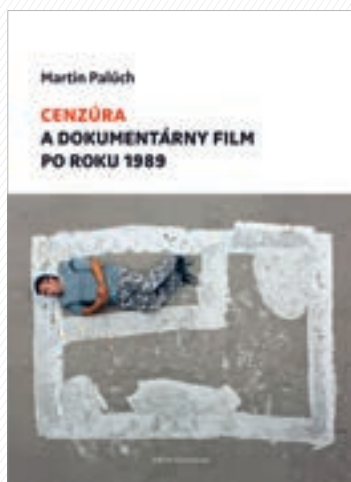
Okrem toho, že si hlavne prerábam nový byt, finalizujeme s dokumentaristom Marekom Kubošom jeho pravdepodobne najosobnejší dokumentárny film s pracovným názvom *To sa už u nás nedá*. A keďže sa denne presviedčam o tom, že sme sa z histórie stále dostatočne nepoučili, s občianskym združením EDAH pokračujeme v prípravách a realizácii ďalších vzdelávacích dokumentárnych filmov mapujúcich osudy Slovákov, ktorí prežili koncentračné tábory. No a v neposlednom rade sa veľmi teším na blížiacu sa českú premiéru filmu režiséra Juraja Lehotského *Nina*, na ktorom som spolupracoval.

Mária Kralovič

[animátorka]

Mojou dennou náplňou, stresom, no zároveň veľkým potešením je už rok môj syn Jonáš. Popri ňom pomaly dokončujem doktorandské štúdium na VŠMU. Najväčšou novinkou je marcová premiéra môjho dlho pripravovaného animovaného filmu *Fifi Fatale* pod producentkou hlavičkou spoločnosti Bfilm. Začína sa príjemnejšia časť roka, keď budeme film prihlasovať na festivaly a trochu si vydýchame po náročnom, ale plne prežitom realizačnom období. Film pôjde vďaka Asociácii slovenských filmových klubov do distribúcie, takže ho budú môcť vidieť diváci po celom Slovensku.

Martin Palúch: Cenzúra a dokumentárny film po roku 1989

(Drewo a srd, Bratislava 2017, 164 strán)

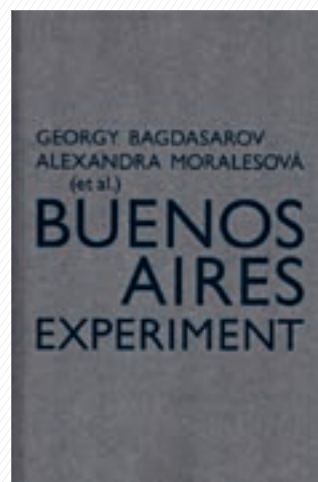
Hoci je na Slovensku cenzúra po roku 1990 oficiálne neprípustná, tento pojem v rôznych súvislostiach neustále skloňujú najmä dotknutí – či už skutočne, alebo domnelo – režiséri a producenti. Martin Palúch sa vo svojej publikácii zameriava na príčiny tohto javu v dokumentárnom filme po roku 1989. Po krátkej rekapitulácii rôznych foriem cenzúry riadenej štátom, ktoré sa na Slovensku objavili v priebehu 20. storočia, sa sústreďuje najmä na politické, náboženské i osobné motivované zásahy, ktorých cieľom bolo vytvoriť tlak na tvorcov alebo obmedziť divácku dostupnosť ich diel. Rôznym viac či menej medializovaným kontroverziám, ktoré z týchto snáh vyplynuli, je potom venovaná samostatná kapitola. Situáciu u nás Palúch porovnáva s dianím v USA, kde manipuláciu s diváckou dostupnosťou nežiaducich filmov umožňuje najmä systém označovania hranice vekovej vhodnosti, ale aj súdne spory medzi protagonistami dokumentárnych filmov a ich tvorcami a politicky motivované zásahy veľkých štúdií. Publikáciu uzatvára kapitola venovaná rôznym formám autocenzúry – či už priznanej, alebo nepriznanej –, ku ktorým sa filmoví tvorcovia u nás z rôznych dôvodov uchýľujú.

Paul Duncan a Jürgen Müller (Ed.): Film Noir

(Taschen, Kolín 2017, 639 strán)

Výpravna publikácia venovaná žánru filmu noir detailne predstavuje všetky jeho typické tematické i stylistické rysy. V úvode sa zaoberá tým, ako a prečo sa filmy, často nakrúcané emigrantmi z Európy a inšpirované detektívkami drsnej školy i nemeckým expresionizmom, ktoré dobová kritika v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch hodnotila tak negatívne, napokon stali natoľko významnými míľnikmi filmovej histórie a našli svojich pokračovateľov v podobe neo noir snímok, objavujúcich sa už od polovice sedemdesiatych rokov. Kniha zároveň objasňuje, prečo sa na označenie typicky amerického žánru zaužíval francúzsky pojem. Nasleduje desať podrobných kapitol venovaných postupne najdôležitejším prvkom žánru, ako sú dokonalý zločin, bremeno minulosti, osudové ženy či súkromní detektívi. Súbor textov napokon dopĺňa výber päťdesiatich najlepších a najreprezentatívnejších filmov, zoradených chronologicky od Hitchcockovej *Rebecy* z roku 1940 po Truffautovu poctu žánru *Strielajte na pianistu* z roku 1960. Texty sú aj pri malom formáte publikácie ilustrované stovkami čiernobielych i farebných fotografií a originálnych filmových plagátov.

Georgy Bagdasarov a Alexandra Moralesová (Ed.): Buenos Aires Experiment

(Akademie múzických umění,
Praha 2016, 162 strán)

Publikácia vznikla na pôde pražskej Akademie múzických umění, je v češtine a ide o zborník siedmich textov a troch rozhovorov mapujúcich rôzne podoby súčasného argentínskeho experimentálneho filmu, ktorého ohlas v priebehu posledných desiatich rokov prekročil hranice regiónu vďaka pravidelnému úspechom na festivaloch v Rotterdame alebo Oberhausene a vďaka retrospektívam uvádzaným v rôznych krajinách. V roku 2014 mohli vidieť prehliadku s rovnakým názvom aj diváci v Bratislave. Kniha analyzuje spôsoby, akými sa argentínski tvorcovia experimentálneho filmu snažia nadviazať na svojich predchodcov z obdobia tesne pred nástupom pravicovej vojenskej diktatúry a počas jej trvania v situácii po ekonomickej kríze, ktorá krajinou otriasla v roku 2001; autori niektorých textov, napríklad Pablo Marín či Andrés Denegri, sa okrem teoretickej a kurátorskej činnosti venujú aj experimentálnej filmovej tvorbe. Hoci nemajú spoločnú ideológiu ani manifest, spája ich v digitálnej ére ojedinelý programový obrat k tradičnému filmovému médiu, teda k perforovanému filmovému pásu.

— Monika Mikušová —

— odporúča
filmový teoretik
Marek Urban —

MARCOVÉ
ŠPECIALITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Vášeň, rozčarovanie a nekonečný smútok

— Predstavujem si vedca, ktorý sa rozhodne skúmať spôsob, akým sa diváci zamilujú do národných kinematografií. Výber krajiny nie je až taký dôležitý, otázka stojí skôr inak – čo nás na nich tak uchvacuje? Snáď niečo takmer nezachytiteľné, čo sa zo špecifik tej-ktorej krajiny, kultúry, spoločnosti preniesie na filmové plátno a my s tým začneme súznieť. Alebo rezonovať! Niečo, čo nám nedá pokoj, čo nás provokuje, alebo vlastne... čokoľvek iné. Nech je, ako chce, *Koža, v ktorej žijem* reprezentuje všetko, čo ma nadchýna na španielskej kinematografii (atmosféra rozhorúčenej poobednej siesty plnej vášnivého milovania), a dve veci

Noční jazdci
— foto: archív SFÚ/
Václav Polák

navyš: spôsob, akým si film drží nehodnotiace stanovisko pri vynachádzaní doteraz neopozieraných etických dilem (niečo ako prvé dve série *Black Mirror*) a zároveň neodbytná úvaha, do akej miery nás telo predurčuje byť tým, kým sme (na spôsob knihy *Jak jej príroda stvořila*).

— No vráťme sa na Slovensko. Baví ma predstava, ako sa divák *Čiary* vydáva na *Nočných jazdcov* z 80. rokov a rozmyšľa nad hranicami, pašerákmi a ich začlenením do spoločnosti, ktoré oba filmy tematizujú. Keď sa zameriame na motivácie hlavných hrdinov oboch filmov, objavíme v nich istý odzbrojujúci paradox. Zatiaľ čo v *Čiare* pašuje hrdina zdanlivo pre svoj vlastný prospech (zarába peniaze), v *Nočných jazdcov* pašuje kvôli všeobecnému dobru (chce pomôcť ostatným), čím sa oba filmy pohybujú v rámci deklarovaných podmienok doby svojho vzniku. No pri bližšom pohľade predurčila osud hlavného hrdinu *Čiary* jeho matka a sám k nemu nepovedal nič, kým v *Nočných jazdcov* sa hlavný hrdina rozhodol pre svoje konanie sám, čím zaň prevzal zodpovednosť. (Nie som si úplne istý, čo v symptomatickej rovine vypovedá o našej spoločnosti individualizmus v roku 1981 a rezignácia na osobnú zodpovednosť v roku 2017.) *Noční jazdci* však fungujú aj bez porovnávania. Film proti sebe stavia idealistického pašeráka a idealistického policajta, no napriek očakávaniam film zostal nestranný – presnejšie, postavil sa zároveň proti obojmu postavám. *Noční jazdci* tak ústia do spochybnenia ideálov oboch svojich hrdinov, čím zanechávajú trpkú pachuť a rozčarovanie nad tým, či viera v akékoľvek vyššie ciele má vôbec zmysel.

— P. S. Ak ste práve zamilovaní, vezmite svoju partnerku/svojho partnera radšej na *Puto najsilnejšie*, ak ste cynickejší ako *End of F***ing World*, pozrite si *Šťastie*, a ak máte slabosť na prežívanie nekonečne smutných, ale zároveň nekonečne krásnych zážitkov, po ktorých je možné hodiny mlčať, odporúčam *Návrat*. Všetky odporúčané filmy uvádza v marci Kino Lumière v Bratislave. ◀

Zázračnica Tatarku a Uhra

V marci si pripomínáme 105. výročie narodenia spisovateľa Dominika Tatarku aj 25. výročie úmrtia režiséra Štefana Uhra. Pri tejto príležitosti uvedie Kino Lumière v Bratislave rovnomenú filmovú adaptáciu Tatkarkovej novely *Panna zázračnica*, ktorú Uher nakrútil v roku 1966, a dokument *Príbeh Panny zázračnice* (r. I. Ostrochovský, 2018), ozrejmujúci kľúčové aspekty vzniku Uhrovej snímky.

„Kým novela vyšla v časoch druhej svetovej vojny, v období, keď sa v oblasti poézie prejavila výrazná avantgardná tendencia v podobe nadrealizmu, film bol pripravovaný a vznikol v celkom iných súvislostiach. V polovici šesťdesiatych rokov sa však v kultúrnych časopisoch viedla diskusia o zmysle a význame nadrealizmu. Tatarka zakomponoval do deja aj líniu ovplyvnenú povojnovým vývojom spoločnosti, predovšetkým tzv. kultom osobnosti (na ktorý reagoval už v *Démonovi súhlasu*). Príbeh „objektívne náhodného“ stretnutia výtvarníka Tristana a krásnej a tajomnej Anabelly sa tak vpisoval do dejín slovenskej kultúry opakovane v rôznych súvislostiach. Práve na túto komplexnosť chceme poukázať programom pri príležitosti výročí dvoch významných osobností,“ vysvetľuje kurátor Filmotéky Kina Lumière Michal Michalovič. Po projekcii filmov bude nasledovať diskusia s hosťami: filmovým historikom Václavom Macekom, dramaturgom, scenáristom a vedúcim tvorivej skupiny, v ktorej *Panna zázračnica* vznikla, Albertom Marenčinom, kostýmovým výtvarníkom a poradcom pre „veci surrealistické“ Jurajom Mojžišom, režisérom dokumentu *Príbeh Panny zázračnice* Ivanom Ostrochovským a režisérom a Uhrovým žiakom Martinom Šulíkom.

VÝROČIA OSOBNOSTÍ:
DOMINIK TATARKA, ŠTEFAN UHER
8. marec ▶ 17.00
Bratislava, Kino Lumière
www.kino-lumiere.sk

Horské dobrodružstvo na plátne

Svoje zážitky, skúsenosti a výkony si nenechávajú pre seba, ale dokumentujú, fotografujú, píšú. Špičkoví lezci a dobrodruhovia pricestujú koncom marca do Bratislavy na 19. ročník súťažného medzinárodného festivalu horského filmu a dobrodružstva Hory a mesto. Návštevníci sa stretnú a budú môcť diskutovať so švajčiarskou lezkyňou Ninou Caprez, s americkým dobrodruhom, cestovateľom, fotografom a spisovateľom Aaronom Hueym či s talianskou legendou dolomitského lezenia a stále aktívnym horským vodcom Mauriziom Giordanim. „Veľmi sa tešíme z tohtoročnej zostavy hostí. Každý z nich je iný a to, čo ich spája, je vášeň pre to, čo robia. To, čo na svojich bádatelských či športových cestách zažívajú, spracúvajú ďalej vo filmoch, v reportážach, odovzdávajú svoje skúsenosti mladým lezcom, dobrodruhom, fotografom i širokej verejnosti. Nepochybne budú mať čím obohatiť aj návštevníkov festivalu,“ vyjadrila sa projektová manažérka festivalu Natália Bokníková.

V programe, ktorý prinesie približne päť desiatok filmov, premietnu aj ostatnú celovečernú snímku Pavla Barabáša *Vábenie výšok*. Sprievodný program festivalu ponúka lezecké preteky, festivalový náučný chodník či akcie pre deti. Organizátori pripravili aj cestovateľské kiná a výstavy fotografií pod názvom Zrod a súčasnosť horskej kultúry v Karpatoch.

HORY A MESTO 2018
21. – 25. marec
Bratislava, Cinemax Bory Mall
www.horyamesto.sk

Výber z francúzskej kinematografie

Crème premiéry, Crème Art, Best of Crème, Crème Komédie a Crème Rodina – to sú sekcie, ktoré tvoria piaty ročník špecializovanej filmovej prehliadky Týždeň francúzskeho filmu. Už tradične sa uskutoční v marci, mesiaci frankofónie, a prinesie novinky z oblasti kvalitnej, žánrovo pestrej a divácky príťažlivej tvorby frankofónneho regiónu. Prehliadku otvorí životopisný príbeh slávneho francúzskeho spisovateľa Romaina Garyho *Prísľub úsvitu* (r. E. Barbier). V hlavných úlohách sa predstavia Pierre Niney a Charlotte Gainsbourg. Podujatie organizuje spoločnosť Film Europe Media Company v spolupráci s Francúzskym inštitútom.

CRÈME DE LA CRÈME – TÝŽDEŇ FRANCÚZSKEHO FILMU
22. – 28. marec
21 miest na Slovensku
http://cremedelacreme.filmeurope.eu

Spomienka na Kubala

„Nezameniteľný humor, kresba a animácia zabezpečujú Viktorovi Kubalovi výsadné miesto v slovenskej kinematografii. A nielen v slovenskej. Stačí spomenúť projekciu jeho majstrovského diela *Krvavá pani* na prestížnom Festivale Lumière v Lyone v októbri minulého roka. Dielo Viktora Kubala je stále živé a aktuálne, čoho dôkazom je aj projekcia, ktorú sme tento mesiac pripravili,“ hovorí kurátor Filmotéky Kina Lumière Michal Michalovič. Pri príležitosti nedožitých 90. narodenín Viktora Kubala uvedie kino vo výberovom pásme tituly *Zem, Dita na pošte, Janko Hraško u kúzelníka, Šach, Kino, Jedináčik, Selekcia, Meteorológ, Na pravé poludnie* a *Idol*. „Filmy z tohto výberu Slovenský filmový ústav nedávno vydal aj v novej, digitalizovanej verzii (spolu s dvoma dlhometrážnymi animovanými filmami *Krvavá pani* a *Zbojník Jurko*) na blu-ray nosiči v kolekcii nazvanej *Best of Viktor Kubal*. Vďaka našej projekcii majú diváci jedinečnú možnosť pripomenúť si pôvodnú verziu filmov (premietaných z filmového pásu) a porovnať ju s digitálne reštaurovanou modernou verzou,“ dodáva Michal Michalovič.

VÝROČIA OSOBNOSTÍ: VIKTOR KUBAL
27. marec ▶ 18.15
Bratislava, Kino Lumière
www.kino-lumiere.sk

— pripravila Zuzana Sotáková —

1 — *Panna zázračnica* — foto: archív SFÚ/Anton Podstraský —
2 — *Nina Caprez* — foto: *Hory a mesto* —
3 — *Prísľub úsvitu* — foto: Film Europe Media Company —
4 — *Šach* — foto: archív SFÚ —

Fenomén Rapošovej Fontány

— text: Barbořa Gvozdjaková /
absolventka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —
foto: archív SFÚ/Dušan Dukát —

V rubrike TV tip predstavujeme archívne slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime divácky úspešný film Dušana Rapoša *Fontána pre Zuzanu* (1985), ktorý v marci odvysielala TV Markíza.

1

— Režisér Dušan Rapoš debutoval v oblasti celovečerného hraného filmu rozprávkou *Falošný princ* (1984). Už na jar 1986 zaznamenal veľký divácky úspech snímkom *Fontána pre Zuzanu* (1985). Za prvý rok si príbeh letnej lásky Zuzany a Olina pozrelo v kine 1,4 milióna divákov. Podľa výskumu *Slovenský filmový divák* z roku 2002, v ktorom sa získavali aj údaje o najpopulárnejších filmoch, bola *Fontána pre Zuzanu* medzi respondentmi tretím najčastejšie spomínaným slovenským titulom po *Tisícročnej včele* (1983) a *Jánošíkovi* (1962/1963).

— Dobová kritika nebola k Rapošovej *Fontáne* ohľaduplná. Napríklad Jan Rejžek vo *Filme a dobe* poznamenal, že ak niekedy písal o nízkej úrovni českého hudobného filmu, považuje za nevhodné utešovať sa tým, že slovenský je na tom ešte horšie. V *Mladej fronte* zase recenzent pomenoval svoj text *Fontána pokleslého vkusu*. Naopak, Jaroslav Kravka v článku *Pokřivené zrcadlo* vyzdvihol úroveň hudobnej stránky snímky. Diváci na *Fontáne* oceňovali predovšetkým autentickosť prostredia, ale aj obyčajnosť tínedžerov, ktorí prežívali svoj

sídliskový život s kamarátmi, prvými láskami a piesňami na ulici a na motorkách. V dobových materiáloch možno nájsť množstvo ohlasov divákov, ktorí sa filmu zastávali a vymedzovali sa voči negatívnym kritikám.

— „Pamätám si mierne pohrdavý postoj elitných filmových kritikov, ktorým sa film nezdal dosť artový,“ hovorí sociologička Olga Gyárfášová, ktorá robila spomenutý výskum. „Ukázalo sa, že v štruktúre filmového diváctva dominuje 15- až 19-ročná mládež, čo platí bez ohľadu na dobu. A presne to bola cieľová skupina Fontány,“ vysvetľuje Gyárfášová. „Jej úspech treba vnímať v kontexte doby, keď vznikla. Bola to pokročilá, priam ‚prezretá‘ normalizácia, keď husákovský režim už len predstieral svoju moc. Bola to v mnohom ‚doba nehybnosti‘ a pretvárkny. Nikto už ničomu neveril, ale všetci sa tvárili, že vlak ide ďalej. Nikto však netušil, že zborne reálneho socializmu je vzdialené už len štyri-päť rokov. Do tejto sivej atmosféry úpadku vpadol Rapošov film. Bol vzácné farebný, nič nepredstieral, nepodsúval žiadnu ideológiu a ešte bol zasadený do známeho prostredia. Natáčalo sa v Bratislave (aj v Uherskom

Hradišti a Hrušove – poznámka autorky textu), film mal chytľavú hudbu a boli v ňom dobré herecké výkony. Osviežujúcou novinkou bolo nielen to, že bol o bežných mladých ľuďoch, ale aj to, že to bol vyslovene mestský film, odohrával sa tu a teraz. Žiadna vyvetraná vidiecka klasika.“

— Dušan Rapoš vo filme vyvážil socialistický kolorit panelákového sídliska témou pravej a nepravnej lásky, blízkou mladému publiku. Dominujúcou diváckou devízou filmu bola jeho hudobná zložka. Autor hudby Vašo Patejdl si na spoluprácu prizval Olgu Záblačkú, Silviu Slivovú, Evu Wolframovú, Jožu Ráza a Roba Grigorova. Texty piesní napísal Boris Filan. Zrozumiteľné výpovede v pesničkových rýmoch, zapamätateľné melódie a k tomu klipový vizuál – modré oči, „strašne“ dobré vlasy a troška sexu, to je *Fontána pre Zuzanu*. Presne ako spieva Jožo Ráz v jej úvode: „Prvá láska je ten najkrajší gýč, úsmev na tričku a pod tričkom nič...“

1 Fontána pre Zuzanu (r. Dušan Rapoš, 1985)
TV Markíza → 31. 3. 2018

Čím zaujmú staré filmové žurnály

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— To, že spravodajská televízia už roky uvádza ako programovú stálicu pásmo starých filmových týždenníkov, oprávňuje predpokladať, že majú svoj stabilizovaný okruh divákov.

— Aj pred rokom naštartované pravidelné tematické výbery týždenníkov v bratislavskom Kine Lumière so zasväteným úvodným komentárom filmového tvorca (aj teoretika a historika) Rudolfa Urca majú stále rastúce publikum (upozorňujem aj ďalších záujemcov, ktorí o nich nevedia: konajú sa každý prvý pondelok v mesiaci o 18.15 hod.).

— Čím si to vysvetliť? Pomôžem si slovami ďalšej pamätníčky, Marcely Jurovskej-Plítkovej. Filmové reportáže a spravodajské šoty „chceli vyzerat ako život prichytený pri číne. Prostredníctvom filmového žurnálu sa k divákovi dostával skutočný život. A prostredníctvom žurnálu sa zachoval pre budúce generácie.“ (booklet k DVD *Týždeň vo filme 1945 – 1990*) A tak mnohí z tých budúcich generácií pri pohľade na realitu zaznamenanú filmovými spravodajcami (či len na jej želaný obraz) žasnú, aký život žili ich predkovia, z ktorých zase mnohí – ťažko to nepriznať – na tie časy nostalgicky spomínajú (!).

— Ale vráťme sa k programu. V marcovom výbere sa strieda typ klasickej mozaiky (č. 18, 26) s vydaniami, v ktorých autori aspoň nahrádzajú (riešiť ich bolo nad sily médií) problémy bežného života. Sem patrí reportáž o opatrovaní starých ľudí v Prahe (č. 20) či analýza bratislavských problémov (č. 21): doprava/parkovanie, rozkopávky, zeleň – ba aj nedostatok verejných WC! A pri príležitosti prvomájových osláv sa kameraman sústredil okrem pochádzajúcich a mávajúcich aj na rady stojacich: čakajúcich v stánkoch na banány – lebo okrem 1. mája boli iba pred Vianocami (č. 19).

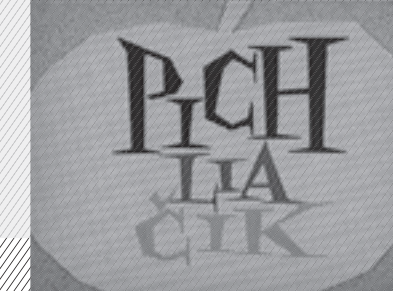
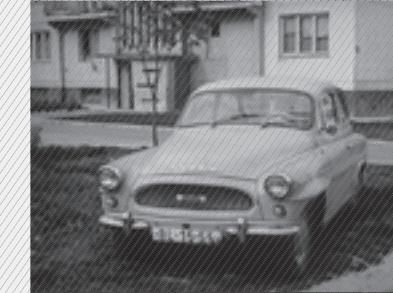
— Pravidelná rubrika 1 000 jarných kilometrov zavedie diváka za pamätihodnosťami Spiša (okrem nezabudnuteľného oltára Majstra Pavla z Levoče aj do Múzea J. M. Petzvala, č. 17), na Vranovský zámok a priehradu na južnej Morave (č. 19), prevedie nás neznámymi pamiatkami v Turci (č. 20) i čarokrásnou prírodou v okolí Rožnova pod Radhoštěm (č. 24).

— V rovnakom vydaní zaujme 1. výstava chémie, ktorá sa považuje za zakladajúci ročník dodnes trvajúcej tradície Incheby.

— Filmári si vymysleli zákon, ktorý mal vysokými pokutami postihovať neslušné správanie na verejnosti, a zisťovali reakcie ľudí naň. Stojí za to si ich vypočuť (Pichliačik v č. 22)! ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – MAREC 2018

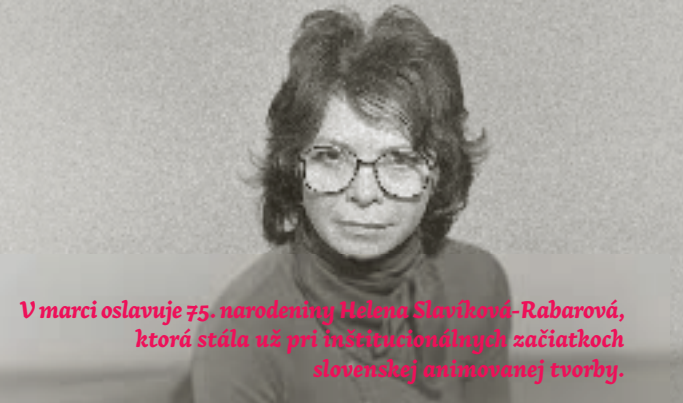
- 3. 3. – 14.30 hod. ▶ *Týždeň vo filme 17/1967 a 18/1967* (repríza 4. 3. o 16.30 hod.)
- 10. 3. – 14.30 hod. ▶ *Týždeň vo filme 19/1967 a 20/1967* (repríza 11. 3. o 16.30 hod.)
- 17. 3. – 14.30 hod. ▶ *Týždeň vo filme 21/1967 a 22/1967* (repríza 18. 3. o 16.30 hod.)
- 24. 3. – 14.30 hod. ▶ *Týždeň vo filme 23/1967 a 24/1967* (repríza 25. 3. o 16.30 hod.)
- 31. 3. – 14.30 hod. ▶ *Týždeň vo filme 25/1967 a 26/1967* (repríza 1. 4. o 16.30 hod.)

PICH
LIA
ČIK

HELENA SLAVÍKOVÁ- RABAROVÁ

V marci oslavuje 75. narodeniny Helena Slavíková-Rabarová, ktorá stála uá pri inštitucionálnych začiatkoch slovenskej animovanej tvorby.

— Keď sa v roku 1965 po mnohých útrapách konečne podarilo etablovať skupinu kresleného filmu ako jednu z tvorivých skupín Štúdia krátkych filmov, technologické, personálne a priestorové problémy sa ešte len začínali. Ale najväčším problémom bola dramaturgia. Dovtedajšia výpomoc sesterských dramaturgií či externá spolupráca s kolegami z pražského animovaného filmu boli len provizóriom. Kľúčovú otázku sa podarilo vyriešiť až v roku 1968 nástupom Heleny Slavíkovej-Rabarovej. Stala sa prvou dramaturgičkou slovenského kresleného filmu. Predurčila ju na to prax v bábkovom divadle, štúdium na Divadelnej fakulte VŠMU i príhovor Bohdana Slavíka, najdôležitejšej osobnosti slovenského triku a grafu, ktorý bol súčasne vedúcim Detského divadla filmu v Bratislave.

— Slavíková-Rabarová sa snažila vybudovať homogénny tvorivý kolektív z pôvodných pracovníkov trikového oddelenia a novoprijatých výtvarníkov, inštalovať umeleckú radu a začať s vyhľadávaním nových autorov. Do tohto úsilia nečakane vtrhol nástup normalizácie, ktorá kompletne rozmetala dramaturgiu štúdia. Slavíková-Rabarová bola preradená na post režisérky. Jej prednosťou bola dôkladná analýza každej témy. Do jednotlivých projektov sústredila možno až priveľa racionality, takže ich emocionálny náboj zostával niekedy oslabený. Týkalo sa to napríklad filmu *Krídla*, v ktorom sa kreslené podobenstvo o vtákovi, ktorý sa zmocnil cudzieho peria, aby oklamal ostatných, stalo pre diváka nedešifrovateľným. Na druhej strane sa tento prístup ukázal ako výhoda pri realizovaní filmového plagátu s ekologickou problematikou *Pozdrav z Tatier*. Už pri tomto filme začala Slavíková-Rabarová experimentovať s technikou fotoanimácie, ktorú dovedla k obdivuhodnému tvaru v *Slncovej panne* podľa rozprávky Pavla Dobšinského.

— V originálnom bábkovom cykle *Maľovanky-spievanky* oživila ľudové zvyky, piesne a riekanky, viazané na detský svet. Z jednotlivých dielov, nazvaných podľa ročných období, vytvorila folklórnu suitu, kde rôznorodý materiál – výšivky, drevené a slamené ozdoby, pracovné alebo ornamentálne artefakty – udržala v štýlovo čistej rovine, aj vďaka výrazovo bohatej Stračinovej hudbe. Z jej nasledujúcej tvorby vyniká najmä nedokončená séria o tatranských štítoch (*Kriváň*, *Lomnický štít*), večerníčky pre bratislavskú televíziu a objednávkové filmy pre Slovenskú štátnu sporiteľňu – všade uplatnila svoj vycibrený vkus a zmysel pre dôkladnú scenáristickú a režisérsku prípravu.

— Azda vrcholnými dielami Slavíkovej-Rabarovej sú dva filmy z obdobia, keď Koliba smerovala k zániku, čím sa pretrhol slubný vývoj nielen tejto autorky. Máme na mysli predovšetkým *Drotársku púť*, inšpirovanú osudmi slovenských drotárov na prelome 19. a 20. storočia. Helena Slavíková-Rabarová so svojimi spolupracovníkmi vdýchla život unikátnym drotárskym artefaktom a v kompozične náročnom priestore vyrozprávala príbehy majstrov titulného remesla od narodenia po jedinečnú svadobnú scénu.

— Z pohľadu samotnej režisérky je však najvýznamnejší jej *Prívet ponad tisícročie* na verše Konštantínovho *Proglasu*. Prostriedkami totálnej animácie, s využitím pergamenových listov, kaligrafie, iluminácií, ikonografie, kníhviazačstva, architektonických diel a v súzvu s chorálmi a básnickým slovom, vytvorila pozoruhodnú filmovú poému.

— Helena Slavíková-Rabarová v súčasnosti spolupracuje s ochotníckymi divadelnými súbormi, venuje sa literárnej tvorbe, píše divadelné hry. Všade uplatňuje svoj hlboký vzťah k národnej histórii. ◀

- 3. 3. 1943 **Helena Slavíková-Rabarová**
– režisérka, animátorka
- 4. 3. 1933 **Benedikt Krivošík**
– kameraman
(zomrel 27. 11. 1992)
- 9. 3. 1938 **Jozef Novan** – režisér
(zomrel 21. 12. 2011)
- 11. 3. 1923 **Ján Lubina** – vedúci Diafilmu,
riaditeľ SPF
(zomrel 27. 6. 2010)
- 11. 3. 1958 **Deana Horváthová** – herečka,
producentka
- 13. 3. 1903 **Jozef Šikuta** – herec
(zomrel 11. 1. 1985)
- 14. 3. 1913 **Dominik Tatarka**
– spisovateľ (zomrel 10. 5. 1989)
- 19. 3. 1923 **Jozef Oravec** – vedúci výroby
(zomrel 26. 7. 1989)
- 20. 3. 1923 **Viktor Kubal** – režisér,
výtvarník (zomrel 24. 4. 1997)
- 22. 3. 1943 **Ľuba Vančíková** – režisérka
- 23. 3. 1968 **Ivan Ábel**
– kameraman, animátor
- 24. 3. 1933 **Jozef Malovec** – hudobný
skladateľ (zomrel 7. 10. 1998)
- 28. 3. 1943 **Oľga Feldeková**
– spisovateľka, dramaturgička

zdroj: Kalendár filmových výročí 2018
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

→ Film *Magic Moments* (r. Martina Buchelová) získal cenu Erasmus+ na festivale FIPA – Festival International de Programmes Audiovisuels, ktorý sa konal od 23. do 28. 1. v Biarritz vo Francúzsku.

→ V polovici februára vyšlo už šieste špeciálne anglické číslo mesačníka *Film.sk*. Tohtoročné vydanie obsahuje informácie o slovenskej filmovej tvorbe v minulom roku, o jej distribučných výsledkoch i festivalových úspechoch, ďalej sú jeho súčasťou recenzie vlnajších domácich noviniek *Čiara* (r. P. Bebjak), *Nina* (r. J. Lehotský), *Out* (r. Gy. Kristóf), výber z tohtoročných slovenských filmových noviniek či rozhovor s Martinom Šulíkom, režisérom filmu *Tlmočník*, ktorý bol uvedený v programe 68. ročníka Berlinale. V anglickom čísle *Film.sk* je aj rozhovor s generálnym riaditeľom Slovenského filmového ústavu Petrom Dubeckým pri príležitosti 55. výročia SFÚ a časopis si pripomína aj filmárov Dušana Hanáka, Juraja Jakubiska a Ela Havettu v súvislosti s ich tohtoročnou osemdesiatkou.

→ V Banskej Štiavnici sa v dňoch 23. až 25. 2. konal 7. ročník Zimného filmového festivalu 4 živly. Jeho témou bol začiatok a uviedol dovedna osem celovečerných a dvadsať krátkometrážnych titulov. Hneď v prvý deň podujatia boli vyhlásené výsledky súťaže experimentálnych filmov Iné vízie SK. Trojčlenná porota v zložení Zuzana Bodnárová, Ivana Laučíková a Jiří Neděla ocenila spomedzi ôsmich snímok vo finále súťaže titul *S Valie* autorky Dominiky Koššovej.

→ Slovenská filmová a televízna akadémia zverejnila 26. 2. nominácie na národnú filmovú cenu Slnko v sieti za rok 2017. Najviac, až trinásť nominácií vrátane kategórie najlepší hraný film získal kriminálny triler Petra Bebjaka *Čiara. Piata loď* v réžii Ivety Grófovej má dovedna desať nominácií a *Špina* (r. Tereza Nvotová) ich získala šesť. Aj tieto dva tituly sa uchádzajú o cenu za najlepší hraný film. V kategórii dokumentárnych filmov sú nominované snímky *Diera v hlave* (r. Robert Kirchhoff), *Mečiar* (r. Tereza Nvotová) a *Ťažká duša* (r. Marek Šulík). Z animovanej tvorby vybrali členovia SFTA tituly *Lichožrúti* (r. Galina Miklínová), *Žltá* (r. Ivana Šebestová) a *Ocko hrdina* – časť zo seriálu *Websterovci* (r. Katarína Kerekesová). V kategórii najlepšia réžia sa stretli mená Peter Bebjak (*Čiara*), Iveta Grófová (*Piata loď*) a Juraj Lehotský (*Nina*). Celkovo boli zverejnené nominácie v šiestnástich kategóriách. Z dvanástich prihlásených hraných filmov sa do nominácií prepracovalo osem titulov, z desiatich dokumentárnych tri a z piatich animovaných rovnako tri. Držitelia cien Slnko v sieti slávnostne vyhlásia 6. 4. Už 6. 3. sa v súvislosti s oceneniami spustí divácka anketa o najúspešnejší slovenský film minulého roka.

Čo je české...

Koncom januára sa udeľovali Ceny českej filmovej kritiky a výsledkami bol kadekto zaskočený. Vráťane tých, ktorí sami hlasovali, čo je súčasných 49 členov Združenia českých filmových kritikov.

— Najlepším filmom sa totiž stala *Špina Terezy Nvotovej* a režisérka s týmto filmom zvíťazila aj v kategórii objav roku, najlepším dokumentom bol titul *Richard Müller: Nespoznaný* režiséra Mira Rema a cenu za najlepší ženský herecký výkon prevzala Zuzana Kronerová za hlavnú úlohu vo filme Bohdana Slámu *Baba z ľadu*.

— V celkovo deviatich kategóriách si teda štyri prvenstvá odniesli slovenskí tvorcovia, čo ihneď vzbudilo otázku, „čo je ešte české“ (Mirka Spáčilová, *Mladá fronta Dnes* 29. 1.). Voľba však zodpovedá pravidlám cien, podľa ktorých musí mať český koproducent aspoň 50-percentný podiel na financovaní filmu, a mne, naopak, pripadá fantastické, že štvrtstoročie po rozpade spoločného štátu spolupráca českých a slovenských filmárov stále skôr silnie, než slabne. *Špina* je univerzálny ľudský príbeh o rozmáhajúcej sa rodinnej i spoločenskej necitlivosti a ignorancii aj najbližších a je mi úplne jedno, či sa v ňom hovorí slovensky, alebo česky. Iná vec však je, že schopnosť počúvať slovenčinu v Česku slabne, aj keď napríklad Česká televízia bežne vysiela slovenské filmy a seriály v pôvodnom znení. Najnovšie *Inšpektora Maxa*, ktorého zase režírovali českí režiséri Jiří Chlumský a Petr Nikolaev.

— Snímka *Richard Müller: Nespoznaný* predstihla v očiach českých kritikov okrem iného celovečerný portrét Červenej od Olgy Sommerovej. Životný príbeh 92-ročnej opernej speváčky Sone Červenej akoby priamo podnecoval porovnávať ho s nutkavým pohľadom do súkromia i tvorby hviezdy slovenskej popmusic. Nielen pre celkom protikladný prístup oboch protagonistov k vlastnému životu aj práci či pre úplne antagonistický obraz toho, ako sa človek vyrovnáva s popularitou a so slávou. Je to aj pre osobito rozdielne Removo a Sommerovej poňatie, keď každý z nich volil prístup plne adekvátny povahe objektu svojho skúmania i svojej vlastnej filmárskej letore. Tu je každé porovnávanie krátke, človek môže len vyjadriť potešenie

nad rôznorodosťou filmárskych poetík i vôľou prispieť k poznaniu zložitosti ľudskej existencie.

— Domnievam sa, že z podobných dôvodov bol ocenený aj výkon Zuzany Kronerovej v *Babe z ľadu*, hoci príbeh, za ktorý získal Bohdan Sláma cenu za najlepší scenár, je neporovnateľný tak s excitovaným obrazom domácej Müllerovej kariéry, ako s dôsledne budovaným svetovým renomé Červenej. Kolíki z nás sú však zakliati v ľade svojich i cudzích predsudkov, ostychu a zatuchnutých zvyklostí, podobne ako postava Kronerovej? Koľko ľudí zbiera silu na čin v rýdzom súkromí, bez podpory, bez potlesku publika, bez pozlátky mediálneho záujmu? Alebo má skutočne pravdu Jana Machalická, ktorá napísala (*Lidové noviny* 22. 2.), že „výrazom bezmocnosti je nominácia Slámovej Baby z ľadu na Oscara. Posielať do svetovej súťaže film z okresných pretekov je vážne zúfalstvo...“?

— Ja si myslím, že výrazom zúfalstva sú skôr podobné sudy, vynášané bez najmenej argumentácie, v akomsi svätom rozhorčení zo všetkého a nad všetkými. Kedysi sa hovorilo „co je české, to je hezké“, dnes akoby sa to zvrtilo v pravý opak. Pritom celé toto sebatrýznenie sa vylieva práve na tom lepšom, zatiaľ čo ozajstné zbytočnosti si práve pri filme nikto ani nevšimne. V tom, zdá sa mi, zažíva slovenský film lepšie roky: berie sa a je aj braný vážnejšie, zodpovednejšie, empatickejšie. Možno je to iba syndróm pohľadu zvonka, ale či už sa mýlim, alebo nie, rozhodne vítam, že spontánna spolupráca českej a slovenskej kinematografie pokračuje a snád aj bude pokračovať. Pripravované koprodukčné projekty, za ktorými stojí Miro Remo či Peter Kerekes, by azda mohli pohnúť českých kritikov, aby nabudúce brali na zreteľ aj filmy s minoritnou českou účasťou. Rozhodne sa dá predpokladať, že budú stále viac české či česko-slovenské než najrôznejšie súčasné europudingy bez chuti a bez zápachu. ◀

— text: Jan Lukeš /
filmový historik —

Spoznaj hrdinov slovenského filmu!

TÝŽDEŇ SLOVENSKEHO FILMU

Kino Lumière
Bratislava

9.-15. apríl
2018

www.tyzdenfilmu.sk

Organizátor:

SFT Slovenská filmová
a televízna akadémia

Spoluorganizátori:

Audiovizuálny
fond

rtv. Slovenská
televízia

Podujatie finančne podporili:

Audiovizuálny
fond

litaiiii
autorská spoločnosť

POSTA

Myšlienku projektu podporila:

NADÁCIA
TATRA BANKY

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

